

Institut za
razvoj mladih KULT

Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Općine Centar Sarajevo

OPĆINA
CENTAR
SARAJEVO

Impressum

Naslov:

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POLOŽAJA I POTREBA MLADIH OPĆINE CENTAR SARAJEVO

Izdavač:

Institut za razvoj mladih KULT

Za izdavača:

Jasmin Bešić

Autor:

Eldin Buljubašić

Recenzenti:

Aziz Đipra
Katarina Vučković
Šeherzada Halimić

Lektura:

Ifeta Palić

DTP:

Peđa Kazazović

Sarajevo, 2021.

Uumnožavanje i besplatna distribucija publikacije dozvoljeni su uz pismeno odobrenje izdavača.

Nije dopušteno mijenjanje bilo kojeg dijela sadržaja publikacije.

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POLOŽAJA
I POTREBA MLADIH **OPĆINE CENTAR SARAJEVO**

Sarajevo, 2021.

List skraćenica

BHAS	Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FZS	Federalni zavod za statistiku
KM	Konvertibilna marka (valuta BiH)
NVO	Nevladina organizacija
Popis	Popis stanovništva u BiH 2013. godine
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
Strategija	Strategija prema mladima

Popis tabela

Tabela 1. Tematske cjeline analize mladih	10
Tabela 2. Uzorak Općine Centar	11
Tabela 3. Demografske karakteristike uzorka	11
Tabela 4. Udio mladih u ukupnom stanovništvu kantona	13
Tabela 5. Broj mladih po općinama u Kantonu Sarajevo	14
Tabela 6. Osnovne škole u Kantonu Sarajevo i općini Centar	16
Tabela 7. Srednje škole u Kantonu Sarajevo i općini Centar	17
Tabela 8. Broj studenata s područja KS i općine Centar na visokoškolskim ustanovama u FBiH	19
Tabela 10. Zaposlenost i visina plata u KS	24
Tabela 11. Migracije mladih u KS od 15 do 29 godina	57

Lista grafika

Grafik 1. Visokoškolske ustanove u KS	18
Grafik 2. Odnos ukupnog broja studenata na visokoškolskim ustanovama u Kantonu Sarajevo	18
Grafik 3. Praktična nastava u obrazovanju	20
Grafik 4. Adekvatnost obrazovanja	20
Grafik 5. Potrebne izmjene u formalnom obrazovanju	21
Grafik 6. Pohađanje kurseva	22
Grafik 7. Pohađanje kursa u budućnosti	22
Grafik 8. Radni status	25
Grafik 9. Vrsta ugovora	26
Grafik 10. Redovnost plate	27
Grafik 11. Zaposlenost u struci	28
Grafik 12. Razlog nezaposlenosti	28
Grafik 13. Radni sati	28
Grafik 14. Registracija na birou	29
Grafik 15. Mobilnost u zaposlenju u BiH	29
Grafik 16. Mobilnost van BiH u zaposlenju	30
Grafik 17. Zlostavljanje na poslu	30
Grafik 18. Kupovina posla u javnoj administraciji	31
Grafik 19. Kupovina posla u privatnim firmama	31
Grafik 20. Poznavanje vladinih programa za zapošljavanje	32
Grafik 21. Iskorištenost vladinih programa za zapošljavanje	32
Grafik 22. Najbolje radno mjesto	33

Grafik 23. Pokretanje vlastitog biznisa	34	Grafik 45. Učestvovanje u programima	54
Grafik 24. Potrebna podrška za pokretanje biznisa	34	Grafik 46. Mogućnost volonterskog rada	54
Grafik 25. Korisnici socijalne pomoći	36	Grafik 47. Volonterske aktivnosti	55
Grafik 26. Diskriminacija žena	37	Grafik 48. Napuštanje zemlje	55
Grafik 27. Doprinos kućnom budžetu	37	Grafik 49. Putovanje u inostranstvo	56
Grafik 28. Lični prihodi	38	Grafik 52. Zainteresiranost za odlazak iz države	56
Grafik 29. Ukupni prihodi svih članova domaćinstva	39	Grafik 56. Korištenje interneta	60
Grafik 30. Stipendije	40	Grafik 57. Korištenje interneta	60
Grafik 31. Sistematski pregled	42	Grafik 58. Pristup internetu	61
Grafik 32. Razlog sistematskog pregleda	42	Grafik 58. Pristup internetu	61
Grafik 33. Zdravstveno osiguranje	43	Grafik 60. Slobodno vrijeme	62
Grafik 34. Zadovoljstvo uslugama doma zdravlja	44	Grafik 61. Prilike za kulturne događaje	64
Grafik 35. Promjena ishrane	45	Grafik 62. Prilike za kulturne događaje	64
Grafik 36. Zanimanje za politiku	48	Grafik 63. Želja za posjećivanjem događaja iz oblasti umjetnosti i kulture	65
Grafik 37. Utjecaj pojedinca na promjene u društvu	49	Grafik 64. Prilika za posjećivanje sportskih događaja	65
Grafik 38. Izlaznost na prethodne izbore	50	Grafik 65. Želja za posjećivanjem sportskih događaja	66
Grafik 39. Razlog neizlaska na izbore	50	Grafik 66. Igre na sreću	66
Grafik 40. Želja za izlaskom na izbore	51	Grafik 67. Zadovoljstvo podrškom medija i lokalne vlasti prema kulturnim i sportskim sadržajima	67
Grafik 41. Utjecaj mladih na donošenje odluka	51	Grafik 68. Način upoznavanja novih osoba	67
Grafik 42. Članstvo u organizacijama	52	Grafik 69. Osjećaj vezanosti	68
Grafik 43. Učestvovanje u aktivnostima organizacija	52	Grafik 70. Kriterij za odabir prijatelja	68
Grafik 44. Posjeta drugim gradovima u BiH u prethodnoj godini	53	Grafik 71. Druženje s osobom druge nacionalnosti	69
		Grafik 72. Stupanje u brak s osobom druge nacionalnosti prema spolu	69
		Grafik 73. Preferencije o poslodavcu druge nacionalnosti	70
		Grafik 74. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom	72
		Grafik 75. Vrsta nasilja kojem su mlađi izloženi	72
		Grafik 76. Poznavanje osoba žrtava nasilja	73
		Grafik 77. Zadovoljstvo radom policijskih službi	73
		Grafik 78. Povjerenje u policijske službenike	74
		Grafik 79. Prepoznavanje psihičkog nasilja	74
		Grafik 82. Značenje riječi mobing i buling	75
		Grafik 83. Reagiranje na nasilje	76
		Grafik 84. Percepcija prema ženama kao žrtvama nasilja	76
		Grafik 85. Percepcija o nasilju prema spolovima	77
		Grafik 86. Žrtve provala i krađa	77

Sadržaj

UVOD I METODOLOGIJA	9
Karakteristike uzorka	11
Mladi prema popisu 2013.....	12
OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH.....	16
Osnovno obrazovanje.....	16
Srednje obrazovanje.....	17
Visoko obrazovanje.....	17
Razlog prestanka daljeg školovanja.....	19
Praktična nastava.....	19
Adekvatnost obrazovanja	20
Kursevi.....	22
ZAPOŠLJAVANJE I SAMOZAPOŠLJANJE MLADIH	24
Vrsta ugovora koji zaposleni mladi imaju.....	25
Zaposlenost u odnosu na struku.....	27
Diskriminacija i zlostavljanje na radnom mjestu.....	30
Percepcija mita i korupcije pri zapošljavanju.....	31
Vladini programi zapošljavanja	32
Pokretanje vlastitog biznisa.....	33
SOCIJALNA BRIGA O MLADIMA.....	36
Diskriminacija žena.....	36
Doprinos kućnom budžetu.....	37
Stipendije	39
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH.....	42
Seksualna aktivnost	44
Konzumiranje duhana i alkohola	44
Usluge psihologa	46
AKTIVIZAM MLADIH (učešće, volontiranje, mobilnost mladih)	48
Promjene u društvu	49
Organiziranost mladih.....	52
Odlazak iz države	56
INFORMIRANJE MLADIH.....	60
SLOBODNO VRIJEME.....	62
KULTURA I SPORT	64
IDENTITET	68
SIGURNOST	71
ZAKLJUČAK I PREPORUKE	78
LITERATURA	80

UVOD I METODOLOGIJA

Strategija prema mladima općine Centar Sarajevo prvi put je donesena za period 2014-2020. Nakon navedenog perioda javila se potreba za izradom nove strategije, i to za period 2022-2025. Općina je donijela odluku o kreiranju nove strategije prema mladima i javila se na javni poziv Instituta za razvoj mladih KULT za podršku u ovom procesu. Važno je napomenuti da je prvu analizu stanja i potreba mladih općine Centar Sarajevo proveo Institut za razvoj mladih KULT za 2010. godinu. Lako je analiza urađena 2010, strategija je donesena 2014. godine.

Prikupljanje podataka za drugu analizu provedeno je od oktobra 2020. do marta 2021. godine korištenjem standardiziranog upitnika koji Institut za razvoj mladih KULT koristi za istraživanje problema i potreba mladih na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Terensko istraživanje kada je u pitanju navedena tema traje prosječno dva mjeseca, ali uslijed pandemije COVID-19 trajalo je duže. Anketari, koji su također mladi, anketirali su 385 mladih osoba s područja općine Centar Sarajevo. Ispitanici su birani metodom slučajnog uzorka, u dobi između 15 i 30 godina. Broj ispitanika i metoda slučajnog uzorka osiguravaju reprezentativnost uzorka. Također, svaka mlada osoba s područja općine Centar Sarajevo imala je podjednaku vjerovatnoću da bude dio ispitanih. Determinacija uzorka uzela je u obzir osnovne demografske karakteristike ispitanih u cilju dobijanja mišljenja svih podgrupa iz heterogene grupe mladih osoba. Uzorak ove veličine ima grešku uzorka od $\pm 5\%$ s nivoom pouzdanosti od 95%. Greška uzorka mora postojati u svakom istraživanju koje tretira uzorak određene populacije a ne cijelu populaciju zbog toga što rezultati koje dobijemo iz uzorka u ukupnoj populaciji znače procjene koje kao takve ne mogu biti 100% precizne i moraju imati određeni procent greške. U praktičnom primjeru ovog istraživanja to znači da s 95% vjerovatnoće možemo reći da se svi dobijeni rezultati nalaze u rasponu do $\pm 5\%$ u odnosu na opažene vrijednosti.

Za analizu prikupljenih podataka korišten je Statistički paket za društvene nauke (IBM Statistical Package for the Social Sciences SPSS). Navedeni paket namijenjen je statističkoj obradi podataka, a rezultati su prikazani u tabelama i grafikonima te interpretirani kroz objašnjenja u kraćim tekstovima. Osim prethodne analize iz 2010. godine, korišteni su i podaci državnih institucija: Zavoda za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine i Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine te drugih relevantnih institucija. Postoji određena razlika između oblasti koje su obuhvaćene istraživanjem 2010. i 2020. Naime, analiza 2020. sadrži 11 oblasti, dok je 2010. broj oblasti iznosio osam. Navedene tematske cjeline navedene su u tabeli koja slijedi.

Tabela 1. Tematske cjeline analize mladih

ANALIZA 2020.	ANALIZA 2010. ¹
Obrazovanje i nauka mladih	Obrazovni status
Rad, zapošljavanje i preduzetništvo mladih	Položaj na tržištu rada
Socijalna briga mladih	Socijalni položaj
Zdravstvena zaštita mladih	Zdravstveni položaj
Kultura i sport	
Aktivizam (učešće, volontiranje, mobilnost, migracije) mladih	Učešće u javnom životu
Mobilnost mladih Informiranje mladih Slobodno vrijeme Identitet mladih	Mobilnost
Sigurnost mladih	Informiranje Slobodno vrijeme

Također je važno napomenuti da je Zakon o mladima FBiH donesen 2010. godine, a kada su u pitanju statistički podaci, prvi poslijeratni popis proveden je 2013. godine, tako da postoje olakšavajuće okolnosti kada je u pitanju ova analiza u odnosu na analizu 2010. godine.

KARAKTERISTIKE UZORKA

Uzorak koji je određen za ovo istraživanje determiniran je na osnovu popisa iz 2013. Iako je od popisa prošlo sedam godina, nažalost ne postoji pouzdaniji podatak na osnovu kojeg se mogao odrediti uzorak.

Tabela 2. Uzorak Općine Centar

	UKUPNO ST.	M	Ž	15-19	20-24	25-30	15-30	%	UKUPNO	M	Ž
CENTAR SARAJEVO	55.181	25.369	29.812	3.158	2985	4.838	10.981	100%	385	180	205
		45,97%	54,03%	28,76%	27,18%	44,06%					

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Mlade osobe čine manje od jedne petine ukupnog stanovništva općine. Podjela mladih osoba na petogodišnje kategorije pokazuje da u kategoriju od 25 do 30 godina ulazi najveći dio mlade populacije. Zatim slijedi kategorija od 15 do 19 godina, a onda od 20 do 24 godine. Ukupno 385 osoba ušlo je u uzorak od populacije mladih osoba koja iznosi 10.981. Kako većinu populacije čine osobe ženskog spola tako i u uzorku ima više ispitanih žena/djevojaka.

Bračni status pokazuje da je najviše neoženjenih/neudatih mladih, tj. 85,7%, dok je udatih/oženjenih 8,1%. Pregledom kategorije radnog statusa vidi se da je više od polovine mladih nezaposleno, ili 56,4%. Više od četvrtine je zaposlenih, tj. 25,2%. Prema broju članova u domaćinstvu, najviše mladih općine Centar živi u četveročlanim domaćinstvima, odnosno njih 37,1%.

Tabela 3. Demografske karakteristike uzorka

	Broj ispitanika	Cijeli uzorak	Gradske sredine	Vangradske sredine
Spol	Muškarci	46,8%	83,3%	16,7%
	Žene	53,2%	89,8%	10,2%
Bračni status	Neudata/neoženjen, ne žive s partnerom	85,7%	86,5%	80,4%
	Razvedena/razveden	1,1%	0,9%	1,9%
	Udata/oženjen	8,1%	7,2%	13,8%
	Udovica/udovac	0,2%	0,3%	0%
	Zajednički život. Niste u braku, ali živate s partnerom	2,8%	2,7%	3,9%
	Ne želi odgovoriti	2,1%	2,4%	0%

¹ Institut za razvoj mladih KULT (2010), Analiza rezultata istraživanja problema i potreba mladih sa područja općine Centar (dostupno na: <https://mladi.org/v2/bs/resursi/riznica-znanja/publikacije/category/11-analize-polozaja-mladih-u-bih-svi-nivoi> pristupljeno: 6. 4. 2021).

Radni status	Nezaposlen	56,4%	55,7%	60,7%
	Povremeno zaposlen - freelancer	5,2%	5,7%	2%
	Pripravnik/stažist/specijalizant	1,8%	1,8%	2%
	Samozaposlen	2,8%	2,4%	5,8%
	Volonter	3,4%	3,6%	2%
	Zaposlen – puno radno vrijeme	25,2%	25,4%	23,5%
	Zaposlen na pola radnog vremena	3,4%	3,6%	2%
	Ne želi odgovoriti	1,8%	1,8%	2%
	1	3,6%	4,2%	0%
Broj članova u domaćinstvu	2	14,1%	14,4%	11,8%
	3	22,6%	22,8%	21,6%
	4	37,1%	36,5%	41,2%
	5	16,6%	16,5%	17,6%
	6+	6%	5,6%	7,8%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Poređenja radi, prilikom analize iz 2010.² godine uzorak je činilo 300 osoba, većinski muškog spola. Također, za razliku od ove analize, starosna kategorija 20–24 godine činila je više od polovine ispitanih, zatim 15–19 godina 32% i na kraju kategorija 25–29 godina s 12% od ukupnog broja ispitanika.

Mladi prema popisu 2013.

Kada se posmatra šira perspektiva, odnosno porede kantoni (vidi tabelu 4), Kanton Sarajevo, za razliku od ostalih kantona, čija populacija prelazi 200.000, ima najmanji udio mladog stanovništva u ukupnoj populaciji kantona.

Tabela 4. Udio mladih u ukupnom stanovništvu kantona

	Ukupno stanovništvo	15-19	20-24	25-29	Ukupno mladih	Procentualni udio mladih u ukupnom stanovništvu po kantonima
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	2.219.220	161.881	150.902	164.203	476.986	21%
TUZLANSKI KANTON	445.028	32.263	31.620	33.046	96.929	22%
KANTON SARAJEVO	413.593	26.388	25.484	31.933	83.805	20%
ZENIČKO-DOBOSKI KANTON	364.433	27.674	25.340	27.092	80.106	22%
UNSKO-SANSKI KANTON	273.261	21.328	19.541	20.912	61.781	23%
SREDNJOBOSANSKI KANTON	254.686	19.819	17.764	19.067	56.650	22%
HERCEGOVACKO-NERETVANSKI KANTON	222.007	16.497	14.626	15.752	46.875	21%
ZAPADNOHERCEGOVACKI	94.898	7.379	6.886	6.575	20.840	22%
KANTON 10	84.127	5.779	5.363	5.401	16.543	20%
POSAVSKI KANTON	43.453	3.016	2.841	2.823	8.680	20%
BOSANSKOPODRINSKI KANTON	23.734	1.738	1.437	1.602	4.777	20%

Izvor: Federalni zavod za statistiku³

² Institut za razvoj mladih KULT (2010), Analiza rezultata istraživanja problema i potreba mladih sa područja općine Centar (objavljeno: <https://mladi.org/v2/bs/resursi/riznica-znanja/publikacije/category/11-analize-polojaja-mladih-u-bih-svi-nivoi> pristupljeno: 6. 4. 2021).

³ Federalni zavod za statistiku [online]. Dostupno na: <http://www.px-web.fzs.gov.ba/pxweb/bs-Latn-BA/?rxid=2bd664af-5826-4430-86c4-c19aa-9c2aada> [pristupljeno: 6. 4. 2021]. Dostupna online baza podataka Popisa 2013. omogućava odabir dobnih kategorija stanovništva po pojedinačnim godinama ili po petogodištima. Iz praktičnih razloga, u ovoj analizi odabran je prikaz po petogodištima, koji omogućava presjek dobne kategorije na 29 godina starosti, a ne na 30 godina, kako se inače definira dobra kategorija mladih.

Posmatrajući isključivo Kanton Sarajevo, popis iz 2013.⁴ pokazuje da općina Centar po broju stanovnika zauzima treće mjesto. Također, kada se gleda isključivo grad Sarajevo, koji čine općine Stari Grad, Centar, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, može se vidjeti da se po broju stanovnika općina Centar nalazi na trećem mjestu. S druge strane, kada je u pitanju udio mladog stanovništva u ukupnoj populaciji općine u gradu Sarajevu, općina Centar se nalazi na posljednjem mjestu.

Tabela 5. Broj mladih po općinama u Kantonu Sarajevo

		Ukupno stanovništvo	15-19	20-24	25-29	Ukupno mladih	Procentualni udio mladih u ukupnom stanovništvu
KANTON SARAJEVO	Ukupno	413.593	26.388	25.484	31.933	83.805	20%
Površina cca: 1.277 km2	Muško	195.161	13.496	12.845	15.536	41.877	21%
	Žensko	218.432	12.892	12.639	16.397	41.928	19%
NOVI GRAD SARAJEVO	Ukupno	118.553	7.216	6.821	9.236	23.273	20%
Površina cca: 47 km2	Muško	55.735	3.634	3.353	4.435	11.422	20%
	Žensko	62.818	3.582	3.468	4.801	11.851	19%
ILIDŽA	Ukupno	66.730	4.839	4.537	5.189	14.565	22%
Površina cca: 143 km2	Muško	32.359	2.519	2.347	2.577	7.443	23%
	Žensko	34.371	2.320	2.190	2.612	7.122	21%
NOVO SARAJEVO	Ukupno	64.814	3.701	3.789	5.196	12.686	20%
Površina cca: 10 km2	Muško	29.580	1.907	1.837	2.410	6.154	21%
	Žensko	35.234	1.794	1.952	2.786	6.532	19%
CENTAR SARAJEVO	Ukupno	55.181	3.158	2.985	3.995	10.138	18%
Površina cca: 33 km2	Muško	25.369	1.568	1.485	1.905	4.958	20%
	Žensko	29.812	1.590	1.500	2.090	5.180	17%
STARI GRAD SARAJEVO	Ukupno	36.976	2.301	2.178	2.822	7.301	20%
Površina cca: 51 km2	Muško	17.482	1.190	1.097	1.392	3.679	21%
	Žensko	19.494	1.111	1.081	1.430	3.622	19%
VOGOŠĆA	Ukupno	26.343	1.856	1.876	2.149	5.881	22%

⁴ Konačni rezultati Popisa 2013., objavljeni 1. 6. 2016.

Površina cca: 72 km2	Muško	12.606	933	1.007	1.034	2.974	24%
	Žensko	13.737	923	869	1.115	2.907	21%
HADŽIĆI	Ukupno	23.891	1.818	1.653	1.836	5.307	22%
Površina cca: 273 km2	Muško	11.914	991	870	1.004	2.865	24%
	Žensko	11.977	827	783	832	2.442	20%
ILIJAŠ	Ukupno	19.603	1.440	1.577	1.441	4.458	23%
Površina cca: 308 km2	Muško	9.381	723	819	738	2.280	24%
	Žensko	10.222	717	758	703	2.178	21%
TRNOVO - FBiH	Ukupno	1.502	59	68	69	196	13%
Površina cca: 338 km2	Muško	735	31	30	41	102	14%
	Žensko	767	28	38	28	94	12%

Izvor: Federalni zavod za statistiku⁵

⁵ Federalni zavod za statistiku [online] (dostupno na: <http://www.px-web.fzs.gov.ba/pxweb/bs-Latn-BA/?rxid=2bd664af-5826-4430-86c4-%20c19aa9c2aada> pristupljeno: 20. 10. 2020).

OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH

Osnovno obrazovanje

Osnovno obrazovanje u Kantonu Sarajevo bilježi trend rasta posljednjih godina po broju upisanih u prve razrede osnovnih škola. Analize se uglavnom fokusiraju na broj upisanih učenika u prve razrede osnovnih škola, gdje djelimično objašnjavaju rezultate vezane za natalitet. S druge strane, primjetan je broj migracija stanovništva, gdje porodice s djecom napuštaju BiH. Zbog navedenog razloga u ovoj analizi će se koristiti ukupan broj upisane djece u svim razredima osnovnih škola.

Indikativan pokazatelj je broj upisane djece u sve razrede osnovnih škola u KS 2018. godine, koji je iznosio 37.374. Godinu dana poslije taj broj se popeo na 37.423. Broj djece koja su završila osnovnu školu 2018. iznosi 3.879, dok se taj broj 2019. smanjio na 3.790. Moguće je više razloga navesti kao uzrok navedenog rezultata. Određeni broj djece je prekinuo ili napustio školovanje i/ili ga je nastavio na nekom drugom mjestu.

U odnosu na KS, općina Centar ima drugačije rezultate za isti period. Naime, broj djece upisane u razrede osnovnih škola 2019. godine iznosi 5.139 i manji je u odnosu na 2018. godinu, gdje je upisano 5.151 dijete. S druge strane, broj djece koja su završila osnovnu školu 2020. godine je veći i iznosi 510, dok je godinu ranije iznosio 489. Broj osnovnih škola, iako je u Kantonu Sarajevo porastao za dvije, u općini Centar je ostao na broju 12. Ustanove za obrazovanje djece i osoba s poteškoćama imale su 41 upisano dijete 2019. godine, dok je 2018. taj broj iznosio 31.

Tabela 6. Osnovne škole u Kantonu Sarajevo i općini Centar

	Škole	Upisani učenici		Završili školu 2018/19.	Škole	Upisani učenici		Završili školu 2019/20.
		Svega	Učenice			Svega	Učenice	
KANTON SARAJEVO								
Redovno/redovito obrazovanje	90	37.374	18.239	3.879	92	37.423	18.314	3.790
Škole s posebnim potrebama	4	295	109	47	4	253	91	36
Osnovne muzičke/glažbene škole	4	1.626	896	-	4	1.405	878	-
Osnovne baletske škole	...	30	28	-	...	66	64	-
Centar Sarajevo								
Redovno/redovito obrazovanje	12	5.151	2.497	489	12	5.139	2.525	510
Ustanove za obrazovanje djece i osoba s poteškoćama	1	39	18	1	1	41	20	1

Izvor: Federalni zavod za statistiku⁶

⁶ Federalni zavod za statistiku (2019), Kanton Sarajevo u brojkama (dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2016/09/29/kantoni-u-brojkama/> pristupljeno: 6. 4. 2021).

Srednje obrazovanje

Na teritoriji općine Centar postoji 14 srednjih škola. Broj upisanih učenika u sve razrede srednjih škola u školskoj 2018/19. iznosio je 5.478. Godinu dana poslije taj se broj smanjio na 5.231. Također, smanjio se i broj mladih osoba koje su završile srednju školu u općini Centar, gdje je 2019. on iznosio 1.465, dok je 2020. iznosio 1.415. Broj upisanih učenika u srednje škole u KS je s 15.307 2018. spao na 14.737 2019. godine.

Tabela 7. Srednje škole u Kantonu Sarajevo i općini Centar

	Upisani učenici		Završili školu 2018/19.	Upisani učenici		Završili školu 2019/20.
	Svega	Učenice		Svega	Učenice	
Kanton Sarajevo	15.307	7.621	4.241	14.737	7.304	4.121
Centar Sarajevo	5.478	3.180	1.465	5.231	3.018	1.415
Ukupno (1+2+3+4)	5.463	3.174	1.460	5.217	3.014	1.410
Gimnazije	1.881	1.158	503	1.864	1.137	517
Tehničke i srodne škole	3.032	1.808	840	2.850	1.684	778
Stručne/strukovne škole	388	98	82	354	88	72
Umjetničke škole	162	110	35	149	105	43
Ustanove za obrazovanje djece i osoba s poteškoćama	15	6	5	14	4	5

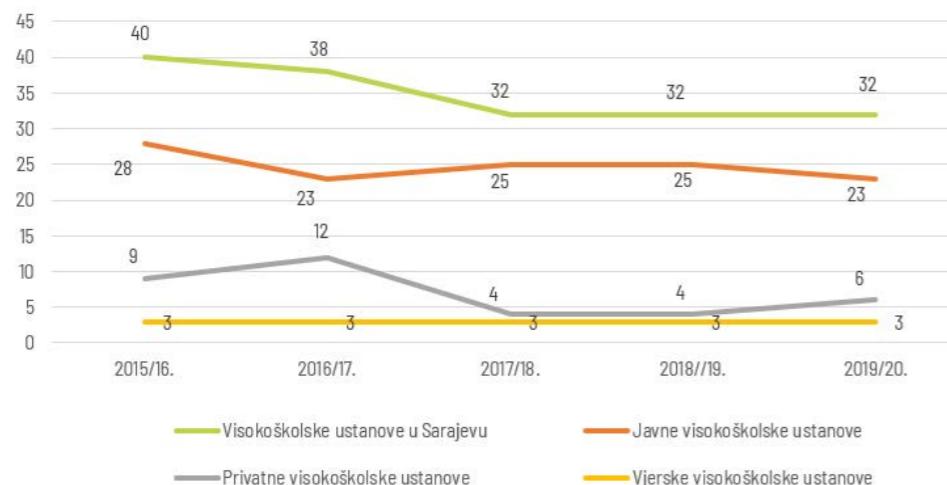
Izvor: Federalni zavod za statistiku⁷

Spolna razlika među srednjoškolcima pokazuje da je veći broj pripadnika ženskog spola u odnosu na muški, kako u KS tako i u općini Centar. Veća je zastupljenost učenica u gimnazijama na oba nivoa. S druge strane, značajno je veći broj učenika u odnosu na učenice kada su u pitanju tehničke i srodne škole, stručne/strukovne škole te umjetničke škole.

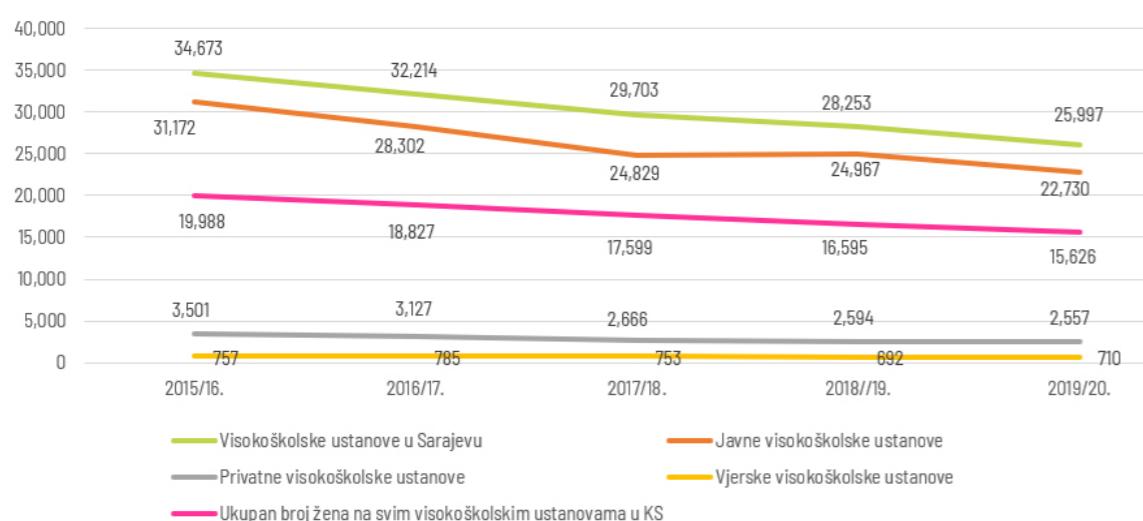
Visoko obrazovanje

Broj visokoškolskih ustanova u KS posljednjih godina bilježi određeni pad ili stagnaciju u nekim segmentima. Broj privatnih visokoškolskih ustanova je minimalno porastao u prethodnoj akademskoj godini. Broj vjerskih visokoškolskih ustanova je konstantan prethodnih pet godina.

⁷ Ibid.

Grafik 1. Visokoškolske ustanove u KSIzvor: Federalni zavod za statistiku⁸

Pad broja studenata na visokoškolskim ustanovama je konstantan u odnosu na broj visokoškolskih ustanova u KS. Taj broj iznosi skoro 10.000 studenata manje za pet godina na visokoškolskim ustanovama u KS. Oko polovine tog broja čine žene, čiji se broj smanjio za oko 4.000. Ni privatne visokoškolske ustanove nisu bile pošteđene pada broj studenata iako je taj pad na privatnim ustanovama daleko manje izražen nego na javnim. Broj studenata na privatnim ustanovama posljednju godinu je porastao.

Grafik 2. Odnos ukupnog broja studenata na visokoškolskim ustanovama u Kantonu SarajevoIzvor: Federalni zavod za statistiku⁹

⁸ Visoko obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2018/2019, Statistički bilten, br. 296, Sarajevo, 2019.
⁹ Visoko obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2018/2019, Statistički bilten, br. 296, Sarajevo, 2019.

Ukupan broj studenata s prebivalištem u KS a koji studiraju na visokoškolskim ustanovama u FBiH iznosi 17.589, dok više od polovine tog broja čine žene. Kada je u pitanju općina Centar, od ukupnog broja studenata s prebivalištem u KS, broj studenata koji su iz općine Centar iznosi 3.067. Više od polovine tog broja su žene.

Tabela 8. Broj studenata s područja KS i općine Centar na visokoškolskim ustanovama u FBiH

	Ukupan broj	Žene
Upisani studenti s područja KS na visokoškolskim ustanovama u BiH	17.589	10.476
Općina Centar	3.067	1.779

Izvor: Federalni zavod za statistiku¹⁰

Najveći broj mladih iz općine Centar studira na Univerzitetu u Sarajevu, tačnije 86,17%. Također se ističe Univerzitet u Travniku s 4,53%. Ostale visokoškolske ustanove u FBiH pohađa 9,3% mladih s područja općine Centar.

Razlog prestanka daljeg školovanja

Prekid trenutnog školovanja ili nenastavak daljeg školovanja iskazalo je 36,1% mladih. Prema Zakonu o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo,¹¹ više članova zakona može se uzeti kao osnova za definiranje prekida školovanja. Ispisivanje učenika jedan je od razloga za prekid školovanja, kada učenik mijenja obrazovnu ustanovu, i obavlja se uglavnom na inicijativu učenika ili roditelja učenika. Isključenje učenika predstavlja aktivnost poduzetu od obrazovne ustanove, a uglavnom po osnovu izostanaka s nastave ili disciplinskih prekršaja samog učenika.

Napuštanje srednje škole je kada učenik izostaje u kontinuitetu dvije sedmice bez obrazloženja pruženog obrazovnoj ustanovi.

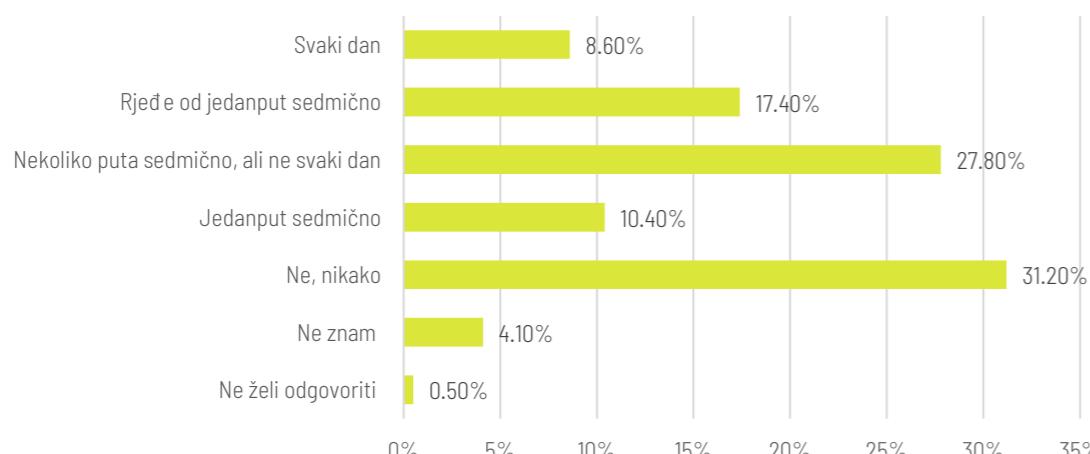
Praktična nastava

Praktična nastava predstavlja važan element u ukupnom nastavnom procesu. Pohađanje praktične nastave tokom redovnog obrazovanja nije imalo 31,2% mladih. S druge strane, nekoliko puta sedmično, ali ne svaki dan, praktičnu nastavu je imalo 27,8% mladih. Jednom sedmično nastavu je imalo 10,4% mladih.

¹⁰ Ibid.¹¹ Službene novine Kantona Sarajevo, "Zakon o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo" ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 23/2017 i 30/2019).

Grafik 3. Praktična nastava u obrazovanju

Da li ste i koliko često u okviru redovnog obrazovanja pohađali praktičnu nastavu?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Adekvatnost obrazovanja

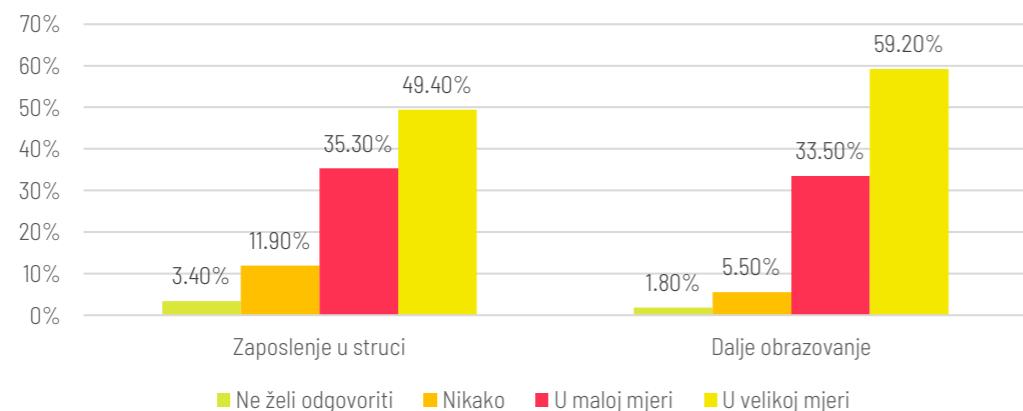
Znanje koje učenici i studenti usvajaju u obrazovnom procesu trebalo bi da im pruža mogućnost za adekvatan nastavak procesa obrazovanja ili pronalaska zaposlenja.

Znanje koje trenutno usvajaju studenti i učenici u procesu obrazovanja uveliko pomaže njegov nastavak, smatra više od polovine mladih, odnosno 59,2%. S druge strane, oko trećine mladih, odnosno 33,5%, smatra da u maloj mjeri obrazovanje koje su trenutno završili ili pohađaju pruža potrebne vještine za dalje obrazovanje.

Da obrazovanje koje pohađaju ili su pohađali pruža adekvatno znanje i vještine za zaposlenje u struci smatra 49,4% mladih, dok 11,9% njih smatra da navedeno obrazovanje ne pruža vještine i znanje za zaposlenje u struci.

**Grafik 4.
Adekvatnost
obrazovanja**

U kojoj mjeri Vam obrazovanje koje ste završili ili trenutno pohađate pruža znanja i vještine potrebne za:

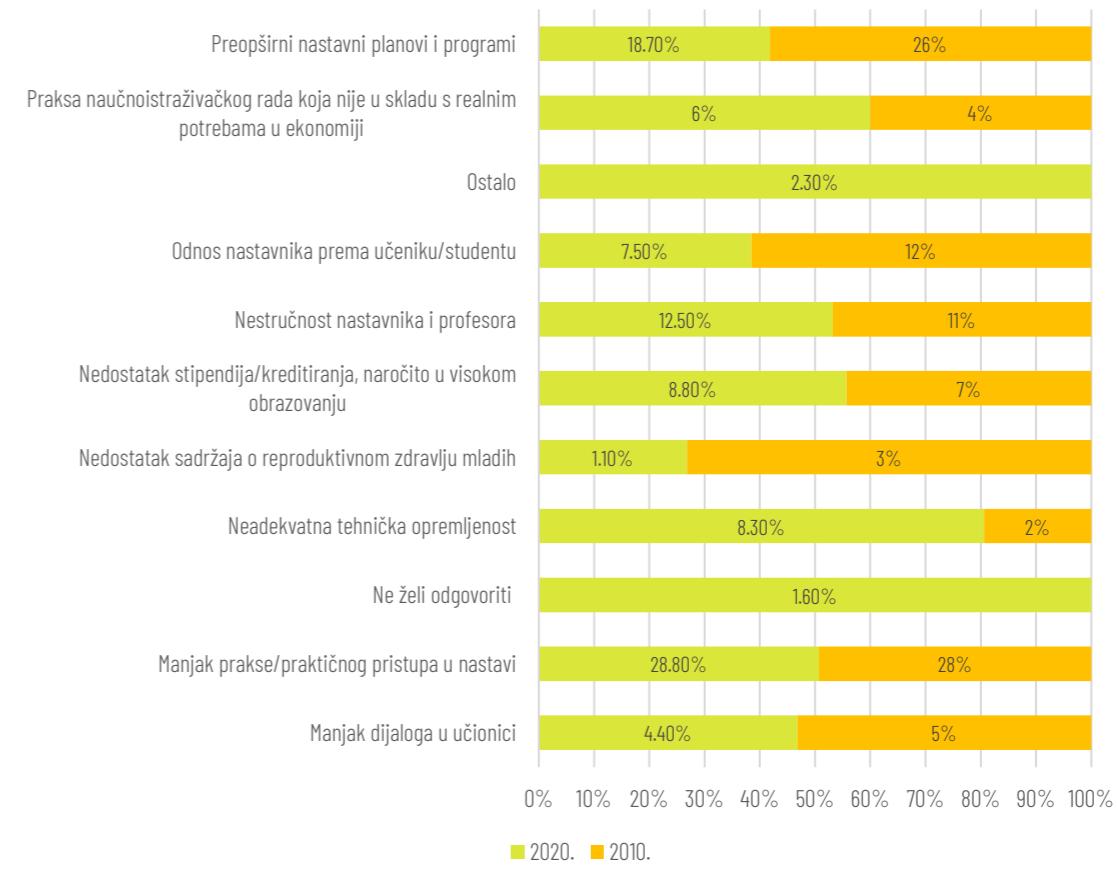

U analizi 2010.¹² godine pitanje je glasilo: „U kojoj mjeri obrazovanje može osigurati zaposlenje u struci?“ Odgovori su bili: nikako 4%, neznatno 13%, donekle 39%, u velikoj mjeri 41%, ne zna 2 %. Na osnovu navedenih odgovora vidimo povećanje nivoa pozitivne percepcije o adekvatnosti formalnog obrazovanja u odnosu na stanje od prije deset godina.

Unapređenje formalnog obrazovanja predstavlja važan izazov u politici prema mladima, a i općenito prema društvu. Pružanje adekvatnog obrazovanja mladima da bi mogli odgovoriti u budućnosti na izazove tržišta rada te društvene izazove treba biti jedan od ciljeva političkih djelatnika. Od ponuđenih odgovora, kao primarnu potrebu za izmjenom 28,8% mladih navelo je manjak prakse/praktičnog pristupa u nastavi. Preopširni nastavni planovi i programi su također dobili značajnu podršku za izmjenu, i to od 18,7% ispitanika. Također, dvocifren procent dobila je i opcija nestručnosti nastavnika i profesora s 12,5%.

Grafik 5. Potrebne izmjene u formalnom obrazovanju

Šta je od ponuđenog neophodno izmijeniti na polju formalnog obrazovanja?

12 Institut za razvoj mladih KULT (2010). Analiza rezultata istraživanja problema i potreba mladih sa područja općine Centar (dostupno na: <https://mladi.org/v2/bs/resursi/riznica-znanja/publikacije/category/11-analize-položaja-mladih-u-bih-svi-nivoi> pristupljeno: 6. 4. 2021).

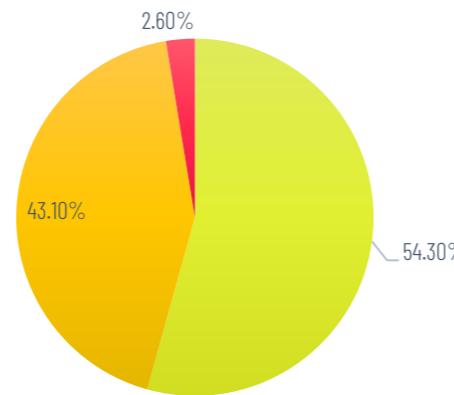
Kursevi

Kao vid vannastavnih aktivnosti i dodatnog obrazovanja na pitanje: "Jeste li IKAD pohađali neki kurs ili bilo koji oblik obuke koji nije u programu redovnog obrazovanja?", 54,3% mladih je odgovorilo da jeste.

Grafik 6.
Pohađanje
kurseva

Jeste li IKAD pohađali neki kurs ili bilo koji oblik obuke
koji nije u programu redovnog obrazovanja?

■ Da ■ Ne ■ Ne želi odgovoriti

Izvor:
Institut za razvoj
mladih KULT

Gledajući spolnu strukturu, vidimo da je među ispitanicama većina pohađala neki kurs, tj. njih 60%, dok 37,6% nije pohađalo. Kod ispitanika muškog spola situacija je drugačija. Naime, relativna većina muškaraca nije pohađala neki kurs ili oblik obuke, tačnije njih 49,4%. Oni koji su pohađali čine 47,8% muškog dijela ispitanika.

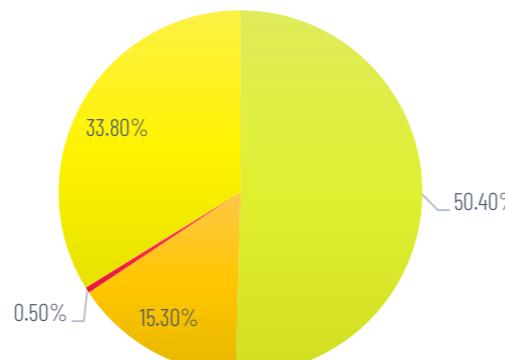
Kao teme kurseva dominiraju jezici, informatičko obrazovanje, zdravstvo i ekonomija.

Malo više od polovine mladih željelo bi pohađati neki kurs u budućnosti, odnosno njih 50,4%. Malo više od jedne trećine ne zna da li bi željelo pohađati kurs u budućnosti, ili 33,8%.

Grafik 7.
Pohađanje kursa
u budućnosti

Biste li željeli u skoroj budućnosti pohađati
neki kurs ili drugi oblik neformalne obuke?

■ Da ■ Ne ■ Ne želi odgovoriti ■ Ne znam

Izvor:
Institut za razvoj
mladih KULT

Spolna struktura pokazuje da ženske osobe imaju veću želju za pohađanjem kursa u budućnosti, tačnije njih 57,1%. S druge strane, od ukupnog broja muških ispitanika, želju za pohađanjem nekog kursa ili obuke ima njih 42,8%.

Oblasti iz kojih bi mlade osobe željele polagati kurs u budućnosti jesu: automehanika, ekonomija, socijalne vještine, informatika, zanati, stručna i strukovna zanimanja, elektrotehnika.

Zapošljavanje i samozapošljavanje mladih

ZAPOŠLJAVANJE I SAMOZAPOŠLJANJE MLADIH

Statistike o stopama nezaposlenosti stanovništva dosta su neprecizne zbog postojanja velikog broja kontroliranih i nekontroliranih varijabli značajnih za precizno određivanje stope nezaposlenosti. S jedne strane, u nezaposlene osobe ne ubraja se stanovništvo koje ne radi, ali koje po osnovu nekih drugih kategorija ne spada u nezaposleno (penzioneri, osobe nesposobne za rad, učenici i slično), općenito, stanovništvo koje se vodi kao radno neaktivno. Zvanične statistike vode se brojem osoba prijavljenih na biroe za zapošljavanje, pri čemu je nepoznat broj osoba koje su nezaposlene, ali isto tako i neprijavljene na zvanične zavode za evidenciju nezaposlenosti.

Prema podacima dostupnim iz 2020. godine, za period od 2017. do 2020. rastao je broj zaposlenih u svim općinama u Kantonu Sarajevu izuzev Općine Iljaš. Također, u svim općinama u KS rasla je visina prosječnih plata. Općina Centar od svih općina u KS ima najveći broj zaposlenih i najveću prosječnu platu. Prosječna plata općine Centar je veća od prosječne plate u Kantonu Sarajevu.

Tabela 10. Zaposlenost i visina plata u KS

	ZAPOSLENOST I PLATE PO OPĆINAMA					
	Prosječan broj zaposlenih			Prosječna neto plata u KM		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
UKUPNO	144.223	147.848	152.394	1.053	1.096	1.153
Centar Sarajevo	44.399	44.668	45.591	1.217	1.274	1.365
Hadžići	4.384	4.777	4.913	845	878	908
Ilidža	21.726	22.943	24.095	876	914	960
Iljaš	4.031	4.335	4.300	661	682	703
Novi Grad Sarajevo	27.533	28.379	29.501	917	969	996
Novo Sarajevo	25.493	25.759	26.513	1.176	1.224	1.290
Stari Grad Sarajevo	10.997	11.209	11.247	1.041	1.050	1.143
Trnovo	291	293	290	776	949	1.010
Vogošća	5.369	5.485	5.944	788	823	822

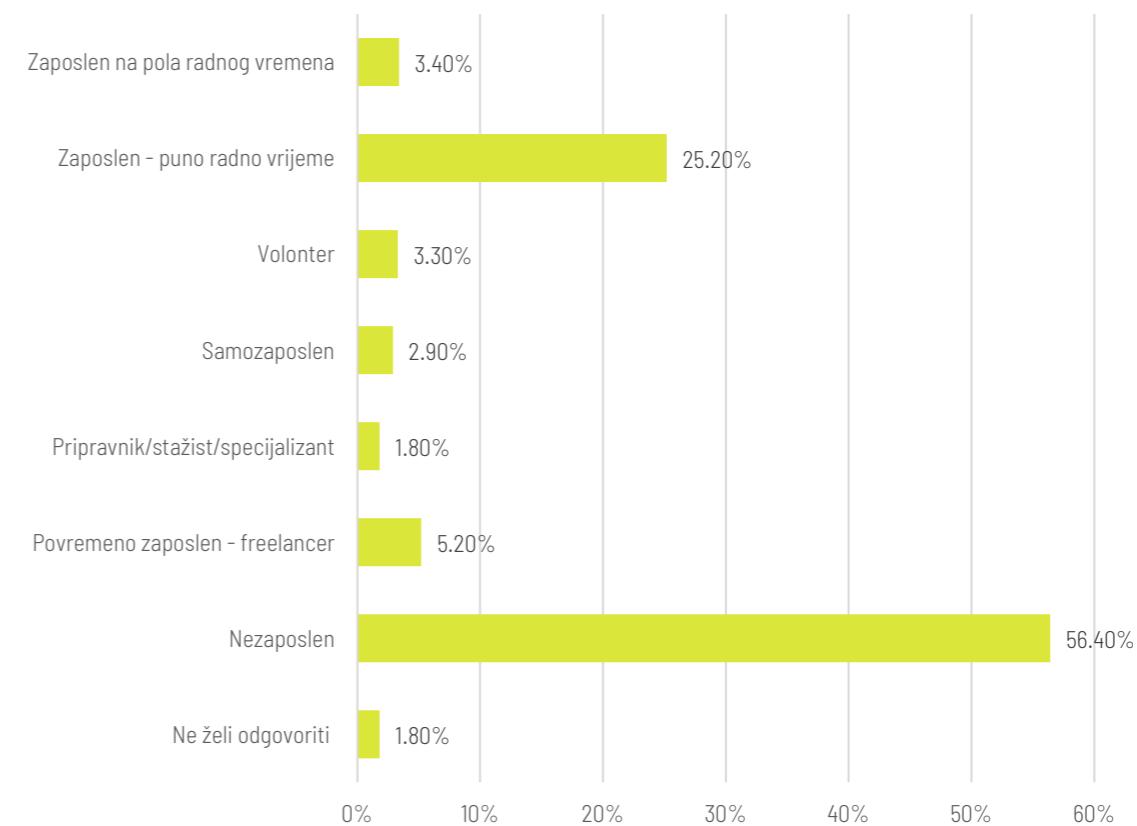
Izvor: Federalni zavod za statistiku¹³

¹³ Federalni zavod za statistiku (2019), Kanton Sarajevo u brojkama (dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2016/09/29/kantoni-u-brojkama/>, pristupljeno: 6. 4. 2021).

Prema odgovorima na upitnik, više od polovine mladih općine Centar je nezaposleno, tačnije njih 56,4%. Zaposlenih na puno radno vrijeme je 25,2%. Ostali ponuđeni odgovori ne prelaze jednocifren procent. Spolna karakteristika pokazuje da je među nezaposlenima 55,3% žena i 44,4% muškaraca. S druge strane, u kategoriji zaposlenih na puno radno vrijeme muškarci čine 51,5%, a žene 48,5%.

Grafik 8. Radni status

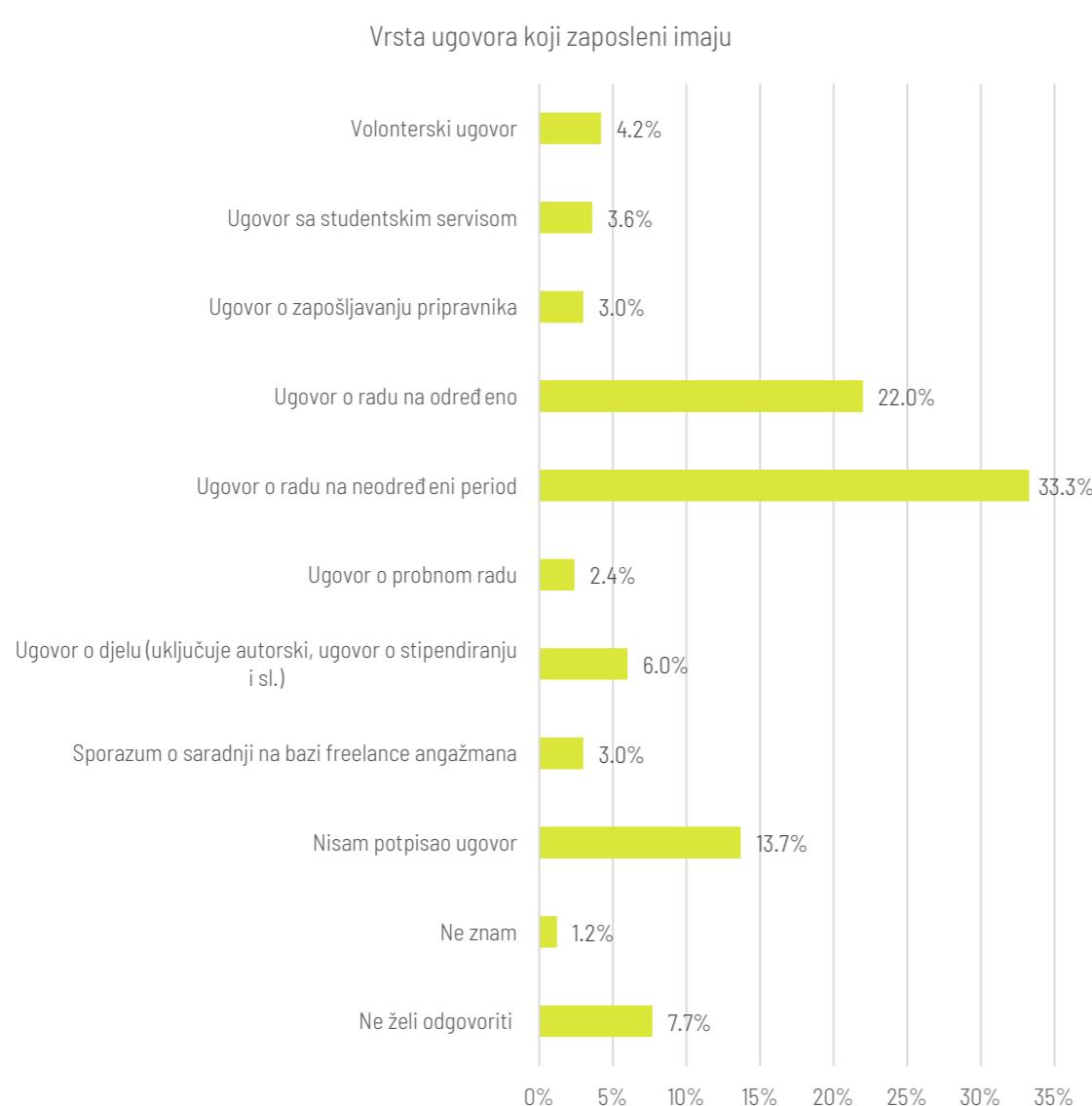
Koja od sljedećih kategorija najbolje opisuje Vašu situaciju TOKOM PROŠLE SEDMICE kada je u pitanju formalni radni status? Jeste li bili zaposleni na puno radno vrijeme, pola radnog vremena, nezaposleni ili nešto drugo?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

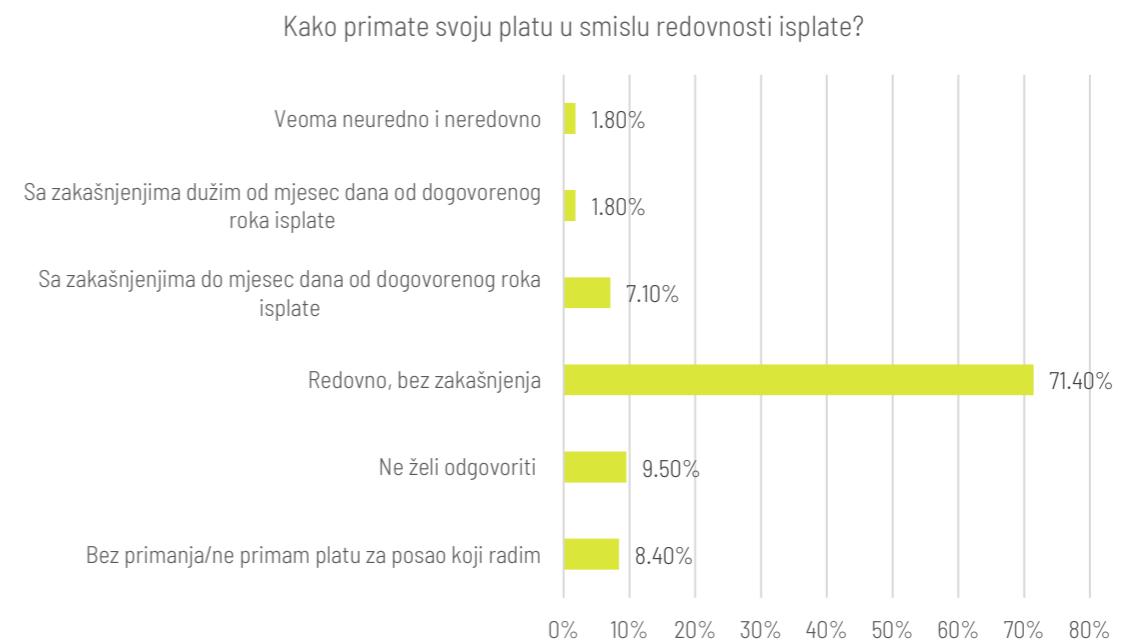
Vrsta ugovora koji zaposleni mlađi imaju

Pregled prema vrsti ugovora koji zaposlene mlade osobe iz općine Centar imaju pokazuje da trećina ima ugovor na neodređeno, ili 33,3%. Zatim slijede osobe koje imaju ugovor na određeno, tj. njih 22%. Procent onih koji nisu potpisali ugovor iznosi 13,7%.

Grafik 9. Vrsta ugovora

Spolna struktura za tri dominantna odgovora pokazuje da je ugovor na neodređeno potpisalo 60,7% muškaraca i 39,3% žena. Muškarci dominiraju i u skupini koja nije potpisala ugovor s 52,2%, dok žena ima 47,8%. Žene imaju dominaciju u skupini odgovora vezanih za ugovor na određeno. Procentualno čine 56,8%, a muškarci 43,2%.

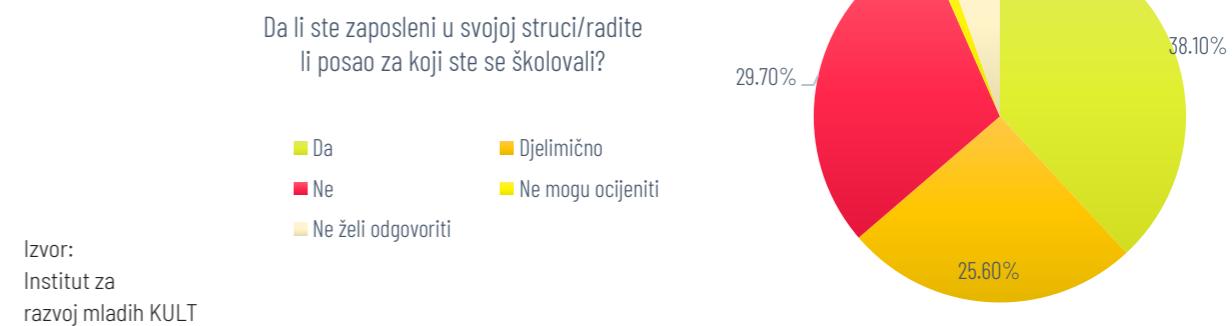
Redovnost plate pokazuje da 71,4% zaposlenih mladih općine Centar redovno prima platu bez kašnjenja. Zanimljivo je da ima 8,4% onih koji ne primaju platu za posao koji rade. S druge strane, 7,1% mladih platu prima s kašnjenjem do mjesec dana od dogovorenog roka.

Grafik 10. Redovnost plate

Zaposlenost u odnosu na struku

Prema odgovorima na upitnik, 38,1% mladih općine Centar zaposleno je u svojoj struci. Djelimično zaposlenih u svojoj struci ima 25,6%. S druge strane, 29,7% mladih općine Centar nije zaposleno u struci za koju se obrazovalo. Analiza 2010.¹⁴ godine pokazala je da gotovo 50% mladih nije radio poslove u struci za koju se obrazovalo.

Grafik 11.
**Zaposlenost
u struci**

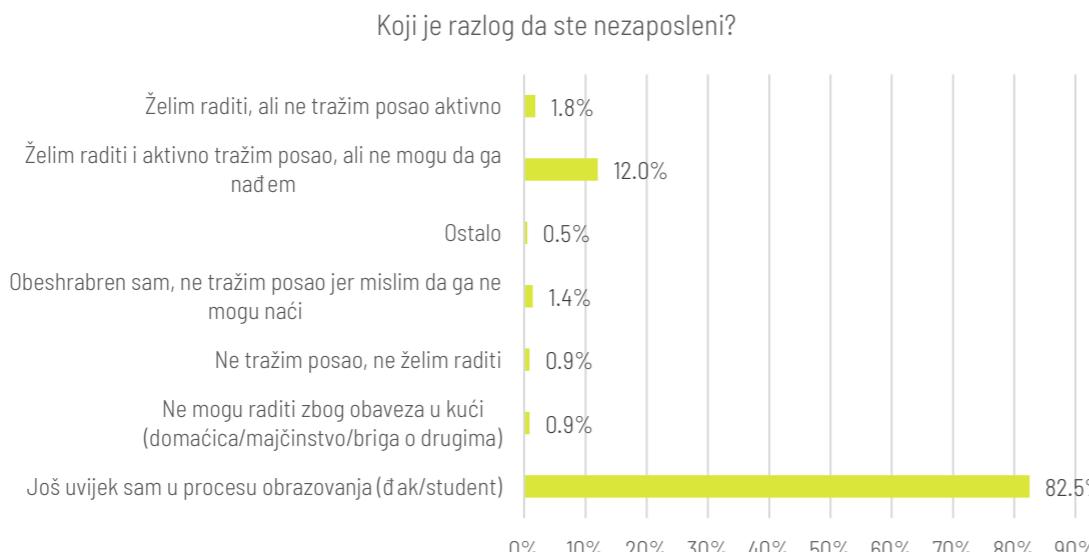

¹⁴ Institut za razvoj mladih KULT (2010). Analiza rezultata istraživanja problema i potreba mladih sa područja općine Centar (dostupno na: <https://mladi.org/v2/bs/resursi/riznica-znanja/publikacije/category/11-analize-položaja-mladih-u-bih-svi-nivoi> pristupljeno: 6. 4. 2021).

Razlog nezaposlenosti

Većina mladih općine Centar je i dalje u obrazovnom procesu, odnosno njih 82,5%. S druge strane, 12% mladih želi raditi i aktivno traži posao, ali ga ne može naći. Ostali razlozi navedeni u grafiku čine minimalne procente.

Grafik 12. Razlog nezaposlenosti

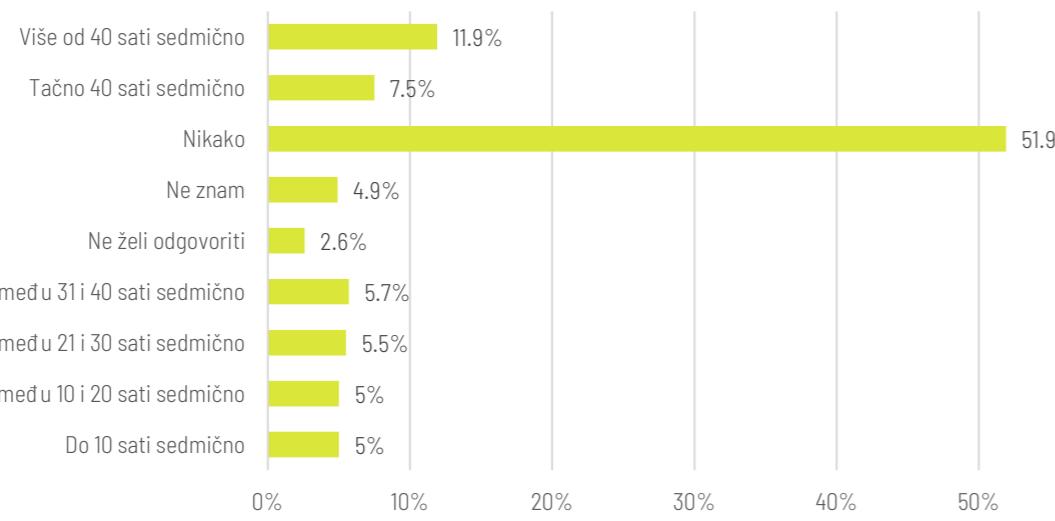

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Radno vrijeme provedeno za plaćeni posao pokazuje da je 11,9% mladih provelo sedmično u prosjeku više od 40 sati na radnom mjestu. Također, 7,5% mladih navelo je da je radilo tačno 40 sati sedmično.

**Grafik 13.
Radni sati**

Koliko sati sedmično ste (u prosjeku) obavljali bilo kakav plaćeni posao u toku prošlog mjeseca?

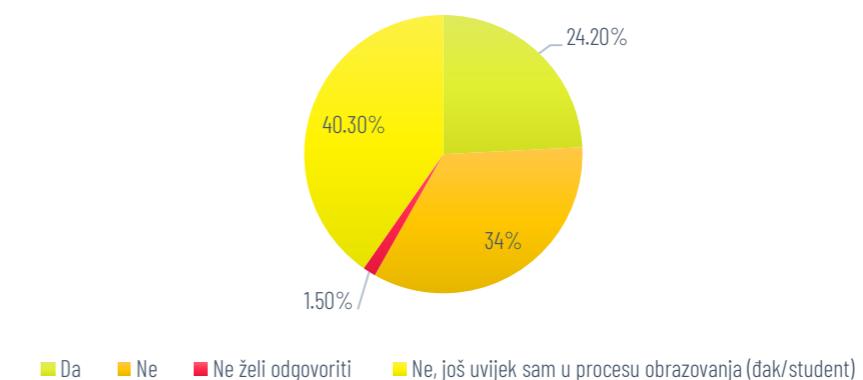

Izvor:
Institut za razvoj
mladih KULT

Procent registriranih mladih na biro za zapošljavanje, bez obzira na radni status, iznosi 24,2%. Mladih koji su i dalje u procesu obrazovanja, te se iz tog razloga nisu registrirali na biro imaju 40,3%. Više od trećine mladih, odnosno 34%, nije u procesu obrazovanja niti je registrirano na biro za zapošljavanje.

Grafik 14. Registracija na birou

Nezavisno od toga da li ste zaposleni ili ne, jeste li registrirani na birou za zapošljavanje?

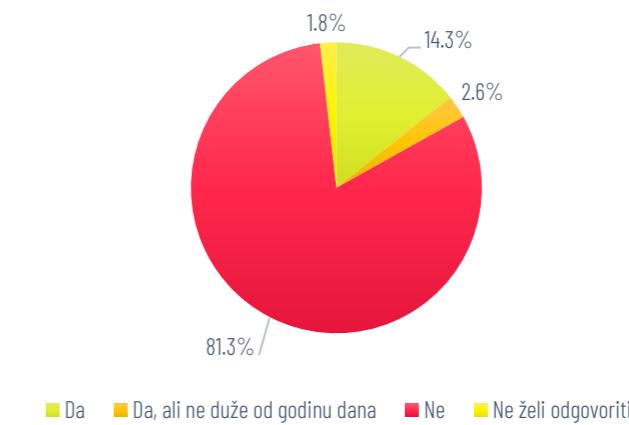

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mobilnost u zaposlenju mladih iz općine Centar u druge općine u BiH pokazuje da 81,3% mladih nije radilo izvan svoje općine. Općina Centar je većinom urbana i jedna je od četiri gradske općine Grada Sarajeva. S druge strane, ima 14,3% mladih iz općine Centar koji su radili duže od godinu dana u drugoj općini u BiH, dok 2,6% mladih iz općine Centar jeste radilo u drugoj općini, ali ne duže od godinu dana.

Grafik 15. Mobilnost u zaposlenju u BiH

Jeste li radili izvan svoje općine, a unutar BiH duže od godinu dana ne uključujući prekide?

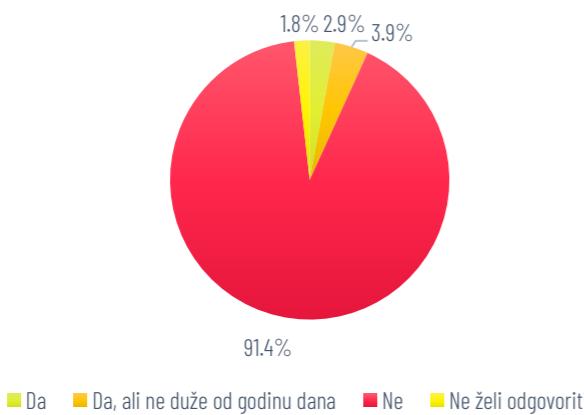

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi općine Centar uglavnom nisu radili van BiH, odnosno njih 91,4%.

Grafik 16. Mobilnost van BiH u zaposlenju

Jeste li radili izvan BiH duže od godinu dana ne uključujući prekide?

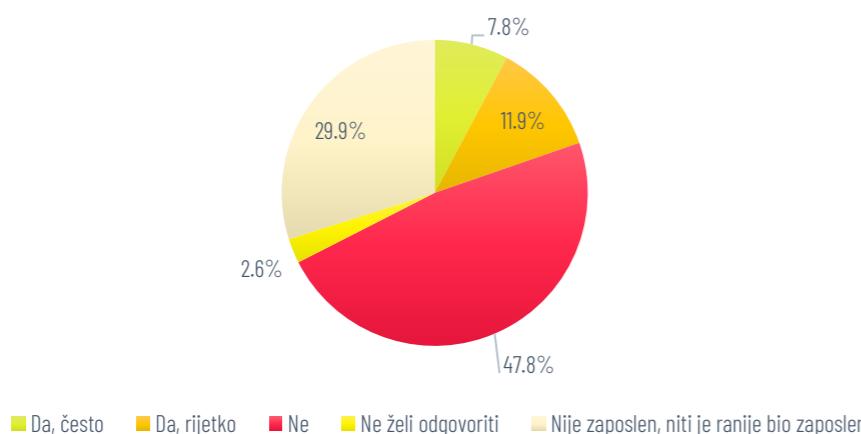
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Diskriminacija i zlostavljanje na radnom mjestu

Od osoba koje su bile u nekom radnom odnosu njih 47,8% nije bilo svjedokom zlostavljanja na radnom mjestu. Mladih osoba koje su često svjedočile zlostavljanju ima 7,8%, dok onih koji su rijetko svjedočili ima 11,9%.

Grafik 17. Zlostavljanje na poslu

Jeste li, kroz radno iskustvo, bili svjedok nekog oblika zlostavljanja na poslu usmjerenog na Vas ili Vaše kolege? Razmislite o situacijama pretjeranih zahtjeva i pritisaka na radnike, te zlostavljanja na radnom mjestu.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

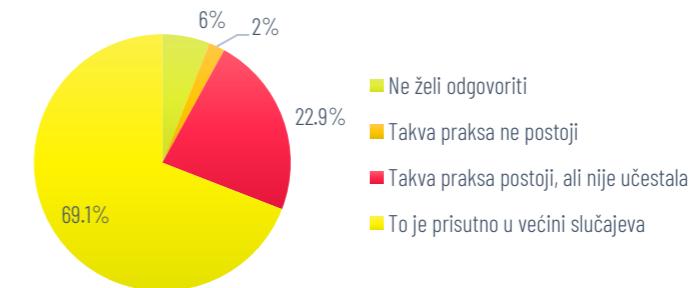
Percepcija mita i korupcije pri zapošljavanju

Da su se određena radna mjesta kupovala direktno je svjedočilo 6% mladih općine Centar. Indirektnih svjedoka, odnosno osoba koje su čule da su se određena radna mjesta kupovala ima 60,3%. Na kraju, 34,5% mladih općine Centar ne smatra se ni na koji način svjedokom kupovine nekog radnog mesta.

Podmićivanje da bi se dobio posao u javnoj administraciji je učestala praksa u većini slučajeva prema mišljenju 69,1% mladih općine Centar. Postojanje prakse ali ne i njenu učestalost iskazalo je 22,9% mladih. Samo 2% mladih smatra da takva praksa ne postoji.

Grafik 18. Kupovina posla u javnoj administraciji

Smatrate li da je podmićivanje kako bi se dobio posao u JAVNOJ ADMINISTRACIJI učestala praksa u našem društву?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

U odnosu na mišljenje o podmićivanju u javnoj administraciji, mišljenje o podmićivanju u privatnim firmama je drugačije kod mladih u općini Centar. Da praksa podmićivanja ne postoji u privatnim firmama smatra 11,2% mladih. Praksa postoji, ali ne tako učestalo prema mišljenju 43,4% mladih. Da je praksa prisutna u većini slučajeva smatra 37,8% mladih.

Grafik 19. Kupovina posla u privatnim firmama

Smatrate li da je podmićivanje kako bi se dobio posao u PRIVATNIM FIRMAMA učestala praksa?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Vladini programi zapošljavanja

Malo više od četvrtine mladih općine Centar čulo je za neki vladin program zapošljavanja, tačnije 25,7%. S druge strane, 70,9% mladih nije čulo ni za jedan vladin program zapošljavanja. Procent mladih koji su znali za vladine programe za zapošljavanje u analizi 2010.¹⁵ godine iznosio je oko 23%.

Grafik 20. Poznavanje vladinih programa za zapošljavanje

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Od ukupnog broja mladih općine Centar koji su čuli za neki vladin program zapošljavanja, njih 19,2% su i bili korisnici programa. Spolna struktura pokazuje da su žene bile brojnije korisnice programa, gdje je njih 53,1%, dok je muškaraca 46,9%.

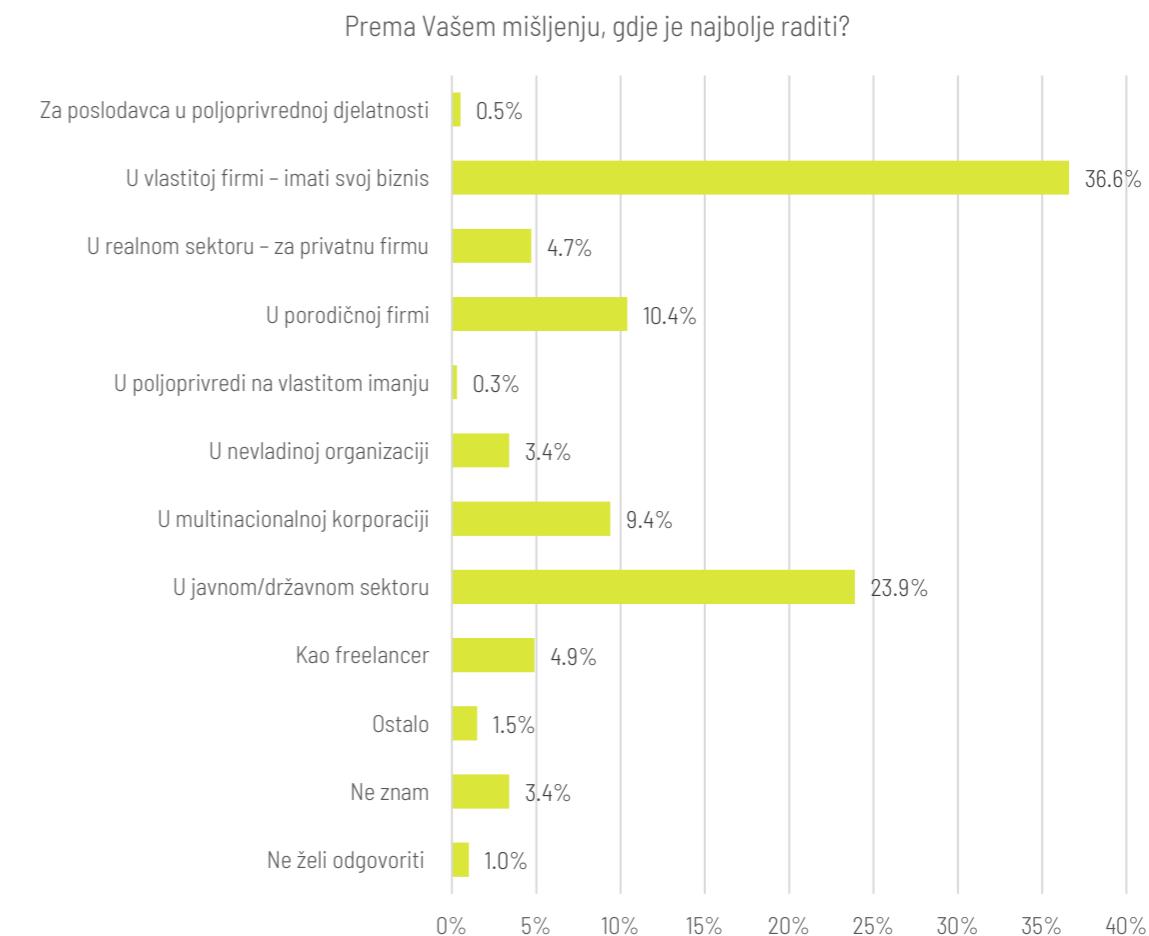
Grafik 21. Iskorištenost vladinih programa za zapošljavanje

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prema mišljenju 36,6% mladih općine Centar, najbolje je raditi u vlastitoj firmi, tj. imati svoj biznis. Državni sektor predstavlja poželjnog poslodavca za 23,9% mladih. Porodična firma je na trećem mjestu s 10,4%.

Grafik 22. Najbolje radno mjesto

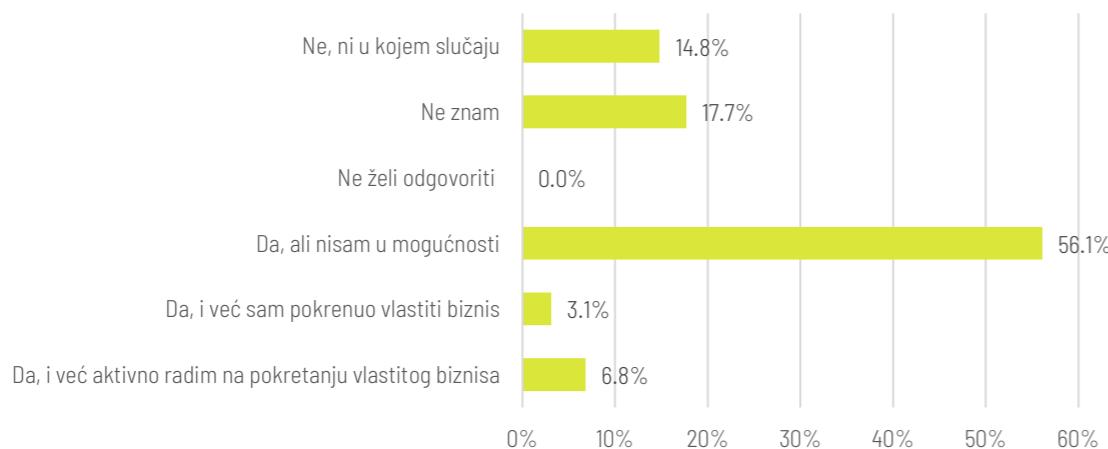
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pokretanje vlastitog biznisa

Spremnost za pokretanje vlastitog biznisa iskazala je većina mladih općine Centar. Ni u kojem slučaju ne bi pokrenulo vlastiti biznis 14,8% mladih. Iako većina mladih nije u mogućnosti, tj. njih 56,1%, ipak 3,1% je onih koji su već pokrenuli vlastiti biznis.

Grafik 23. Pokretanje vlastitog biznisa

Da li biste bili voljni pokrenuti vlastiti biznis?

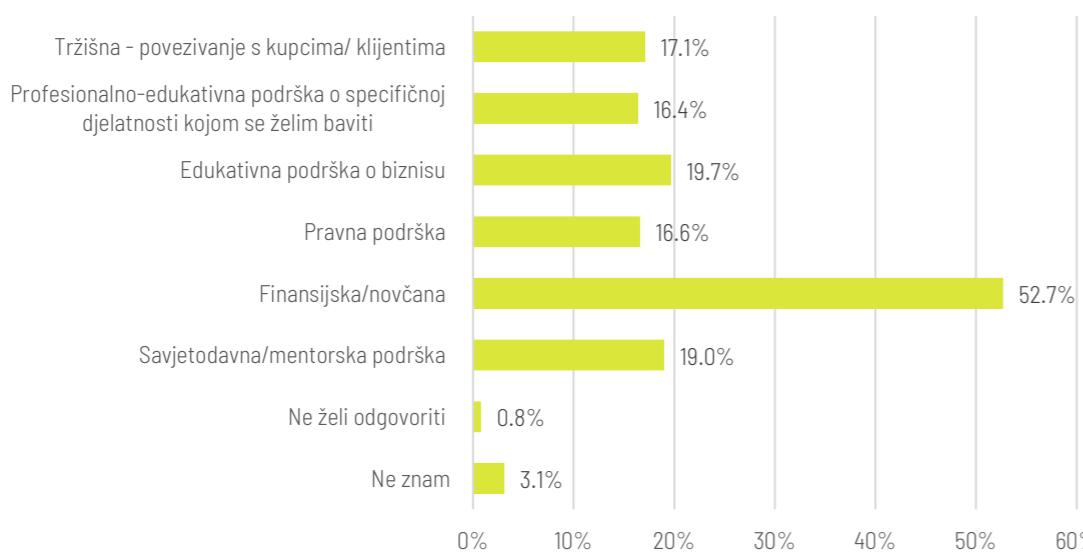

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Finansijska podrška naznačena je kao prioritet koji je potreban za pomoći mladima općine Centar u pokretanju vlastitog biznisa. Druge vrste podrške između ostalih koje su mladi naglasili jesu edukativna podrška o biznisu s 19,7% te savjetodavna/mentorska podrška s 19%.

Grafik 24. Potrebna podrška za pokretanje biznisa

Vrsta podrške potrebne za pokretanje vlastitog biznisa

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

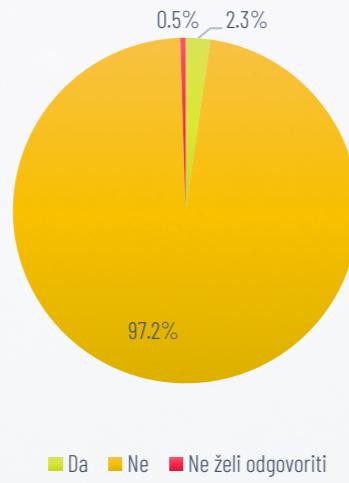
Socijalna briga o mladima

SOCIJALNA BRIGA O MLADIMA

Mladih korisnika neke vrste socijalne pomoći, prema analizi, ima 2,4%, dok ih je 2010.¹⁶ godine bilo 2%. Osoba s nekim stepenom invaliditeta ima 1,8% među mladima.

Grafik 25. Korisnici socijalne pomoći

Jeste li korisnik/ca neke vrste socijalne pomoći?

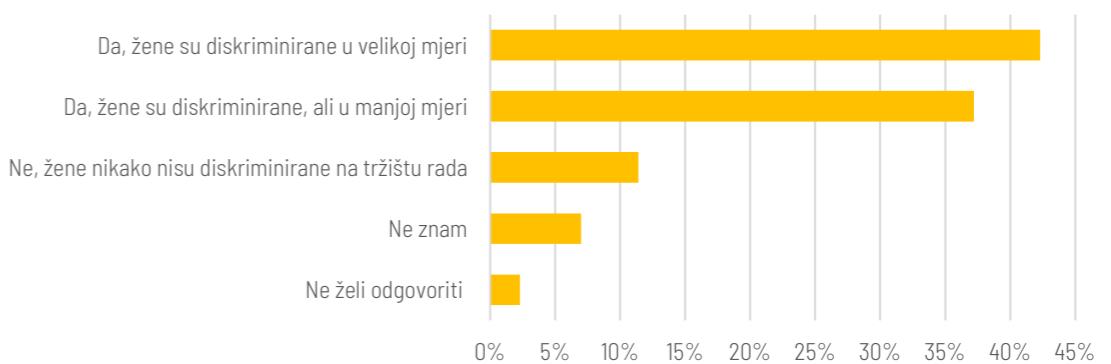
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Diskriminacija žena

Diskriminacija žena na tržištu rada u velikoj mjeri postoji, prema mišljenju 42,3% mladih općine Centar. Pregledom unutar spolnih struktura, ovo mišljenje unutar muške populacije zastupa njih 22,8%, a unutar ženske njih 59,5%. Nasuprot ovog mišljenja, 11,4% mladih smatra da žene nikako nisu diskriminirane na tržištu rada. Ovo mišljenje zastupa 19,4% od ukupnog broja mladih muškaraca. Da su žene diskriminirane, ali u manjoj mjeri smatra 43,3% muškaraca, što je relativna većina.

Grafik 26. Diskriminacija žena

Da li, i ako da, u kojoj mjeri, se prema ženama i djevojkama vrši diskriminacija na tržištu rada (npr. poslodavci radije zapošljavaju muškarce nego žene, žene su manje plaćene nego muškarci itd.)?

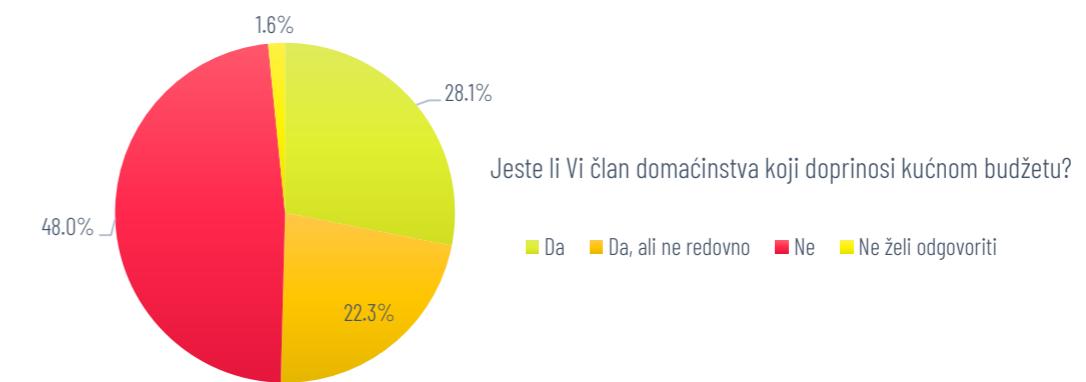

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Doprinos kućnom budžetu

Doprinos kućnom budžetu potvrdilo je 28,1% mladih. Udio mladih u analizi 2010.¹⁷ godine koji redovno doprinose kućnom budžetu iznosio je oko 23%. Od ovog broja, muški dio populacije čini 54,6%, dok ženski čini 45,4%. Također, onih koji doprinose ali ne redovno ima 22,3%. Prema analizi 2010.¹⁸ godine, procenat iste kategorije je činio 9%. U ovom odgovoru preovladavaju žene s 57%, dok muškarci čine 43%. Mladih osoba koje ne doprinose kućnom budžetu u općini Centar ima 48%. U ovom odgovoru također većinu čine žene, s 57,3%, dok ostatak čine muškarci.

Grafik 27. Doprinos kućnom budžetu

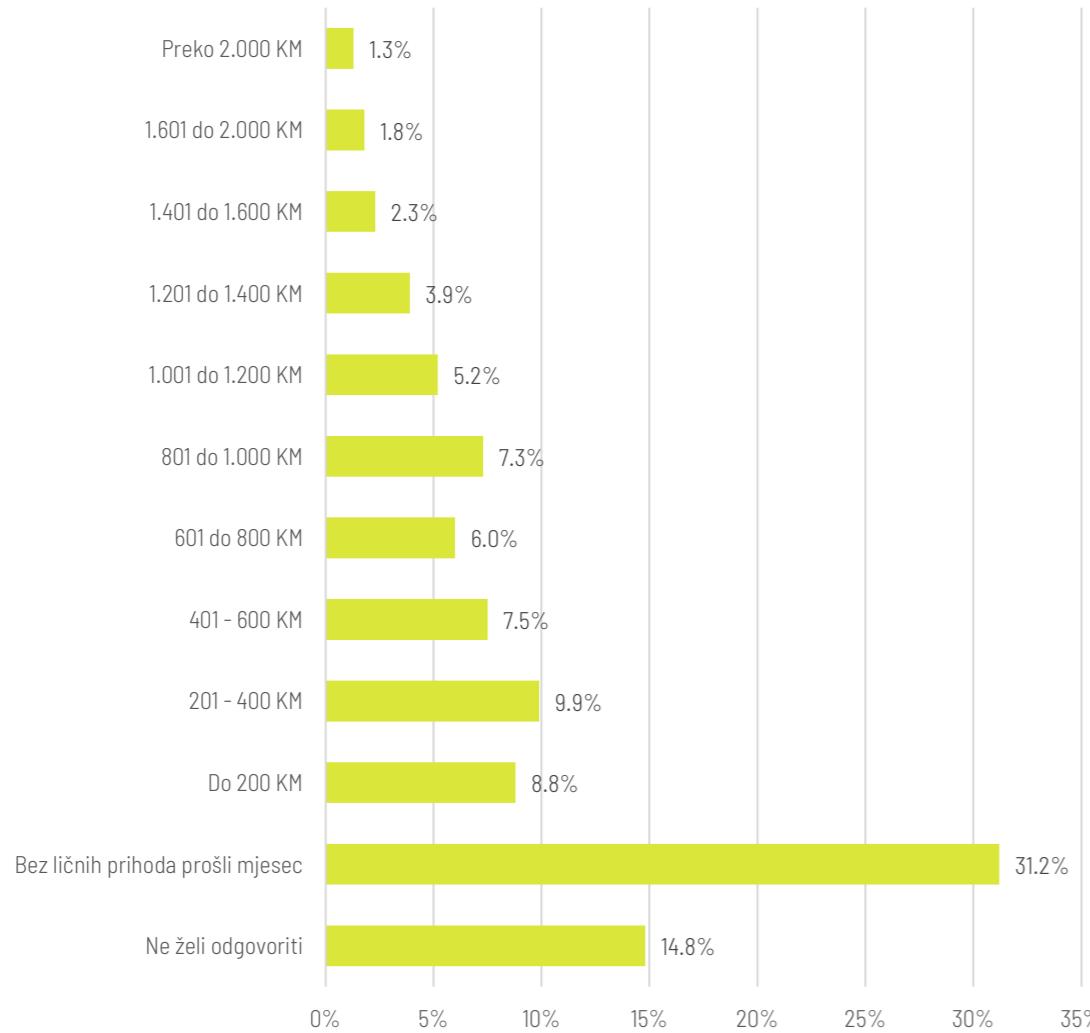

Jeste li Vi član domaćinstva koji doprinosi kućnom budžetu?

Bez ličnih prihoda je najdominantnija skupina, s 31,2%. Na pitanje nije željelo odgovoriti 14,8% ispitanika. Od mladih koji su odabrali određeni iznos ističu se mladi s ličnim prihodima od 201 do 400 KM, kojih procentualno ima 9,9%. Mladih čija su primanja do 200 KM ima 8,8%.

Grafik 28. Lični prihodi

S kartice ispod odaberite iznos koji odgovara VAŠIM UKUPNIM LIČNIM PRIHODIMA tokom PROŠLOG MJESECA iz svih izvora.

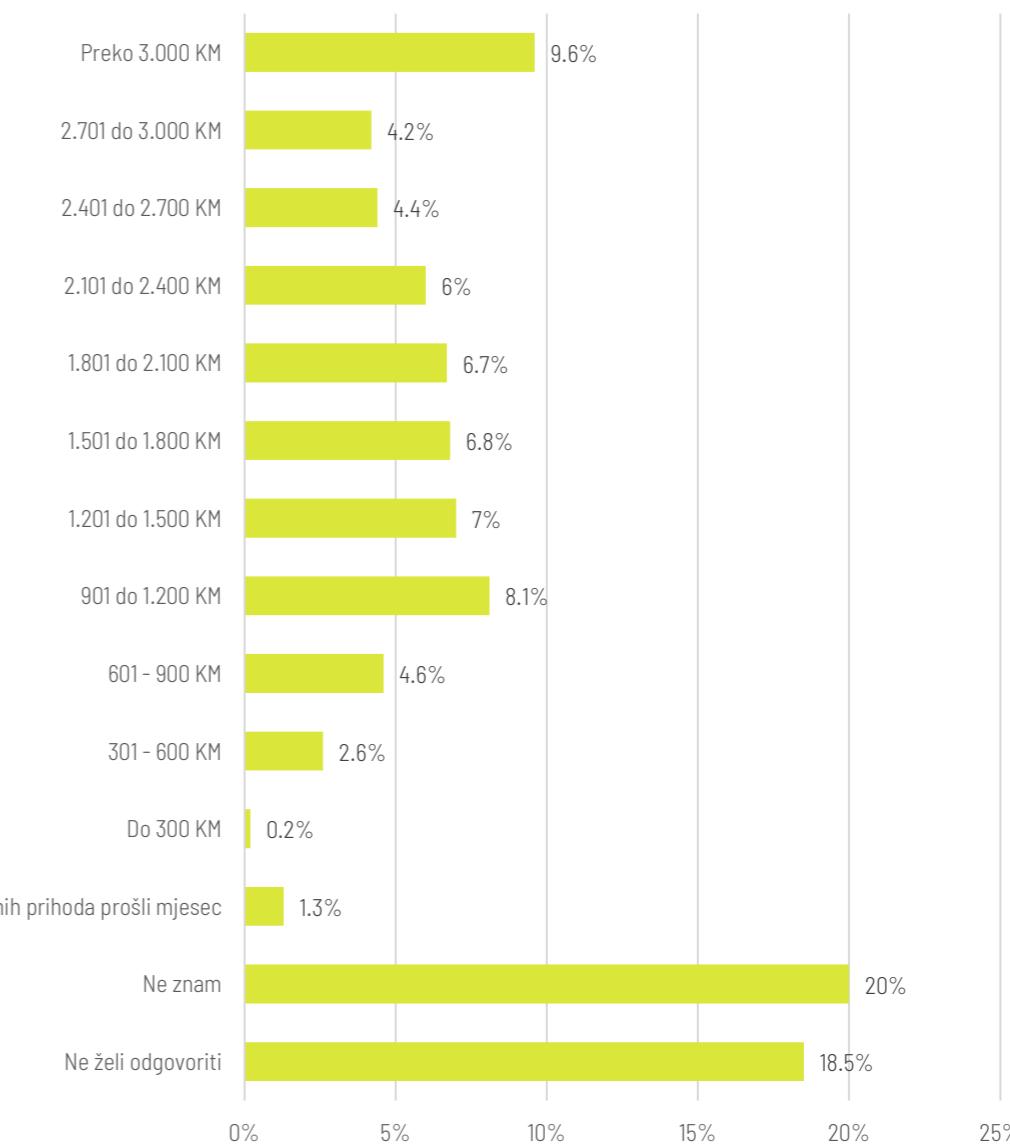

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pitanje vezano za primanja domaćinstva pokazalo je blagi otklon u odgovoru ispitanih. Naime, najzastupljeniji odgovor je bio „ne znam“ s 20%, zatim slijedi „ne želim odgovoriti“ 18,5%. Kada su brojčani odgovori u pitanju, najveći procent s 9,6% imao je odgovor da su ukupna primanja domaćinstva preko 3000 KM.

Grafik 29. Ukupni prihodi svih članova domaćinstva

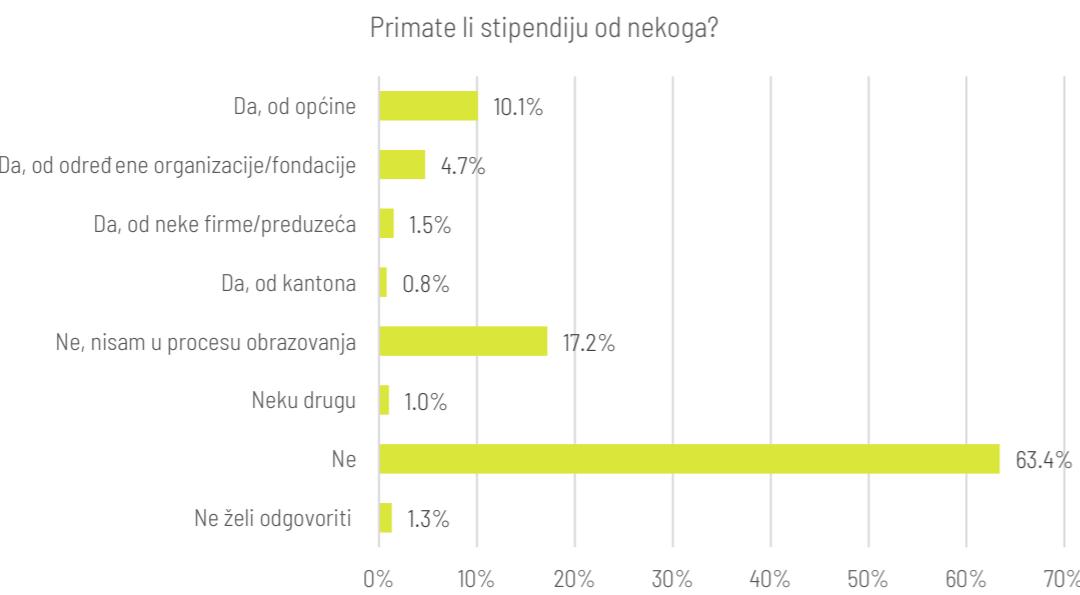
S kartice ispod odaberite iznos koji odgovara UKUPNIM PRIHODIMA SVIH ČLANOVA VAŠEG DOMAĆINSTVA TOKOM PROŠLOG MJESECA, uključujući i Vas lično – uključiti osim redovnih prihoda i honorare i sve ostale izvore prihoda.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Stipendije

Stipendiranje s općinskog nivoa potvrdilo je 10,1% mladih. Spolna struktura pokazuje da su žene većinski primaoci stipendija na općinskom nivou sa 76,9%. Mladih koji ne primaju stipendiju jer nisu u procesu obrazovanja ima 17,2%.

Grafik 30. Stipendije

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

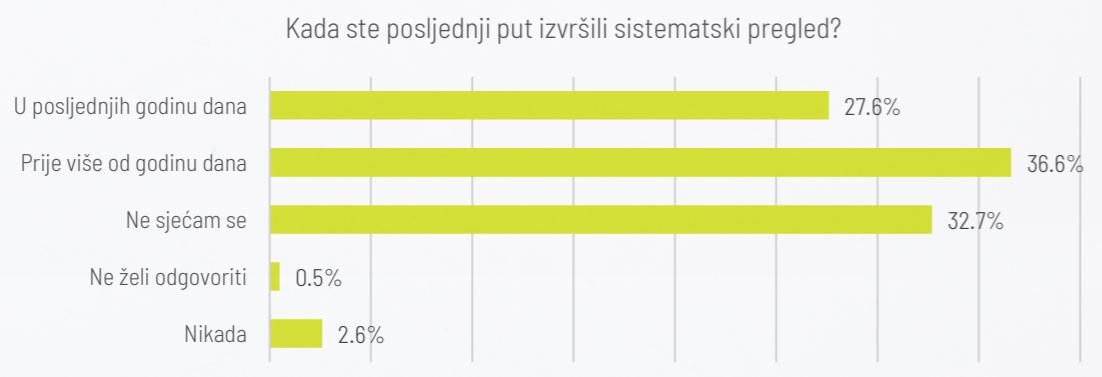
Stipendiju u iznosu od 100 KM prima 28,5% mladih. Zatim, 10% mladih prima stipendiju od 80 KM. Važno je istaći da 21,4% mladih nije željelo odgovoriti na ovo pitanje.

Zdravstvena zaštita mladih

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH

Sistematski pregled u posljednjih godinu dana obavilo je 27,6% mladih općine Centar. Analiza iz 2010.¹⁹ godine pokazuje da je taj broj iznosio oko 45%. 36,6% mladih obavilo je pregled prije više od godinu dana. Da se ne sjećaju kada su obavili sistematski pregled iskazalo je 32,7% mladih. Važno je napomenuti da je pandemija COVID-19 počela 2020. godine, što može imati utjecaj na navedene procente.

Grafik 31. Sistematski pregled

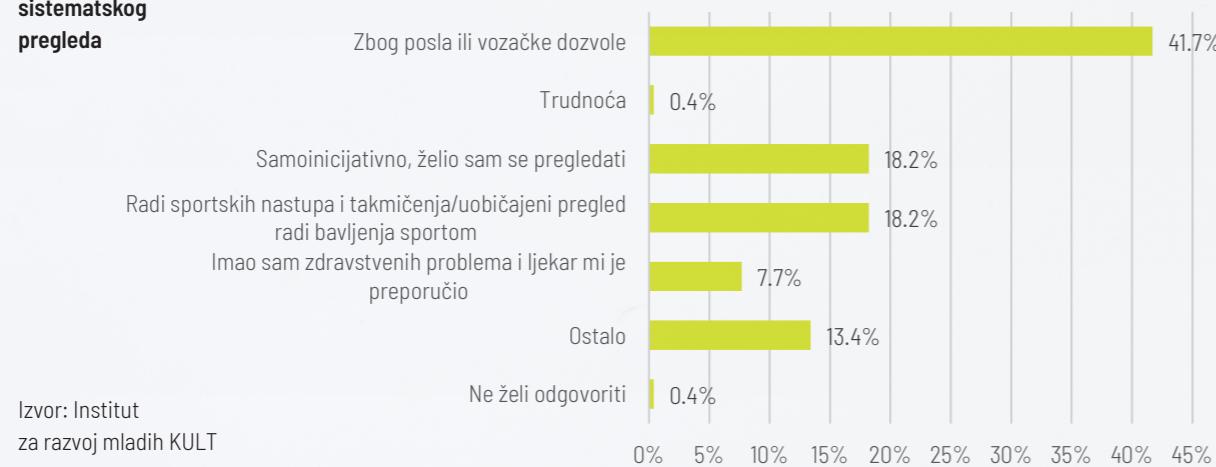
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Od osoba koje su obavile sistematski pregled većina je kao razlog navela posao ili vozačku dozvolu, odnosno njih 41,7%.

Identičan procent od 18,2% dijele razlozi kao što su sportski nastupi i lična inicijativa.

Grafik 32.
Razlog
sistematskog
pregleda

Razlog zbog kojeg ste izvršili sistematski pregled

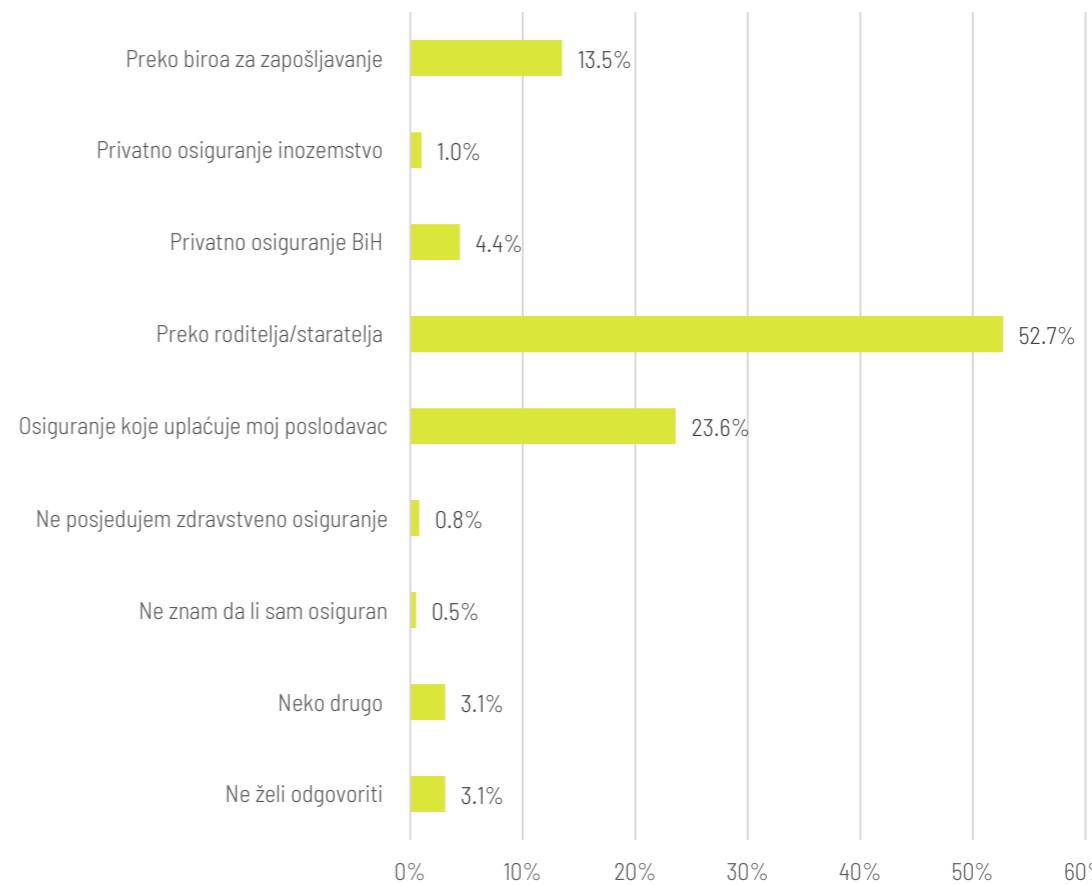
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prvi ginekološki pregled još uvijek nije izvršilo 36,6% mladih žena općine Centar. S druge strane, od osoba koje su obavile ginekološki pregled, njih 17,6% ga je izvršilo u posljednjoj godini. Nijedan pregled u posljednjih godinu dana nije imalo 8,3% žena.

Većina mladih osiguranika ima osiguranje preko roditelja, odnosno njih 52,7%. Ovakav odnos je i razumljiv uzimajući u obzir da je većina ispitanih i dalje u procesu obrazovanja. Druga značajna kategorija su zaposleni, odnosno kategorija kojoj poslodavac uplaćuje osiguranje, i njih je 23,6%.

Grafik 33. Zdravstveno osiguranje

Vrsta zdravstvenog osiguranja koje posjedujete

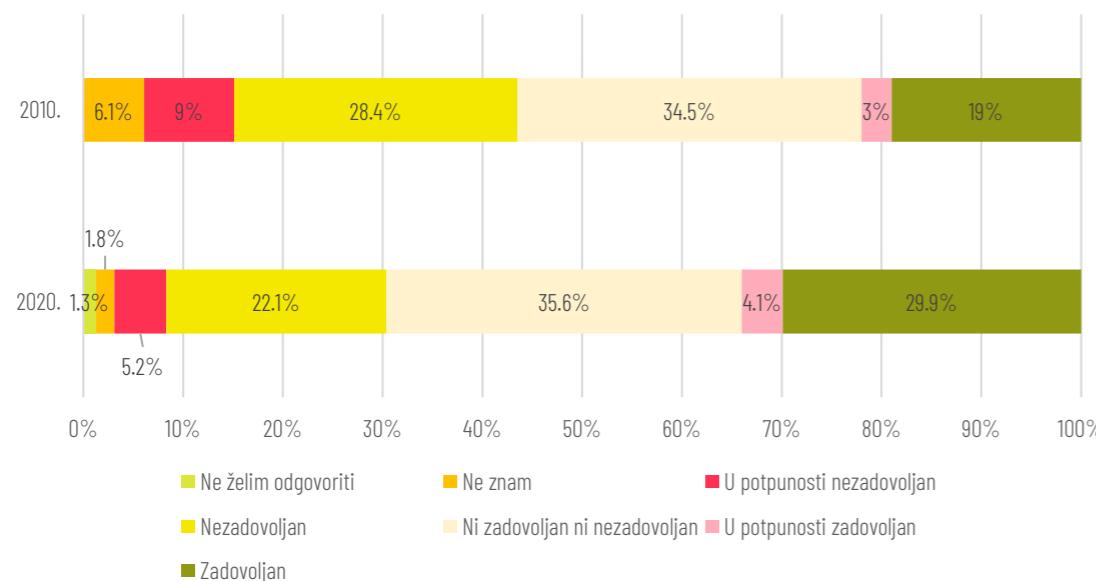

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pozitivni stavovi prema uslugama koje pruža dom zdravlja u općini Centar zastupljeniji su u odnosu na negativne. Zadovoljstvo mladih prema uslugama koje pruža dom zdravlja poraslo je u odnosu na analizu iz 2010.²⁰ Zadovoljstvo ovim uslugama iskazalo je 29,9% mladih. S druge strane, 35,6% mladih nije ni zadovoljno ni nezadovoljno uslugama koje pruža dom zdravlja u općini Centar.

Grafik 34. Zadovoljstvo uslugama doma zdravlja

U kojoj mjeri ste zadovoljni uslugama koje pruža dom zdravlja u Vašoj općini/gradu?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Poznavanje specifičnih zdravstvenih usluga namijenjenih mladima te njihovo korištenje iskazalo je njih 4,9%. Poznavanje usluga, ali njihovo nekorištenje pokazalo je 12,2% mladih. S druge strane, 81,3% mladih iskazalo je da nije upoznato s postojanjem specifičnih zdravstvenih usluga namijenjenih mladima.

Seksualna aktivnost

Seksualnu aktivnost iskazalo je 44,9% mladih općine Centar. Na navedeno pitanje nije se izjasnilo 19% mladih. Spolna struktura pokazuje da od osoba koje su se izjasnile kao seksualno aktivne 56,5% čine muškarci, dok 43,4% čine žene. Od osoba koje su se izjasnile da su seksualno aktivne njih 26,5% u posljednjih šest mjeseci imalo je intimni odnos s jednom osobom. Intimni odnos s više od jedne osobe imalo je 8,1%.

Konsumiranje duhana i alkohola

Više od dvije trećine, odnosno 64,25% mladih općine Centar izjasnilo se da ne konzumira cigarete. Procent 2010.²¹ iznosio je oko 60%. Prema spolnoj strukturi nepušača, 57,5% čine žene, dok je 42,5% muškaraca. Više od 20 cigareta dnevno konzumira 3,6% mladih.

Više od polovine mladih općine Centar ne konzumira alkoholna pića, odnosno njih 51,2%. Odnos među spolovima je približan kao i kod konzumiranja duhana. Naime, 57,4% žena ne konzumira alkohol, dok je muškaraca 42,6%. U posljednjih mjesec dana više od 10 puta alkohol je konzumiralo 2,3% mladih općine Centar.

Opojne droge ne konzumira 84,2% mladih u općini Centar. Trend odnosa među spolovima nastavlja se i kada je u pitanju konzumiranje opojnih droga. Žene čine 55,2% populacije mladih koji ne konzumiraju opojne droge, a muškarci 44,8%. Više od deset puta u posljednjih mjesec dana opojne droge je konzumiralo 1% mladih.

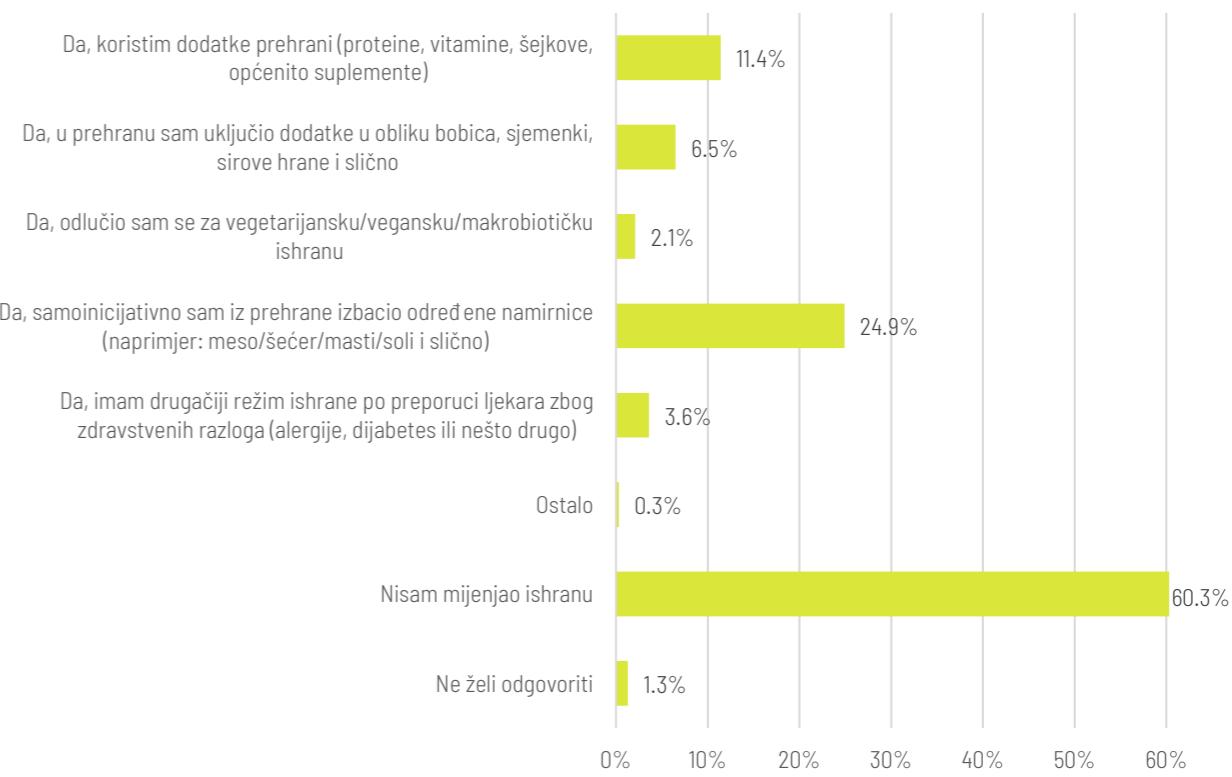
Konzumiranje nargile prate i prethodni trendovi. Naime, 68,3% mladih ne konzumira nikako nargilu. Žene koje ne konzumiraju nargilu čine 52,9% mladih, a muškarci 47,1%. Više puta sedmično nargilu konzumira 8,8% mladih.

Zanimljiv je podatak da kada su u pitanju sportske aktivnosti i bavljenje sportom, relativna većina mladih, odnosno 35,6%, ne bavi se sportom/rekreativnim aktivnostima. S druge strane, onih koji se bave svaki dan sportskim aktivnostima ima 11,2% u populaciji mladih općine Centar. Prema spolnoj razlici, 60,6% osoba koje se ne bave sportskim aktivnostima čine žene, dok muškarci čine 39,4%. Procent je gotovo obrnut kada je u pitanju bavljenje rekreativnim aktivnostima svaki dan, gdje žene čine 32,6%, a muškarci 67,4%.

Sportovi kojima se mlade osobe najčešće bave jesu: ekipni (nogomet, košarka, odbojka i sl.) 21,4%, fitness (pilates, joga, aerobik, ples) 20,4%, treninzi u teretani (bodybuilding, kondicijsko vježbanje i sl.) 22,3%. Pod opcijom ostalo navedeni su: jahanje, sportski ples, streljaštvo.

Grafik 35. Promjena ishrane

Da li ste u posljednjih godinu dana promijenili svoju ishranu na neki od sljedećih načina:

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Usluge psihologa

Usluge psihologa u posljednjih godinu dana koristilo je 30,9% mladih općine Centar. Udio žena u populaciji mladih koji su koristili usluge psihologa iznosi 61,3%, dok na muškarce otpada 38,7% mladih. Kao razlog za neposjećivanje psihologa 80,6% mladih navodi da nije imalo potrebu za tim.

Korist od razgovora s psihologom imalo je 62,2% mladih. Od ukupnog broja osoba koje su imale korist od razgovora s psihologom, žene čine 73%, a muškarci 27%. Razgovor s psihologom nije bio koristan za 15,9% mladih.

AKTIVIZAM MLADIH (učešće, volontiranje, mobilnost mladih)

Zanimanje mladih za politiku i aktivno učešće predstavlja jedan od izazova u kojima mladi nemaju odgovarajuću ulogu u kreiranju društvenih procesa. Zanimanje za politiku na lokalnom nivou pokazalo je 39,5% mladih. Ovaj procent je 2010.²² godine iznosio oko 32%. Onih koje u velikoj mjeri zanima politika na lokalnom nivou ima 9% u populaciji mladih.

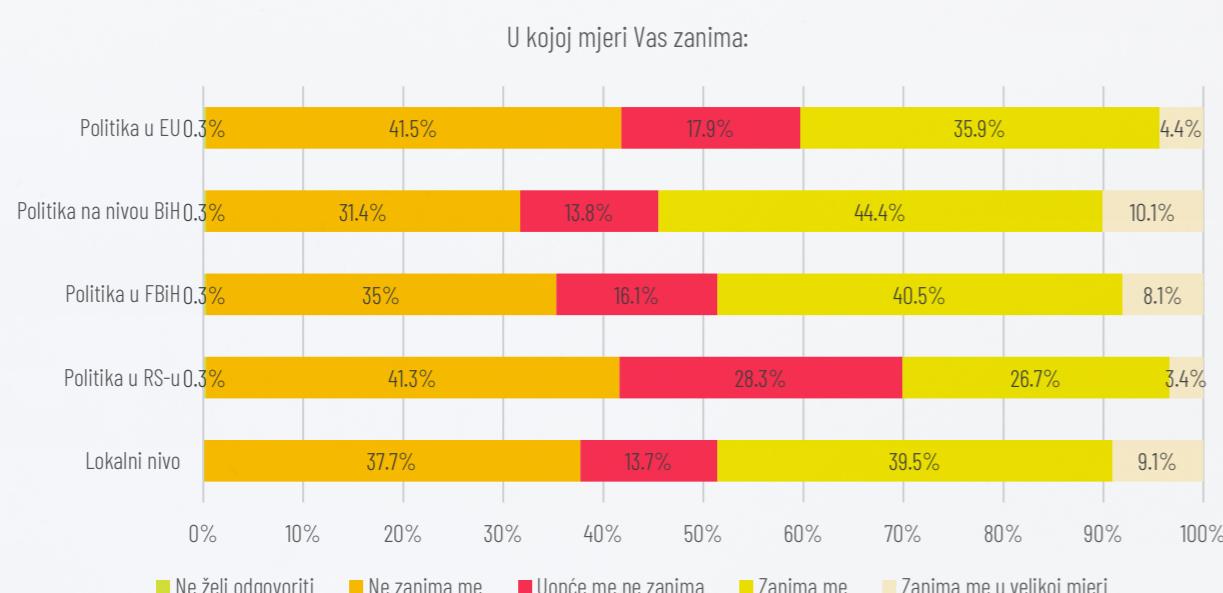
Politika u RS-u ne zanima 41,3% mladih općine Centar. Onih koje uopće ne zanima ima 28,3%.

Više od trećine mladih općine Centar ne zanima ni politika u FBiH, tačnije njih 35%. Onih koje zanima politika u FBiH ima više, odnosno 40,5%.

Najveći procent zanimanja mladih općine Centar za politiku ima državni nivo, odnosno 44,4%. Približno slično zanimanje kod mladih bilo je i 2010.²³ godine, odnosno 45%. Također onih koje politika zanima u velikoj mjeri ima 10,1%.

Politika u EU ne zanima 41,6% mladih u općini Centar. Također, onih koje uopće ne zanima ima 17,9%. Prema analizi iz 2010.²⁴ godine, ovaj procent je iznosio oko 23%.

Grafik 36. Zanimanje za politiku

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Promjene u društvu

Pojedinac može utjecati na promjene u društvu, između ostalog, i putem rada u političkoj stranci. Ovaj način smatra učinkovitim ili vrlo učinkovitim 54,8% mladih.

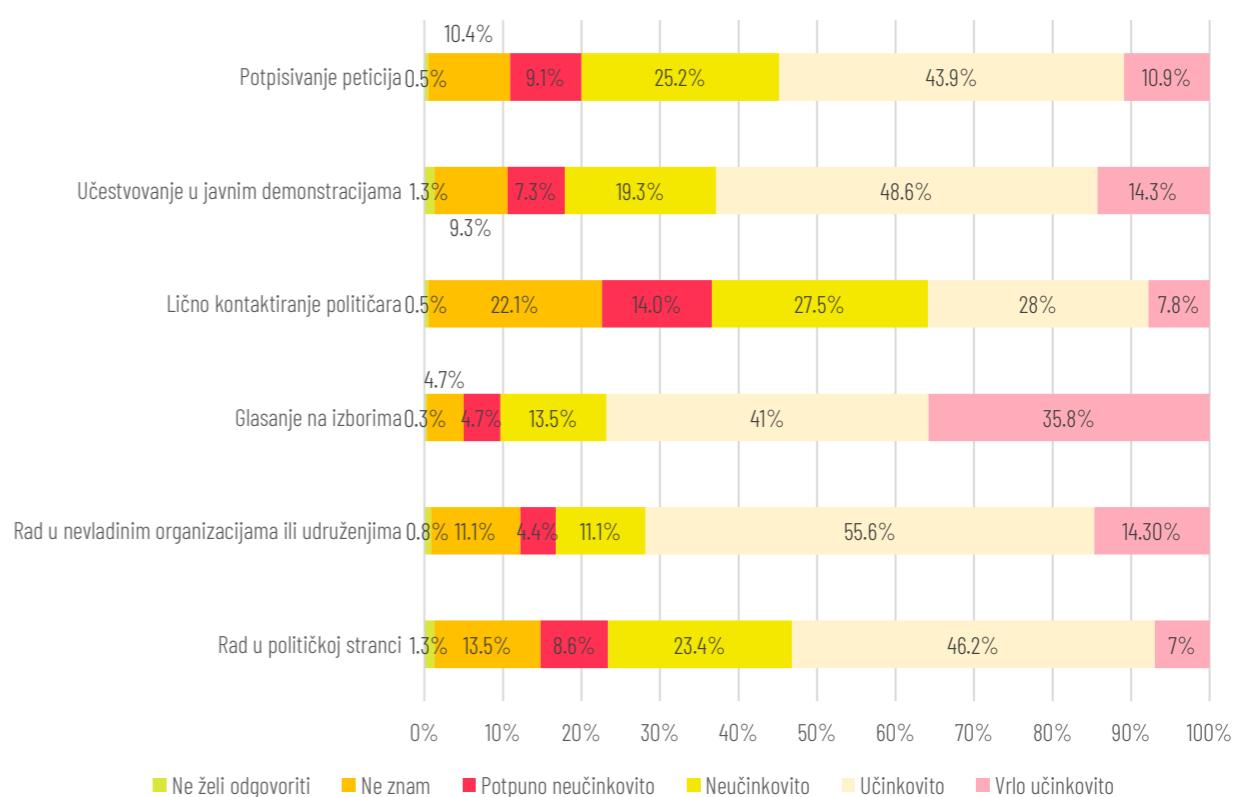
Također, učinkovito ili vrlo učinkovito djelovanje na promjene u društvu 78,6% mladih u općini Centar vidi putem izbora. Lično kontaktiranje političara, tj. onih koji odlučuju, nema vrijednost učinkovitosti kao prethodni razlozi. Da je ovakav način učinkovit smatra 28%, dok ga 7,8% mladih smatra vrlo učinkovitim.

Učestvovanje u javnim demonstracijama smatra učinkovitim 48,6% mladih općine Centar.

Potpisivanje peticija kao način za promjene u društvu 54,8% mladih općine Centar smatra učinkovitim ili vrlo učinkovitim.

Grafik 37. Utjecaj pojedinca na promjene u društvu

Postoje više načina na koje pojedinac može utjecati na promjene u društvu. Molim Vas da ocijenite koliko je, prema Vašem mišljenju, učinkovit svaki od njih.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

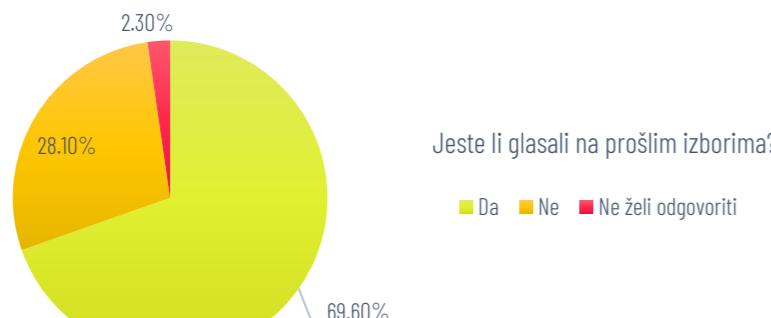
Izlaznost mladih na izbore u općini Centar iznosi 69,9%. Ovaj procent je prema analizi iz 2010.²⁵ godine iznosio oko 65%.

²² Isto.

²³ Isto.

²⁴ Isto.

²⁵ Isto.

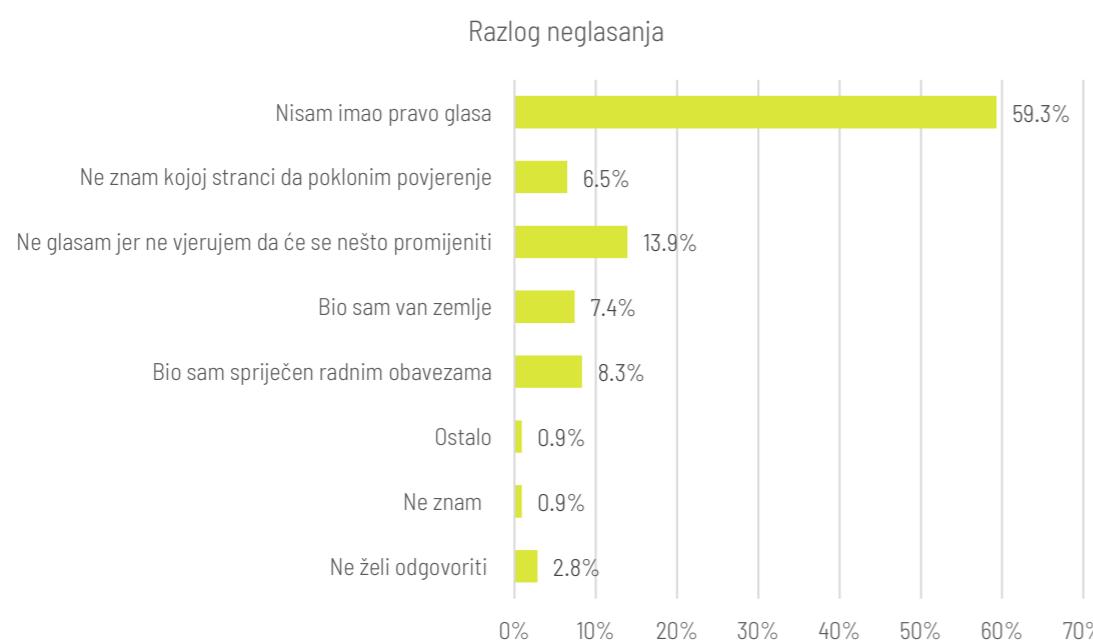
Grafik 38. Izlaznost na prethodne izbore

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Spolna struktura pokazuje da je od ukupnog broja muškaraca njih 68,9% glasalo na prošlim izborima. Sličan je omjer i kod žena, gdje je na prošlim izborima glasalo 70,2% žena.

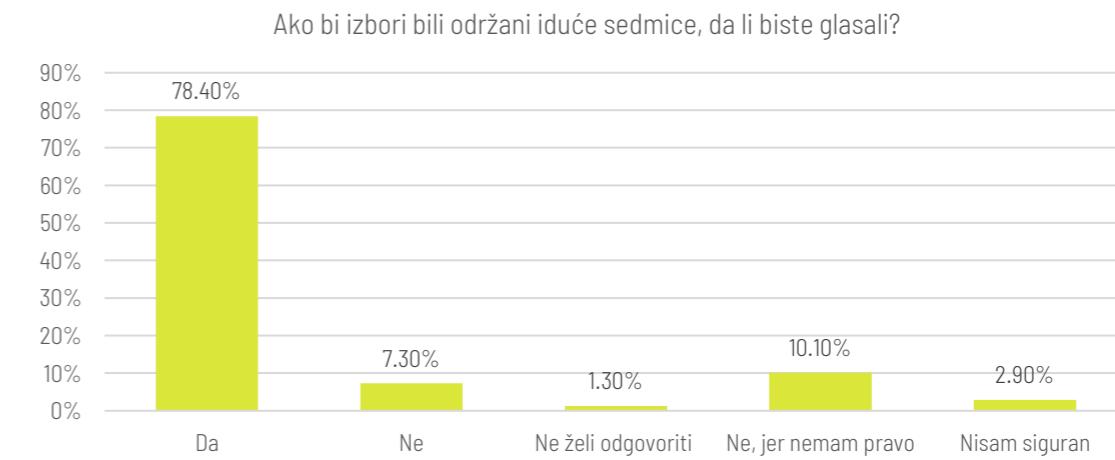
Pregledom po petogodištima/šestogodištima vidimo da je najdominantnija izlaznost na prošlim izborima bila unutar skupine 25-30 godina, i to 90,3%, Unutar petogodišta 20-24 vidimo nešto manju izlaznost u odnosu na starije, odnosno 82,7%. Najmlađe petogodište od navedenih ima izlaznost od 25,7%.

Prema analizi, 13,9% mladih ne vjeruje da će glasanjem nešto promijeniti.

Grafik 39. Razlog neizlaska na izbore

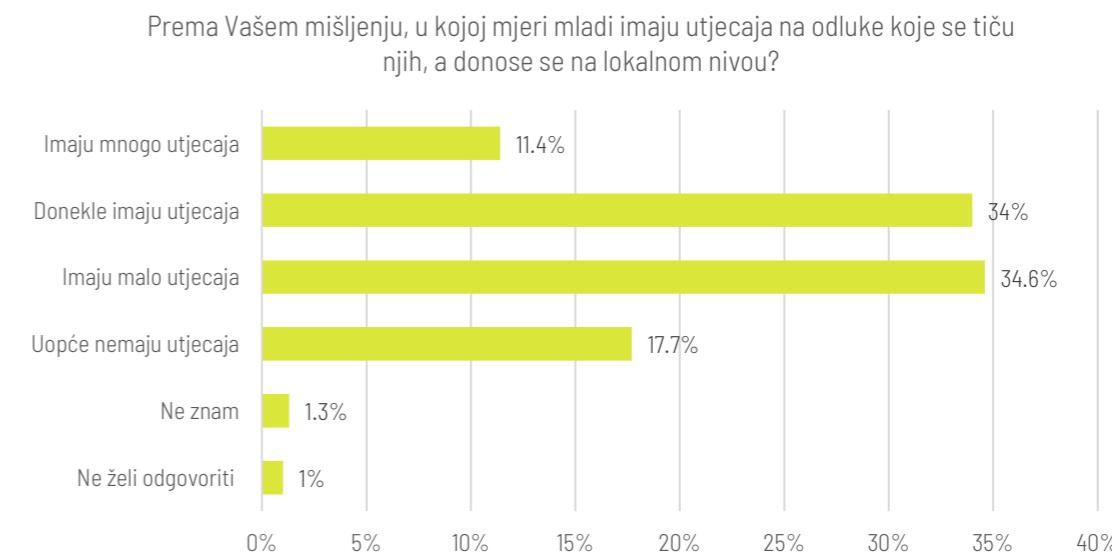
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Na prethodnim izborima je, prema odgovorima, glasalo 69,6% mladih općine Centar. Važno je navesti da određeni dio zakonski nije imao pravo da glasa. Kada bi izbori bili držani naredne sedmice, 78,4% mladih bi izašlo na izbore i glasalo, dok 10,1% mladih nema pravo da glasa.

Grafik 40. Želja za izlaskom na izbore

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mišljenja mladih općine Centar podijeljena su kada je u pitanju utjecaj na odluke koje se tiču njih, a koje se donose na lokalnom nivou. Prema analizi dobijenih odgovora, 17,7% mladih smatra da mladi uopće nemaju utjecaja na odluke koje se tiču njih a koje se donose na lokalnom nivou. S druge strane, 34,6% mladih smatra da ima utjecaja na odluke koje se tiču njih a koje se donose na lokalnom nivou.

Grafik 41. Utjecaj mladih na donošenje odluka

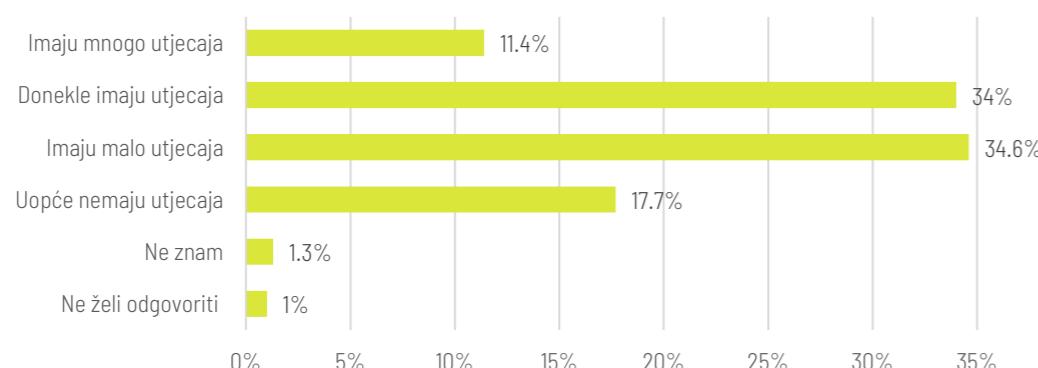
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Organiziranost mladih

Članstvo u organizacijama iskazalo je manje od jedne četvrtine mladih općine Centar. Naime, 77,1% mladih nisu članovi nijedne organizacije.

Grafik 42. Članstvo u organizacijama

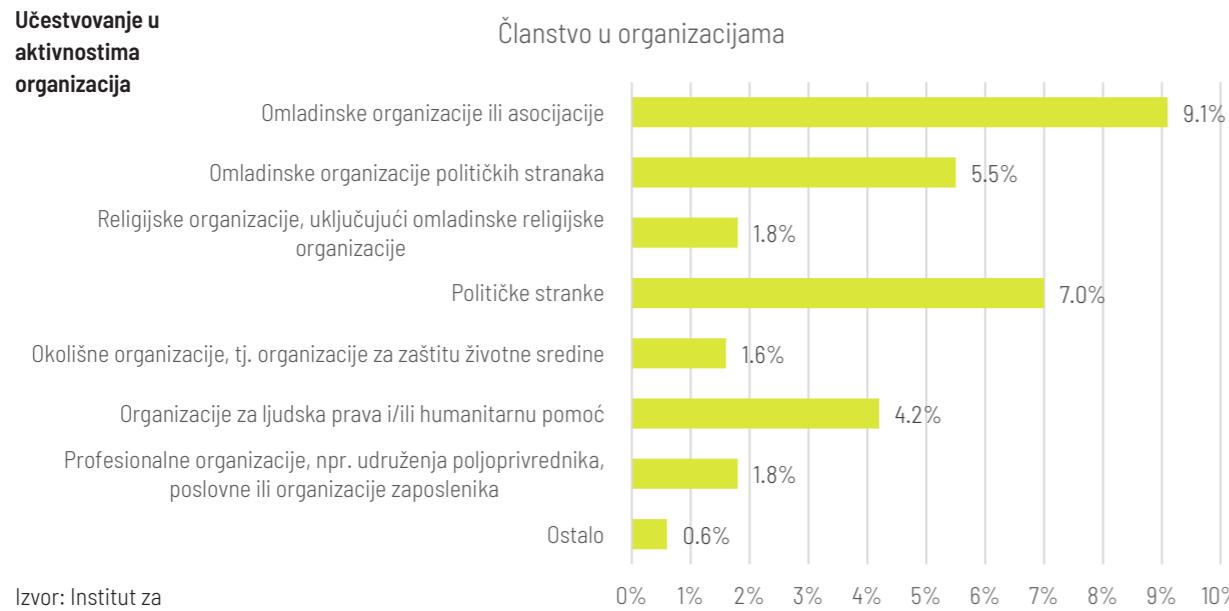
Prema Vašem mišljenju, u kojoj mjeri mladi imaju utjecaja na odluke koje se tiču njih, a donose se na lokalnom nivou?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Iako gotovo tri četvrtine mladih nisu članovi organizacija, njih 11,9% učestvovalo je u aktivnostima omladinskih organizacija. Slijedi učestovanje u aktivnostima političkih stranaka sa 6,5% te učestovanje u aktivnostima organizacija za humanitarnu pomoć i zaštitu ljudskih prava sa 6%.

**Grafik 43.
Učestovanje u
aktivnostima
organizacija**

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

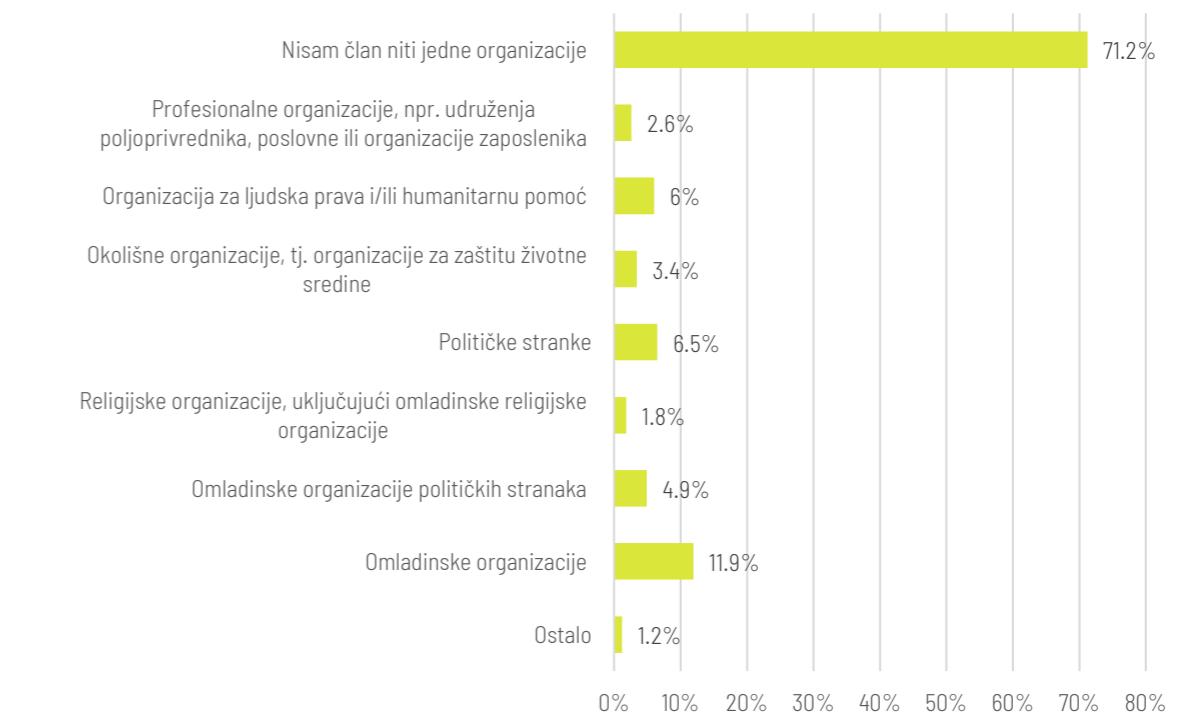
Mobilnost

U posljednjoj godini dana 69,4% mladih je putovalo u druge gradove u BiH. Važno je napomenuti da je na mogućnost putovanja imala utjecaj i pandemija COVID-19. Više od četvrtine, odnosno 27,6% mladih nije putovalo u druge gradove, a njih 2,9% nije željelo odgovoriti. Više od polovine mladih kao razlog putovanja navelo je turizam.

Poređenje analiza o tome koje su gradove mladi općine Centar posjetili u BiH prošle godine i prije deset godina pokazuje nam određenu konstantnost. Naime, Mostar je i dalje na prvom mjestu s 50,2%, prije deset godina pozicija je bila ista, a procent 36%. Također, prema analizi 2010.²⁶ Neum je bio na drugom mjestu s 18%, dok je sada Neum na trećem mjestu s 28,1%, a na drugom mjestu je Konjic s 29,2%.

Grafik 44. Posjeta drugim gradovima u BiH u prethodnoj godini

Da li ste U PROTEKLIH GODINU DANA učestvovali u aktivnostima koje su organizirale ispod navedene organizacije ili ste volontirali za organizacije BEZ OBZIRA NA TO DA LI STE ČLAN ILI NE?

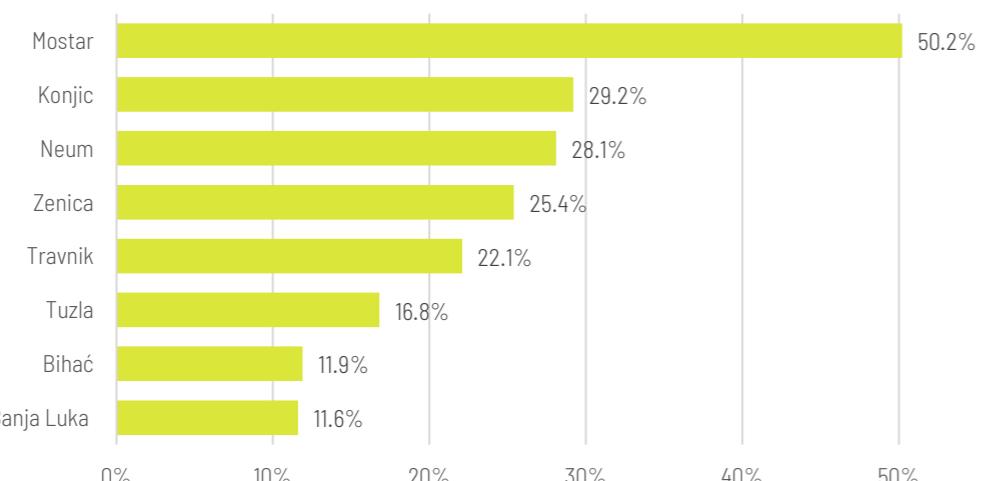
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Učestovanje mladih općine Centar u programima za mlade pokazuje određene promjene u odnosu na deceniju ranije. Naime, u studijskim putovanjima učestvovalo je 15,3% mladih općine Centar, dok je 2010. godine taj procent iznosio 9%.

Na studentskim razmjenama učestvovalo je 8% mladih 2010. godine, a 2020. se procent smanjio na 6,2%. Broj ekskurzija unutar entiteta i u drugi entitet te Brčko distrikt BiH je porastao.

Grafik 45. Učestvovanje u programima

Gradovi u BiH u posljednjih godinu dana koje su posjetili mladi općine Centar

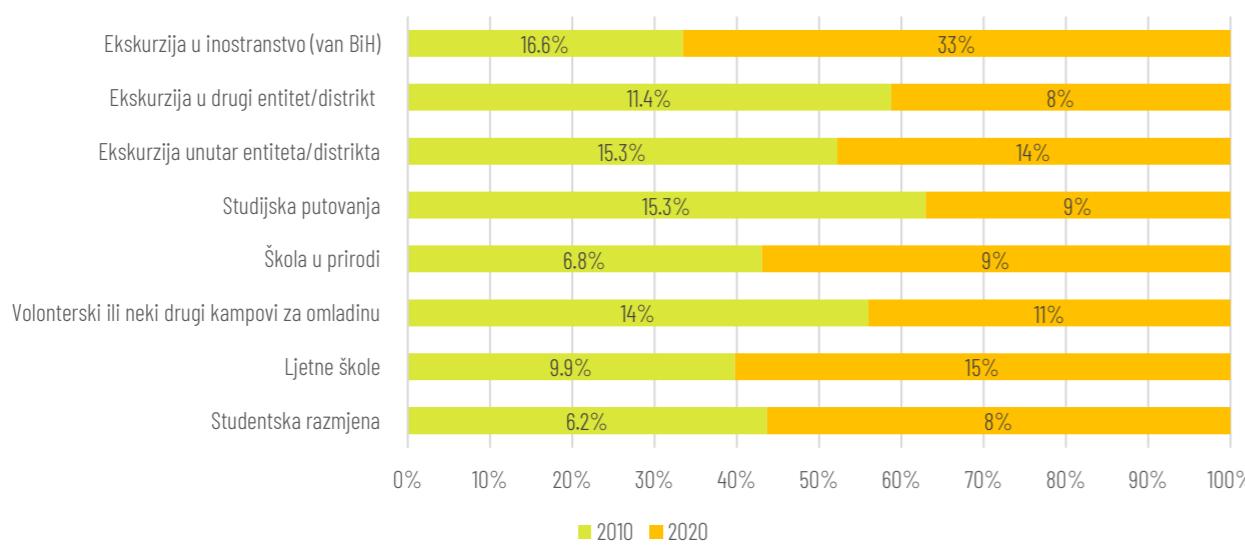

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Malo više od jedne trećine, odnosno 35,6% mladih izjasnilo se da na njihovim fakultetima/školama postoji neka vrsta organiziranog volonterskog rada s djelovanjem unutar ili van škole/fakulteta. Gotovo četvrtina, tj. 24,7% mladih, izjasnilo se da ne pohađa školu ili fakultet, dok 17,9 ne zna za volonterski rad.

Grafik 46. Mogućnost volonterskog rada

Jeste li u posljednje tri godine učestvovali u nekim od sljedećih programa:

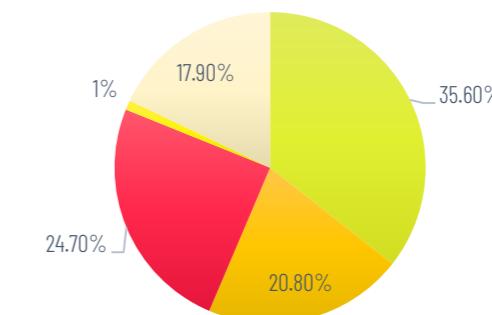
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Uključenost u volontersku aktivnost u posljednjih godinu dana imalo je 26,2% mladih. Prema spolnoj strukturi onih koji su učestvovali, muškarci čine 38,6%, a žene 61,4%.

Posmatrajući starosnu strukturu, vidimo da je 23,8% mladih od 15 do 19 godina učestvovalo u volonterskoj aktivnosti. Najveći udio otpada na mlađe od 20 do 24 godine, koji čine 61,4% onih koji su učestvovali u volonterskoj aktivnosti. Najmanji procent je u kategoriji od 25 do 30 godina, i oni čine 14,8% od ukupnog procenta učesnika volonterskih aktivnosti.

Grafik 47. Volonterske aktivnosti

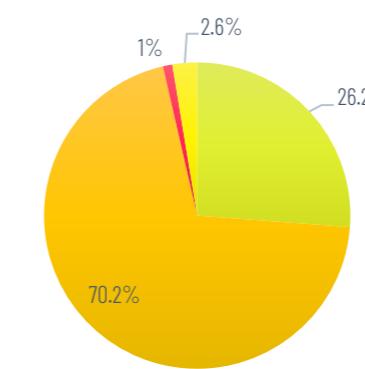
Postoji li, u okviru Vaše škole/fakulteta, neka vrsta organiziranog volonterskog rada s djelovanjem unutar ili van škole/fakulteta?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Gotovo trećini mladih iz općine Centar član iz uže porodice je napustio državu u posljednjih sedam godina, a iz šire porodice gotovo dvije trećine, odnosno 60%.

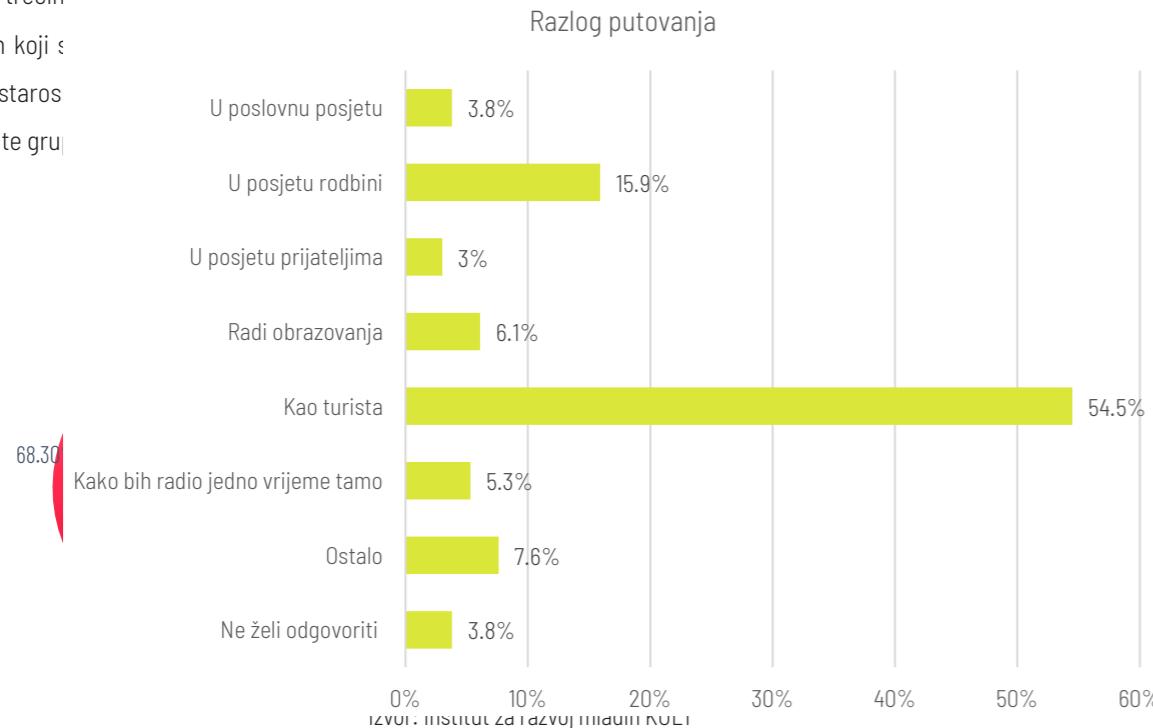
Grafik 48. Napuštanje zemlje

Da li ste u posljednjih godinu dana bili uključeni u bilo koju organiziranu volontersku aktivnost?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Više od trećine mladih je putovao u inostranstvo u poslednjih godinu dana, odnosno njih 34,3%, dok 63,0% nisu.

Od onih koji su

prema staros

54,5%, te grupi

Razlozi odlaska koje su mladi naveli su sljedeći: potraga za boljim poslom; ostvarenje poslovnih i ličnih ciljeva; bolji uvjeti za život; specijalizacija u inostranstvu, jer sam kao student Medicinskog fakulteta u Sarajevu uvidjela kakvo je katastrofalno stanje u zdravstvu diljem BiH; bolji uvjeti i viša plata u inostranstvu; zbog društva, finansijskih prihoda, sreće; korupcija, nacionalizam, nezaposlenost; loša politička, socijalna i ekonomска situacija u BiH; neizvjesna politička situacija, nesigurnost, negativna politika, ekonomski situacija.

Od mladih koji razmišljaju o odlasku, za privremeni odlazak bi se odlučilo 52,4% mladih, dok bi trajno otišlo 47,6% mladih. Posmatrajući isključivo muškarce, odnos između ove dvije grupe je približno jednak. Naime, 50,3% muškaraca je za privremeni, dok je 49,7% njih za trajni odlazak. S druge strane, kod žena je razlika između ove dvije grupe blago izraženija. Naime, 53,9% žena je za privremeni odlazak, dok je 46,1% njih za trajni odlazak iz BiH.

Posmatrajući migracije unutar Kantona Sarajevo,²⁷ pokazuje se pozitivan odnos u 2019. godini, gdje su se u KS doselila ukupno 1.182 stanovnika. Gledajući mlađe od 15 do 29 godina, vidimo da je iz navedene kategorije u KS migriralo 905 osoba. Općina Centar od gradskih općina zajedno s općinom Novi Grad ima pozitivan ukupni rezultat. Naime, u općini Centar se ukupno doselilo 29 stanovnika. Gledajući isključivo petogodišta od 15 do 29 godina, vidimo negativan odnos u prvom petogodištu. Druga dva petogodišta bilježe pozitivan odnos u saldu migracija.

Države u koje su mladi putovali većinom su zemlje okruženja. Hrvatska dominira s 53,1%, zatim Srbija s 19,7% te Turska s 18,2%.

Odlazak iz države

Preko polovine mladih ima određeni interes za odlaskom iz države. Naime, 21,8% mladih je donekle zainteresirano za odlazak iz države, dok je 31,9% mladih jako zainteresirano. Skoro jedna četvrтina nije nikako zainteresirana za odlazak, odnosno 24,7% mladih.

Grafik 52. Zainteresiranost za odlazak iz države

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Tabela 11. Migracije mladih u KS od 15 do 29 godina

KANTON SARAJEVO	15-19 godina	20-24 godine	25-29 godina
doseljeni	8.895	443	1.073
odseljeni	7.713	423	941
saldo migracija	1.182	20	422
CENTAR SARAJEVO			
doseljeni	1.334	55	144
odseljeni	1.305	72	77
saldo migracija	29	-17	67
HADŽIĆI			
doseljeni	295	18	42
odseljeni	209	19	37
saldo migracija	86	-1	5
ILIDŽA			
doseljeni	1.393	87	165
odseljeni	1.136	69	126
			149

²⁷ Federalni zavod za statistiku (2020), Migracije 2019. Demografski bilten za publicistiku (dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/publikacije/godisnji-bilteni/stanovnistvo-i-registar/> pristupljeno: 6. 4. 2021).

saldo migracija	257	18	39	66
ILIJAŠ				
doseljeni	349	29	66	63
odseljeni	315	30	38	41
saldo migracija	34	-1	28	22
NOVI GRAD SARAJEVO				
doseljeni	2.556	109	287	396
odseljeni	1.858	102	153	208
saldo migracija	698	7	134	188
NOVO SARAJEVO				
doseljeni	1.553	67	173	267
odseljeni	1.574	61	105	183
saldo migracija	-21	6	68	84
STARI GRAD SARAJEVO				
doseljeni	533	28	81	75
odseljeni	837	41	57	110
saldo migracija	-304	-13	24	-35
TRNOVO				
doseljeni	125	11	10	11
odseljeni	67	10	4	2
saldo migracija	58	1	6	9
VOGOŠČA				
doseljeni	757	39	105	127
odseljeni	412	19	54	64
saldo migracija	345	20	51	63

Izvor: Federalni zavod za statistiku

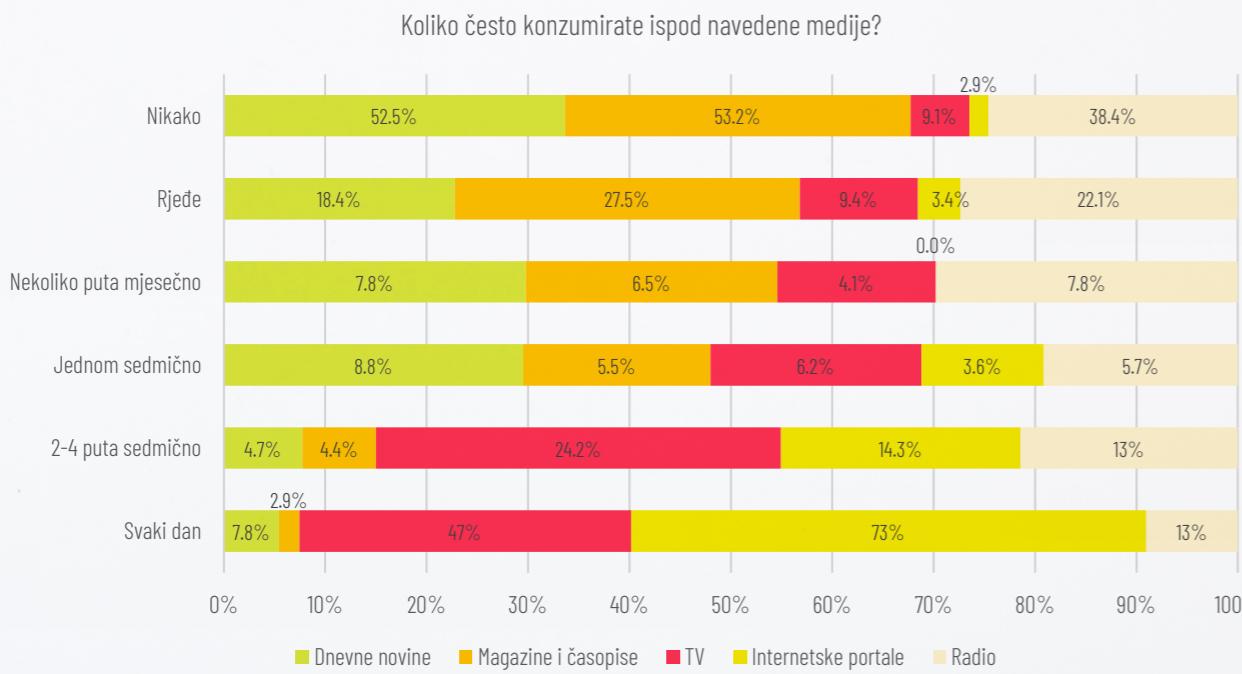
Informiranje mladih

INFORMIRANJE MLADIH

Informiranost kod mladih općine Centar pokazuje da su na dnevnoj bazi najzastupljeniji izvor informacija internetski portalni sa 73%. Kao izvor informacija koji se koristio 2-4 puta sedmično dominira TV s 24,2%. Više od 50% mladih je navelo da nikako ne koristi kao izvor informacija dnevne novine, magazine i časopise.

Grafik 56. Korištenje interneta

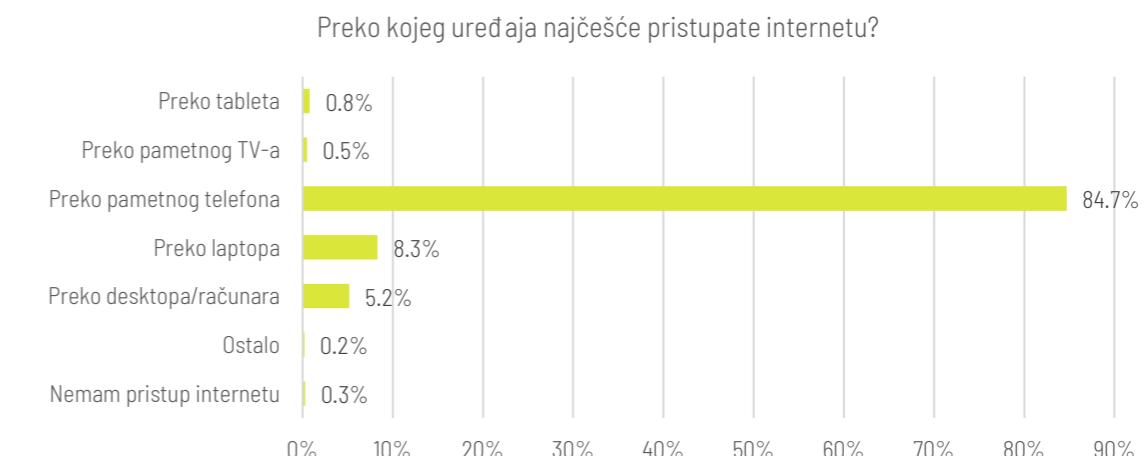
Većina mladih općine Centar, odnosno 91,2%, koristi internet svaki dan, dok skoro svaki dan internet koristi 7,3% mladih.

Grafik 57. Korištenje interneta

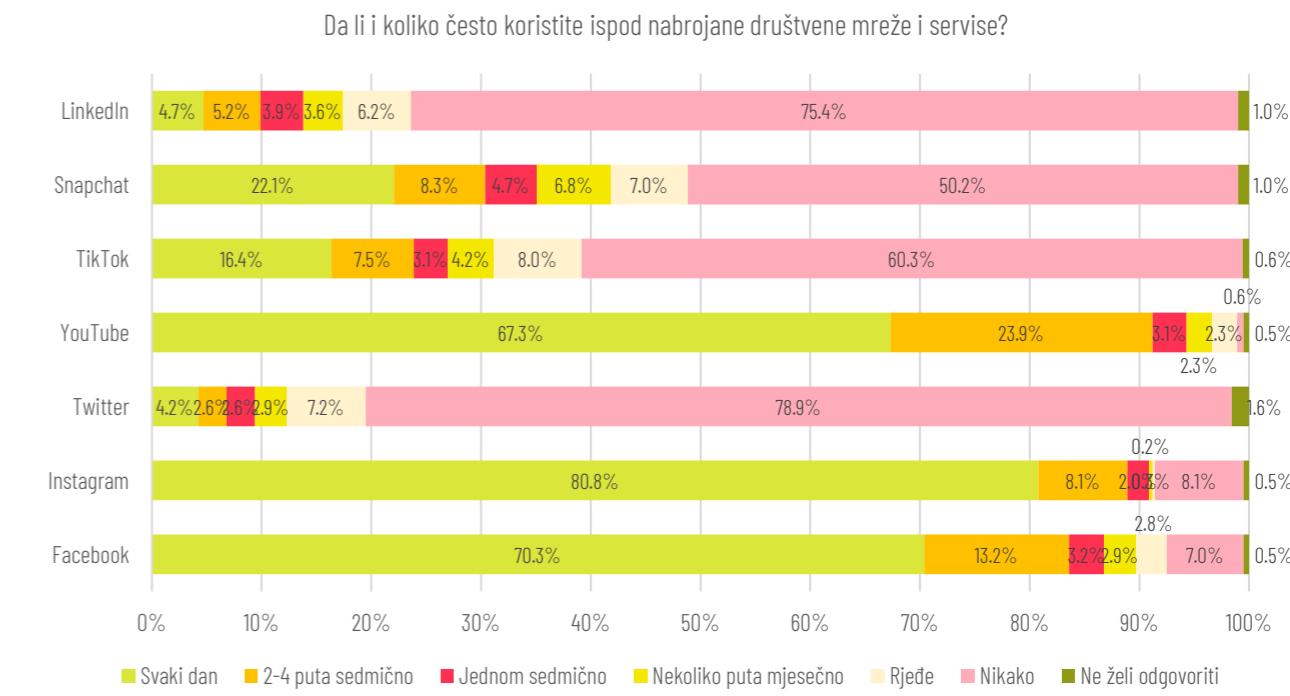
Najdominantniji uređaj za pristupanje internetu je pametni telefon s 84,7%. Nakon njega slijedi laptop s 8,3% te računar s 5,2%.

Grafik 58. Pristup internetu

Društvene mreže koje su najzastupljenije kod mladih na dnevnoj bazi su Instagram s 80,8%, Facebook sa 70,3% te YouTube sa 67,3%. S druge strane, Twitter 78,9% mladih općine Centar ne koristi. Njega slijedi LinkedIn, gdje se 75,4% mladih općine Centar izjasnilo da navedenu mrežu ne koristi.

Grafik 58. Pristup internetu

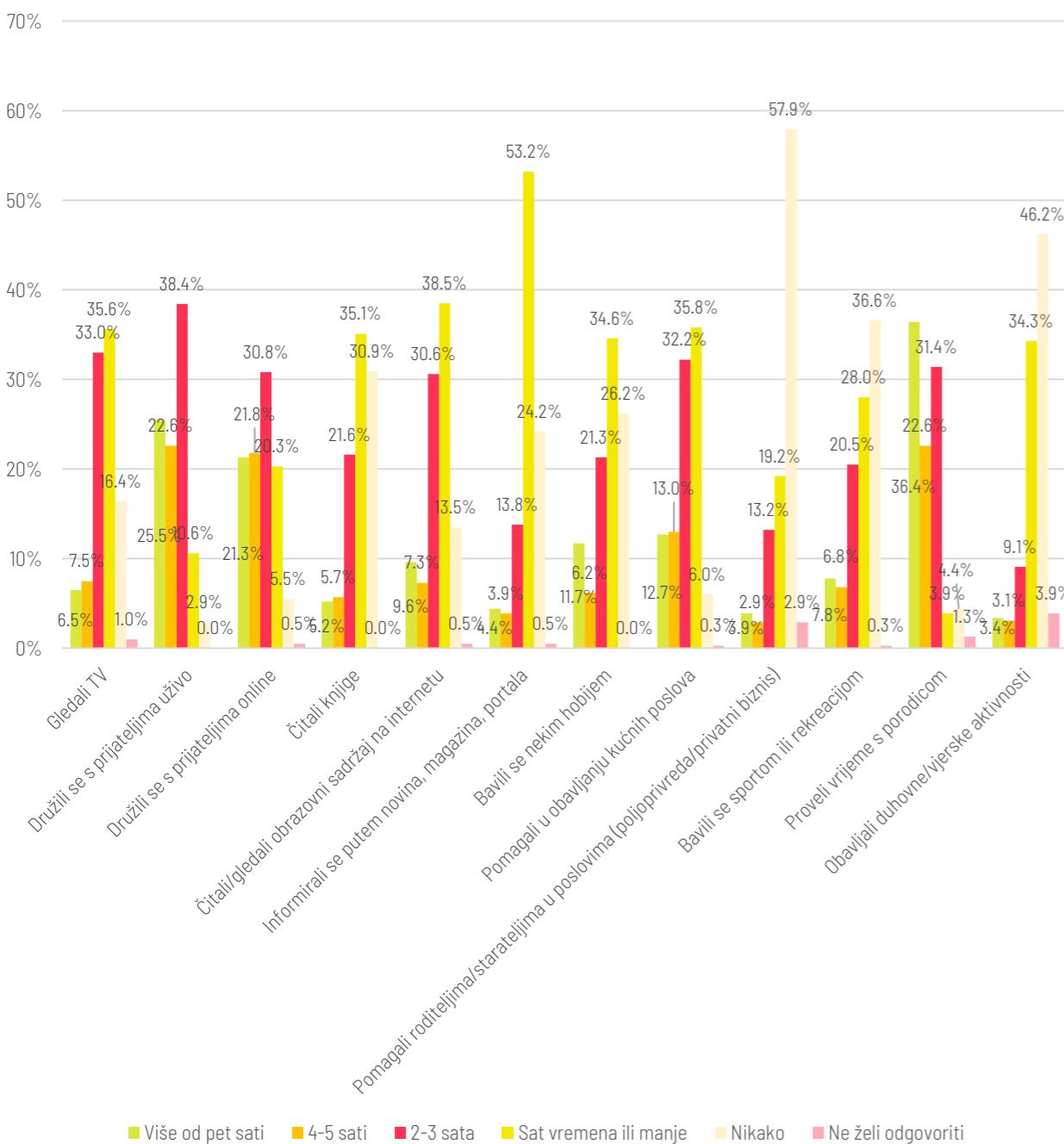

SLOBODNO VRIJEME

Slobodno vrijeme mladih pokazuje da je 36,4% mladih provelo više od pet sati dnevno u prosjeku s porodicom. U prosjeku sat vremena je više od polovine mladih provelo u informiranju putem novina, magazina, portala, odnosno njih 53,2%. Više od četvrtine mladih, tj. 25,5% provelo je s prijateljima u prosjeku 4-5 sati dnevno.

Grafik 60. Slobodno vrijeme

Prisjetite se u posljednjih sedam dana koliko sati DNEVNO STE u prosjeku:

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

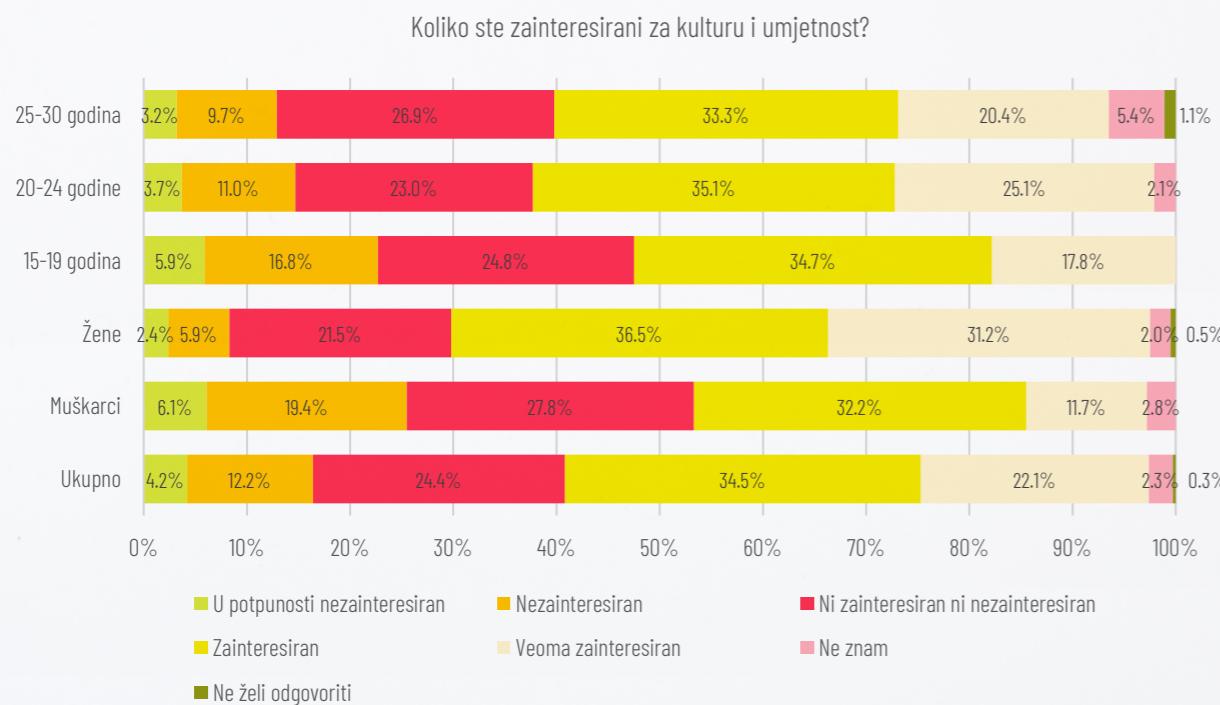

Kultura
i sport

KULTURA I SPORT

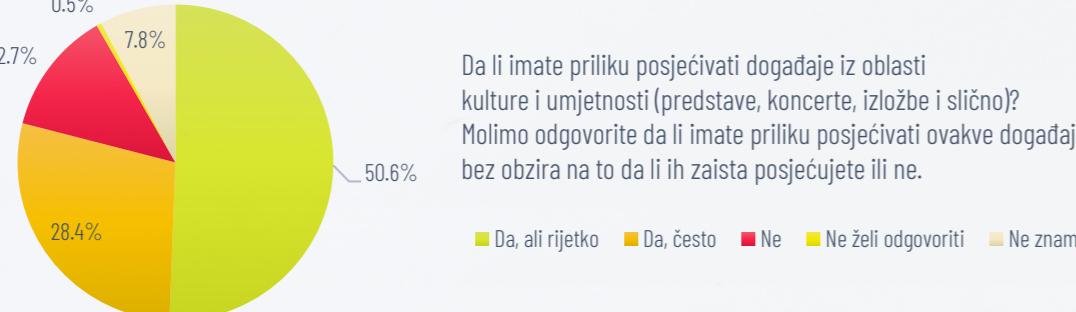
Zainteresiranost za kulturu i umjetnost pokazalo je više od polovine mladih općine Centar. Naime, zainteresiranih i veoma zainteresiranih za kulturu i umjetnost ukupno ima 56,6%. Gledajući spolnu strukturu, vidimo da je zainteresiranost veća kod žena u odnosu na muškarce. Veoma zainteresiranih muškaraca ima 11,7%, dok veoma zainteresiranih žena ima 31,2%.

Grafik 61. Prilike za kulturne događaje

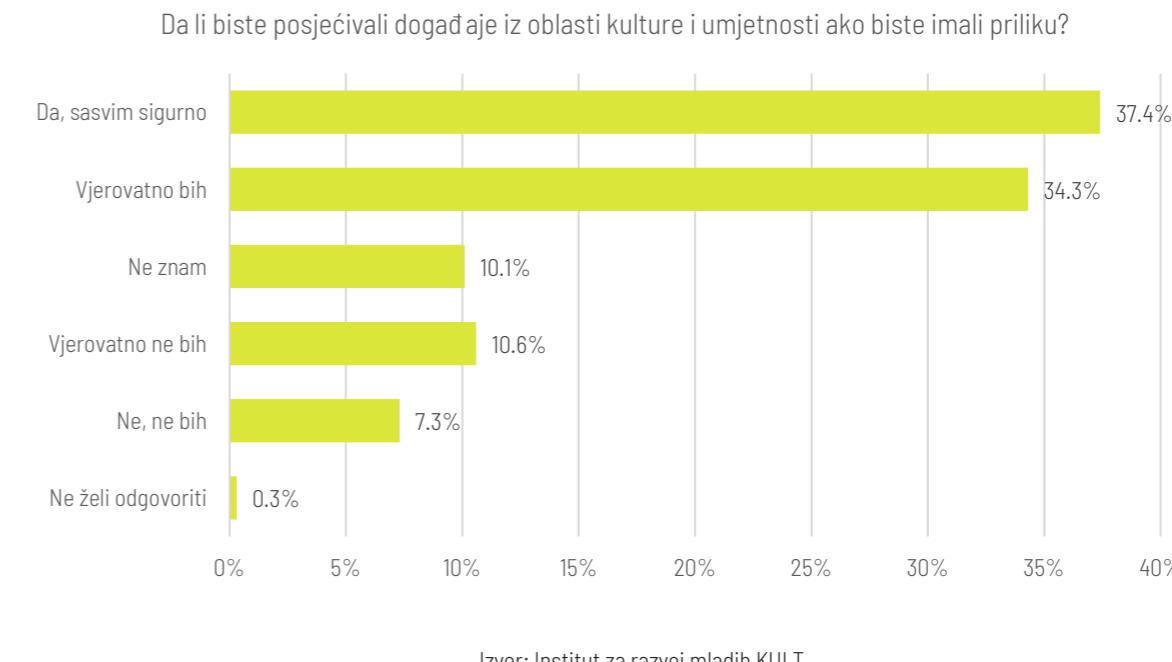
Bez obzira na to da li zaista posjećuju kulturne događaje, 50,6% mladih smatra da imaju priliku posjetiti ih, ali rijetko. S druge strane, 28,4% mladih smatra da ima često priliku posjećivati događaje iz oblasti umjetnosti i kulture.

Grafik 62. Prilike za kulturne događaje

Preko dvije trećine mladih bi posjećivalo događaje iz oblasti kulture ako bi imali priliku. Od tega, 34,7% njih bi sasvim sigurno posjećivalo ovakve događaje, dok bi ih 34,3% mladih vjerovatno posjećivalo.

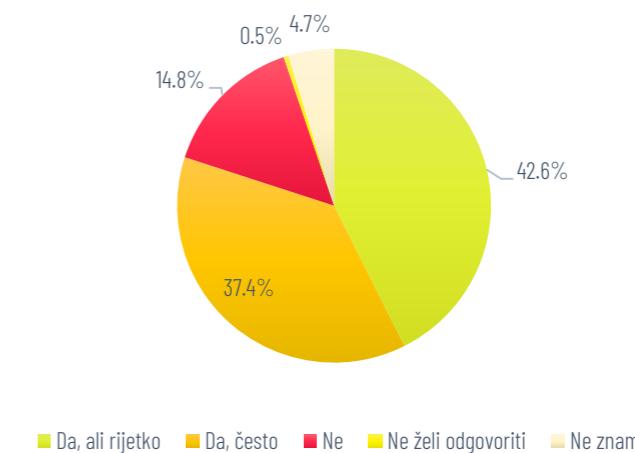
Grafik 63. Želja za posjećivanjem događaja iz oblasti umjetnosti i kulture

Priliku da često posjete sportske događaje ima 37,5% mladih. S druge strane, 42,6% mladih smatra da imaju, ali rijetko priliku posjetiti sportske događaje.

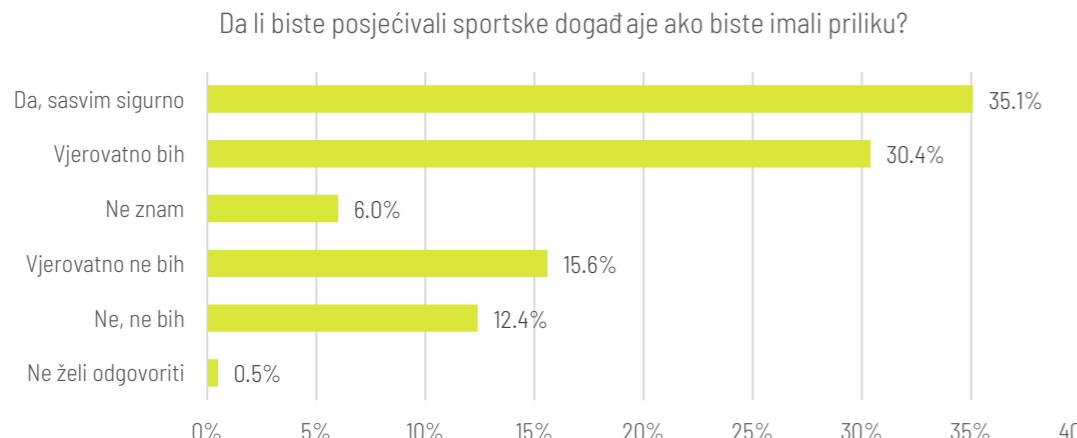
Grafik 64. Prilika za posjećivanje sportskih događaja

Da li imate priliku posjećivati sportske događaje? Molimo odgovorite da li imate priliku posjećivati sportske događaje bez obzira na to da li ih zaista posjećujete ili ne.

Želja za posjećivanjem sportskih događaja je približna kao i kad su u pitanju događaji iz oblasti kulture. Naime, 35,1% mladih bi sasvim sigurno posjetilo sportske događaje ako bi imali priliku. Vjerovatno bi posjetilo sportske događaje ako bi imali priliku 30,4% mladih.

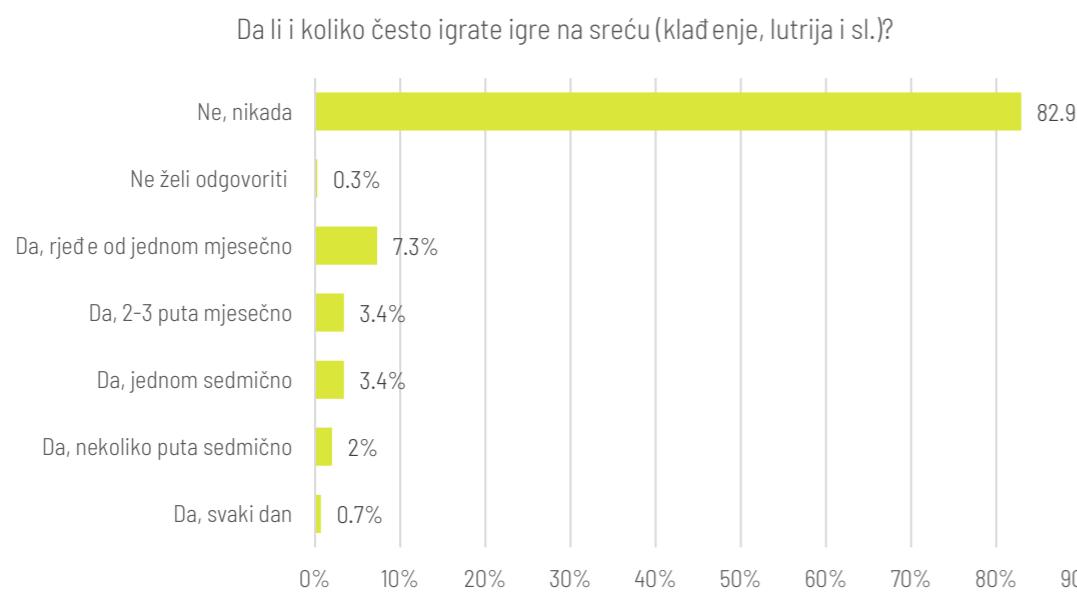
Grafik 65. Želja za posjećivanjem sportskih događaja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Većina mladih nikad ne igra igre na sreću, odnosno njih 82,9%. Onih koji igraju rjeđe od jednom mjesečno ima 7,3%.

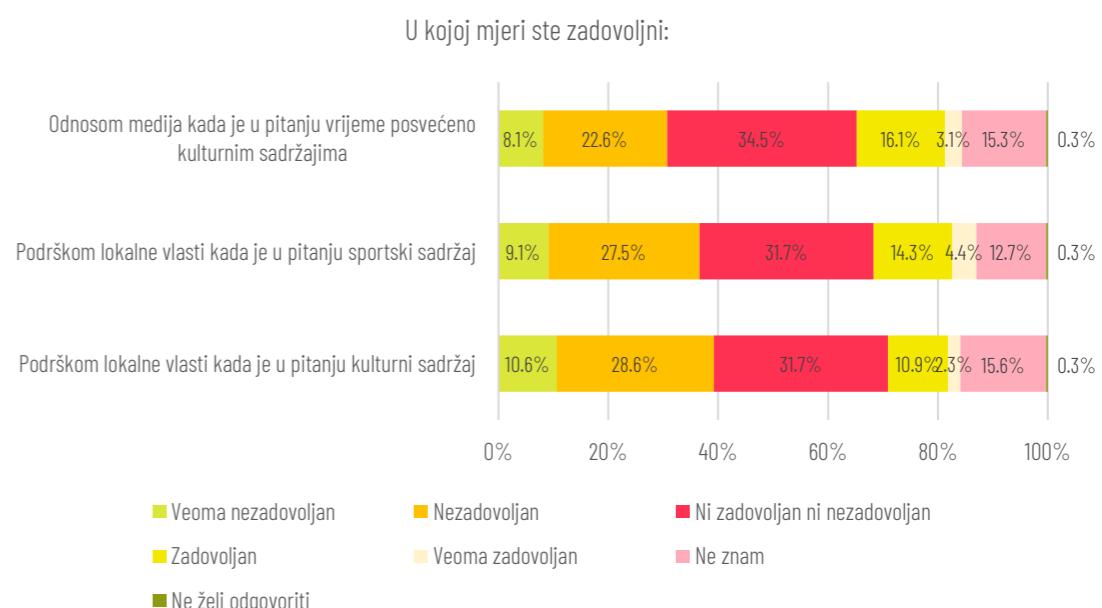
Grafik 66. Igre na sreću

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zadovoljstvo mladih odnosom medija prema kulturnim događajima te lokalne zajednice prema kulturnim i sportskim događajima većinom varira između ni zadovoljan ni nezadovoljan od 31% do 35% za navedena tri pitanja.

Grafik 67. Zadovoljstvo podrškom medija i lokalne vlasti prema kulturnim i sportskim sadržajima

U kojoj mjeri ste zadovoljni:

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Najčešće mladi upoznaju nove osobe preko prijatelja i poznanika, tj. njih 40%. Preko škole/fakulteta ili posla nove osobe upoznaje 23,6% mladih.

Grafik 68. Način upoznavanja novih osoba

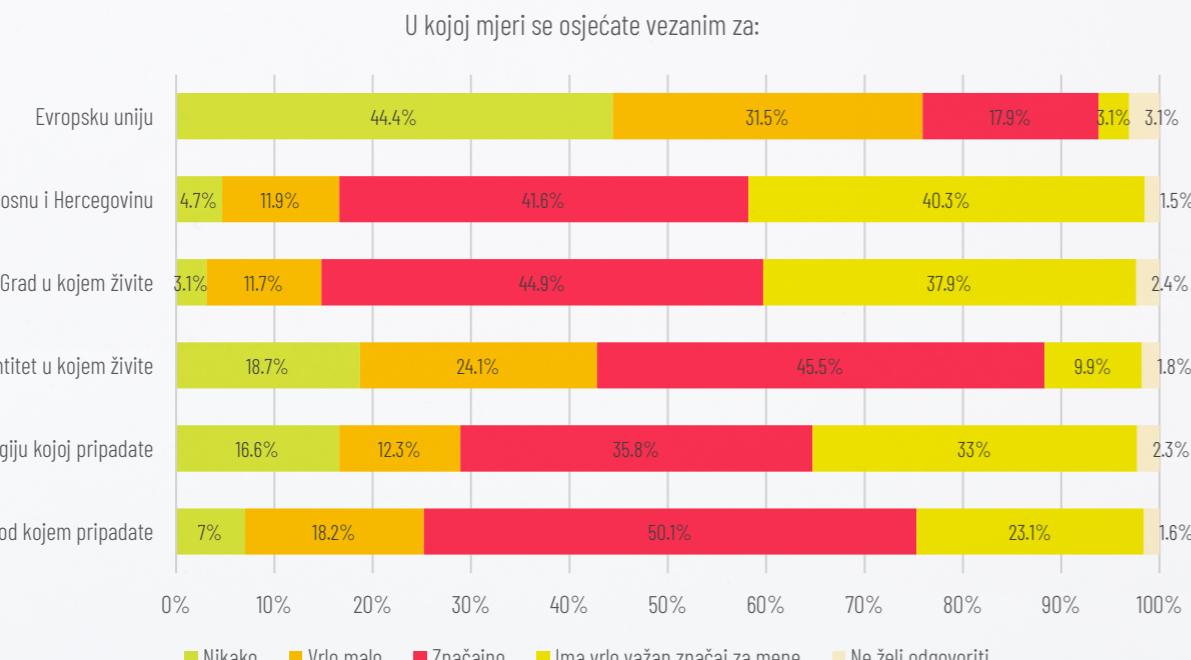

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

IDENTITET

Povezanost mladih u općini Centar je najizraženija kada je u pitanju nacionalna pripadnost. Naime, 50,1% mladih se osjeća značajno vezano za narod kojem pripada. Značajnu povezanost s entitetom ima 45,5% mladih. Na trećem mjestu se nalazi značajna povezanost mladih s gradom i iznosi 44,9%. Povezanost s religijom, značajno, iskazalo je 35,8% mladih.

Grafik 69. Osjećaj vezanosti

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Apsolutnoj većini mladih, tj. 86,7%, religija i nacionalnost nisu bitan kriterij za odabir prijatelja. Onih koji nisu sigurni imaju 6,8%, dok je onih kojima je to bitan kriterij 5,2%.

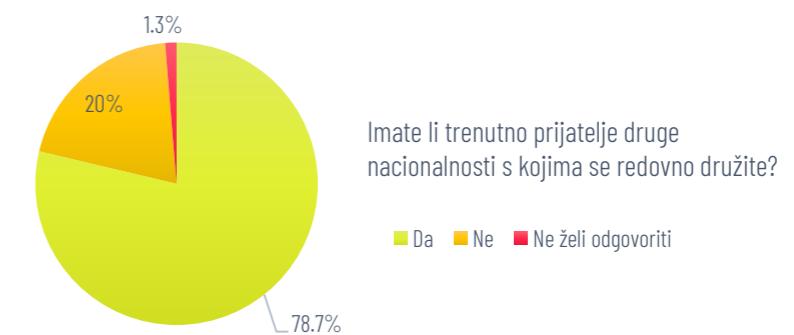
Grafik 70. Kriterij za odabir prijatelja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Više od tri četvrtine mladih općine Centar ima prijatelje druge nacionalnosti s kojima se redovno druže, tj. njih 78,7%. Gledajući spolnu strukturu na ovaj odgovor, vidi se minimalna razlika među spolovima.

Grafik 71. Druženje s osobom druge nacionalnosti

Imate li trenutno prijatelje druge nacionalnosti s kojima se redovno družite?

■ Da ■ Ne ■ Ne želi odgovoriti

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

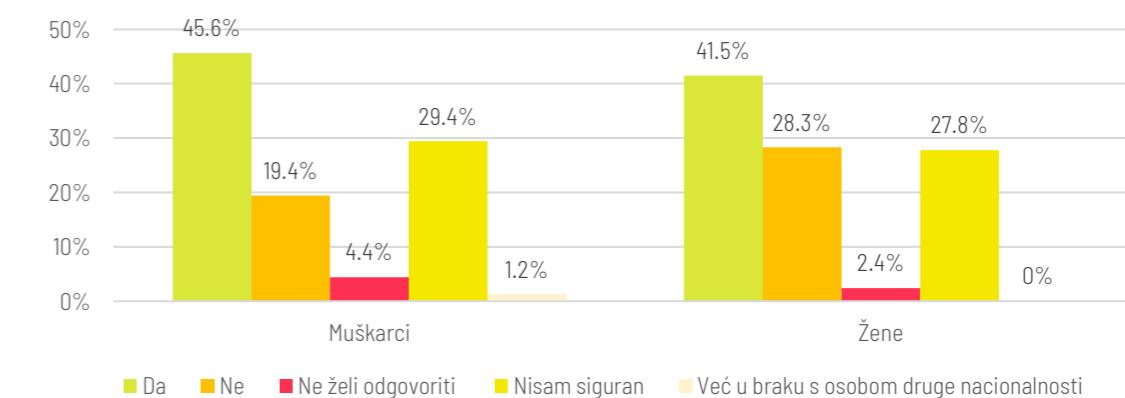
Spremnost da stupi u brak s osobom druge nacionalnosti pokazalo je 43,4% mladih općine Centar. Onih koji nisu sigurni ima 28,6%, dok je onih koji to ne bi uradili 24,1%.

Gledajući po spolovima, više muškaraca je spremno na brak s osobom druge nacionalnosti u odnosu na žene, odnosno njih 45,6%. Gotovo jedna petina muškaraca ne bi stupila u brak s osobom druge nacionalnosti, tj. njih 19,4%. Muškaraca koji nisu sigurni da li bi stupili u brak s osobom druge nacionalnosti ima 29,4%.

Žena koje su spremne na brak s osobom druge nacionalnosti ima 41,5%. S druge strane, 28,3% mladih žena ne bi stupilo u brak s osobom druge nacionalnosti. One žene koje nisu sigurne procentualno čine 27,8%.

Grafik 72. Stupanje u brak s osobom druge nacionalnosti prema spolu

Biste li stupili u brak s osobom druge nacionalnosti, ako već niste? Molim da odgovorite i ako ste već oženjeni/udati.

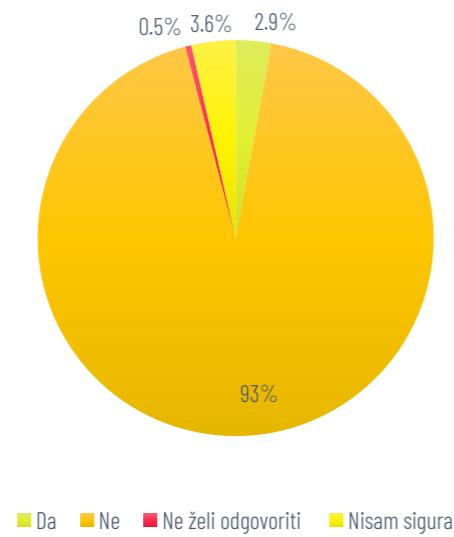

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Imati za poslodavca osobu druge nacionalnosti ne bi bila smetnja za 93% mladih. Gledajući po spolnoj strukturi, odgovori su procentualno približni.

Grafik 73. Preferencije o poslodavcu druge nacionalnosti

Da li bi Vam smetalo da Vaš poslodavac ili nadređeni bude druge nacionalne pripadnosti?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Sigurnost

SIGURNOST

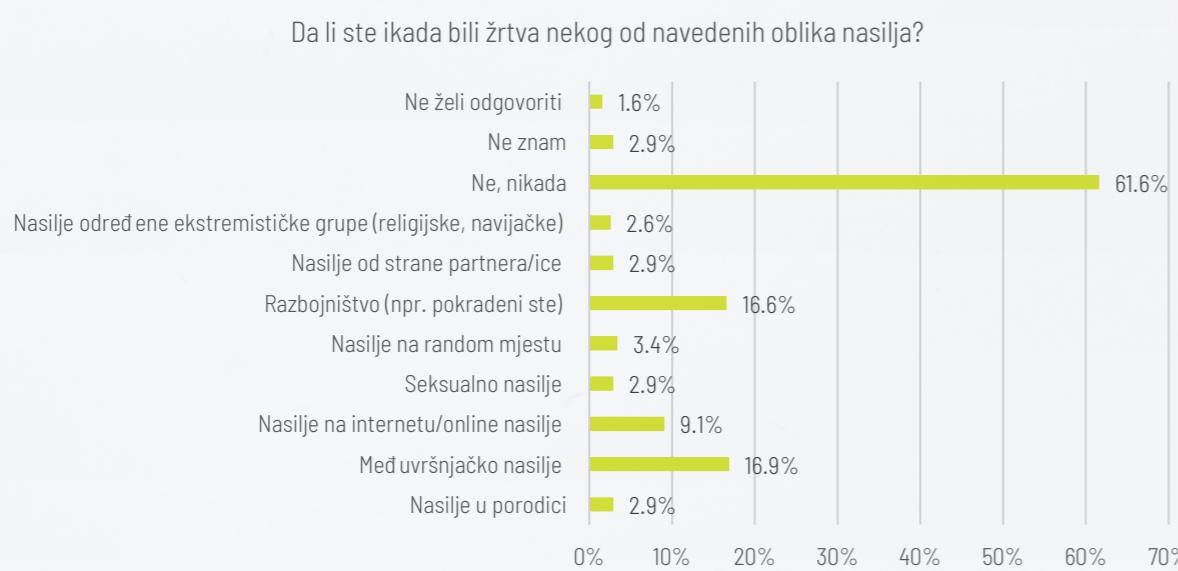
Nezadovoljstvo sigurnosnom situacijom mladih u općini Centar dominira u odnosu na zadovoljstvo. Potpuno nezadovoljnih je 15,3%, dok je potpuno zadovoljnih 9,1%.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Gotovo dvije trećine mladih, odnosno 61,6%, izjasnilo se da nikada nisu bili izloženi nasilju. Od oblika nasilja koji su navedeni u upitniku, 16,9% mladih je bilo izloženo međuvršnjačkom nasilju, dok je razbojništvu bilo izloženo 16,6%.

Grafik 75. Vrsta nasilja kojem su mlađi izloženi

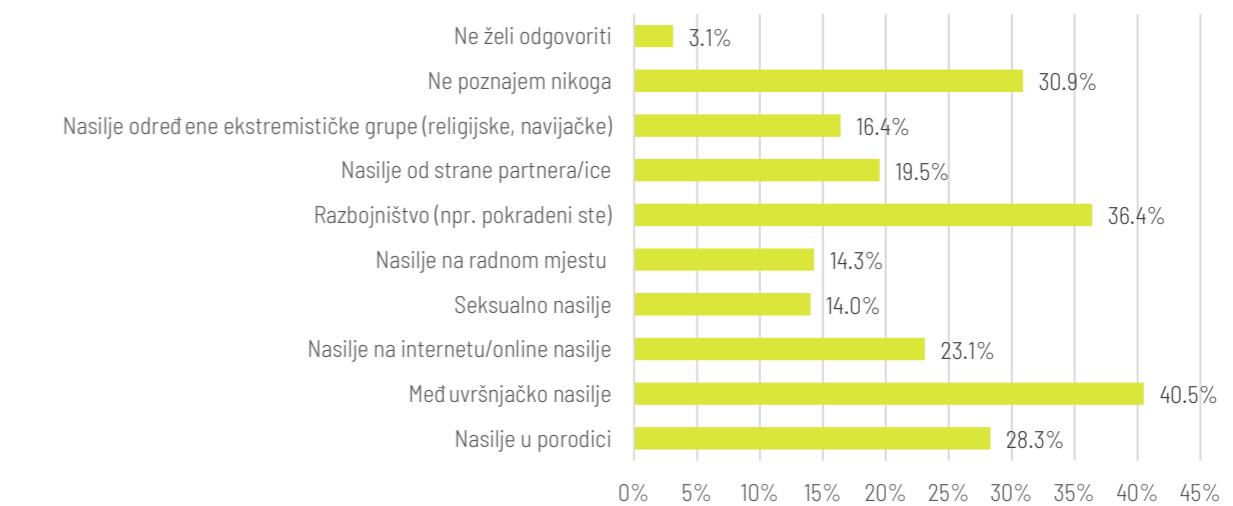

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

U odnosu na prethodno pitanje, 30,9% mladih ne zna nikog da je bio žrtva nasilja. Najdominantniji oblici nasilja za koje znaju da je neko bio žrtva su međuvršnjačko nasilje s 40,5%, razbojništvo 36,4% te nasilje u porodici 28,3%.

Grafik 76. Poznavanje osoba žrtava nasilja

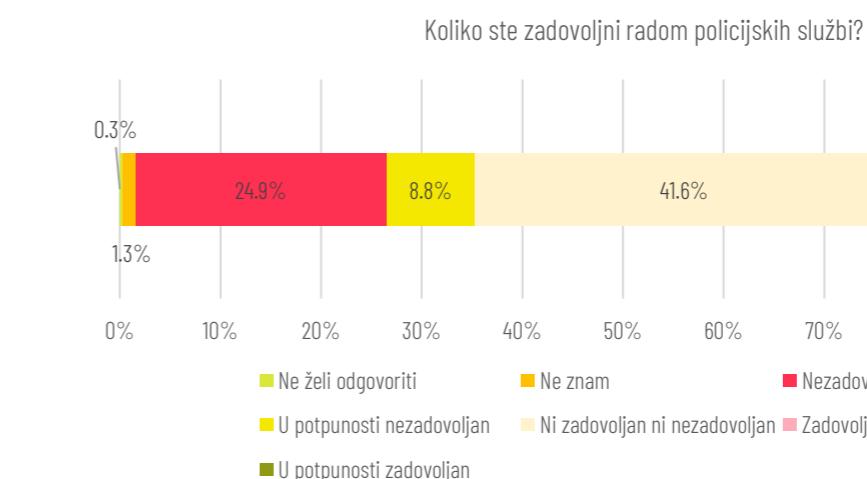
Poznajete li nekoga ko je bio žrtva nekog od navedenih oblika nasilja?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

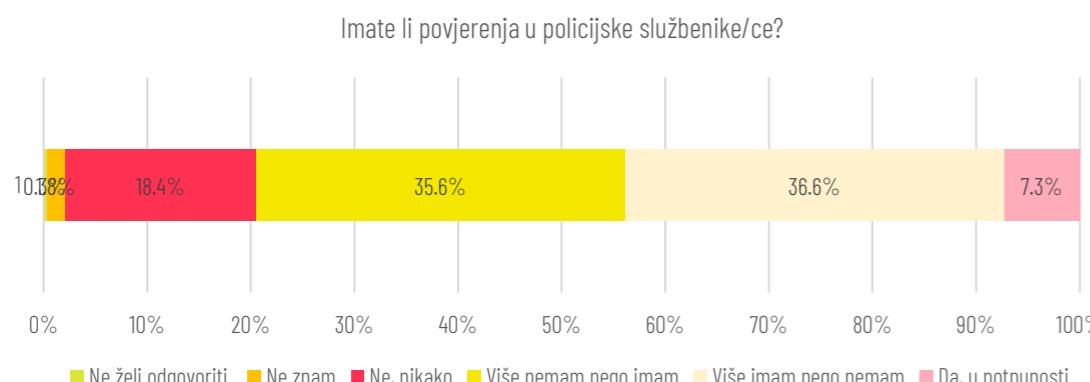
Neutralan stav po pitanju zadovoljstva radom policijskih službi je najdominantniji s 41,6%. Skoro četvrtina mladih, odnosno 24,9%, potpuno je nezadovoljna radom policijskih službi.

Grafik 77. Zadovoljstvo radom policijskih službi

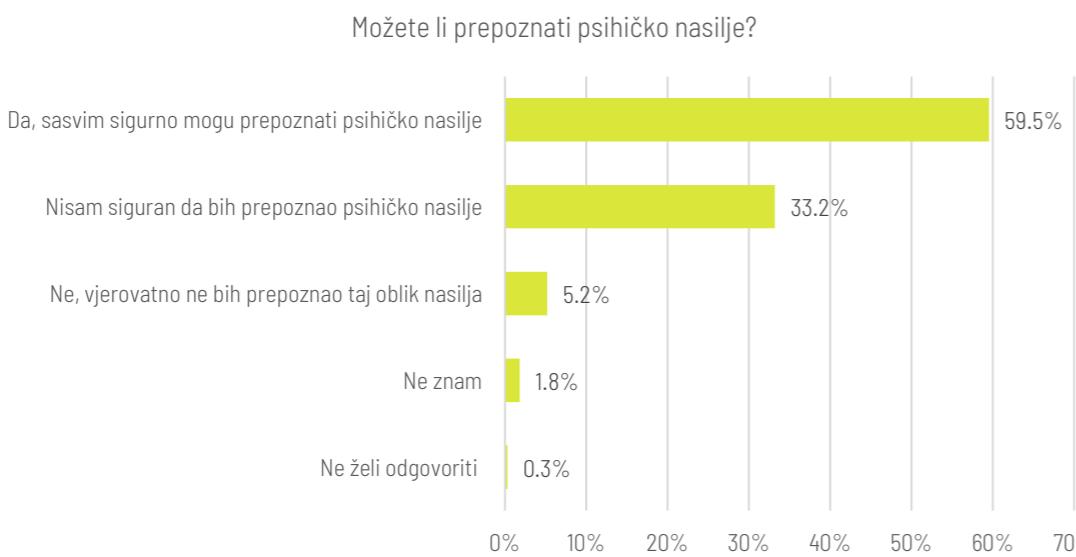
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Za razliku od zadovoljstva radom policijskih službi, povjerenje u policijske službenike ima veće procente kod mladih. Naime, potpuno povjerenje ima 7,3% mladih, dok nikako ne vjeruje policijskim službenicima 18,4% mladih.

Grafik 78. Povjerenje u policijske službenike

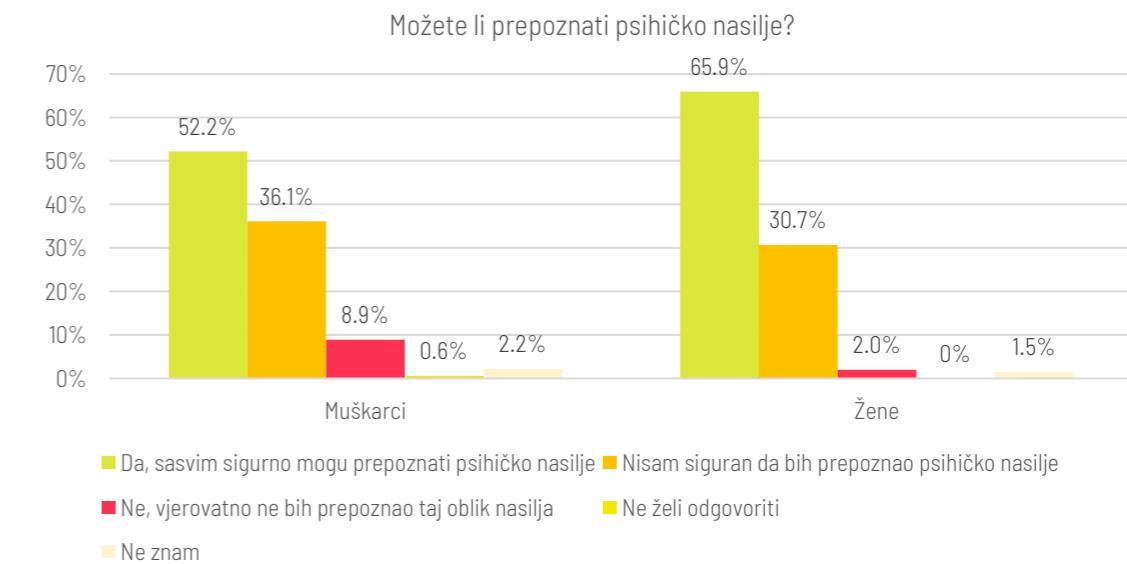
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prema odgovorima u istraživanju, 59,5% mladih tvrdi da sa sigurnošću može prepoznati psihičko nasilje. Onih koji nisu sigurni da mogu prepoznati psihičko nasilje ima 33,2%. S druge strane, onih koji vjerojatno ne bi prepoznali taj oblik nasilja ima 5,2%.

Grafik 79. Prepoznavanje psihičkog nasilja

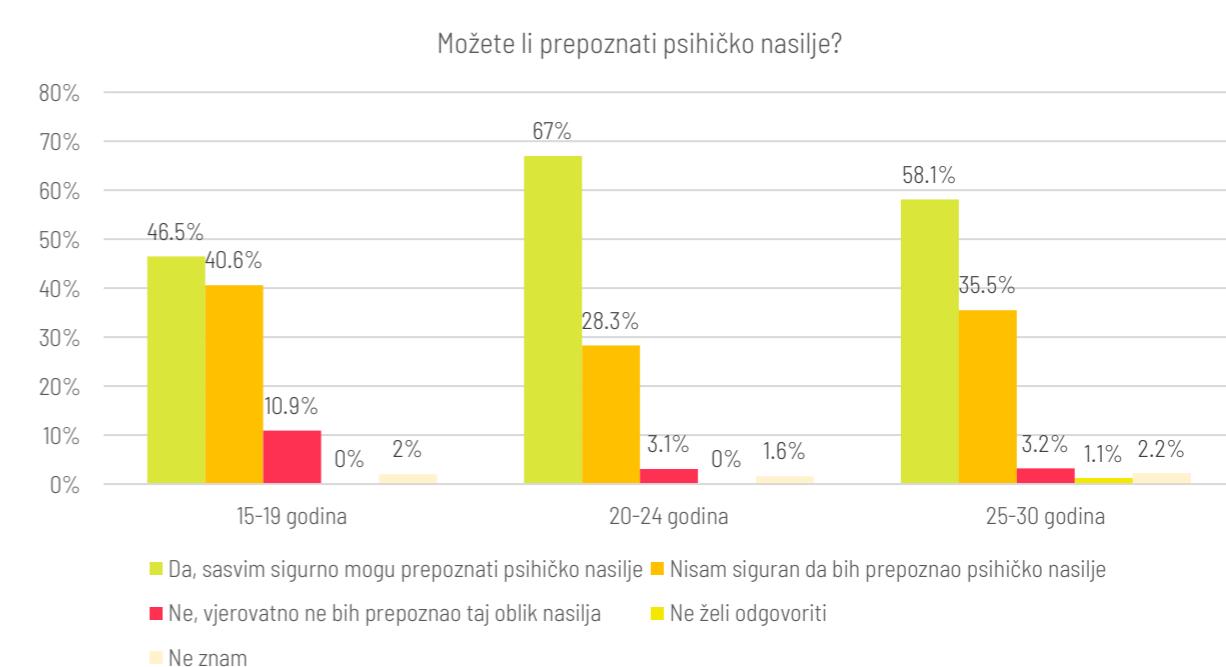
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Žene za razliku od muškaraca više prepoznaju psihičko nasilje. Naime, 65,9% žena tvrdi da sigurno može prepoznati psihičko nasilje, dok unutar muške populacije taj procent iznosi 52,2%.

Grafik 80. Prepoznavanje psihičkog nasilja prema spolu

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

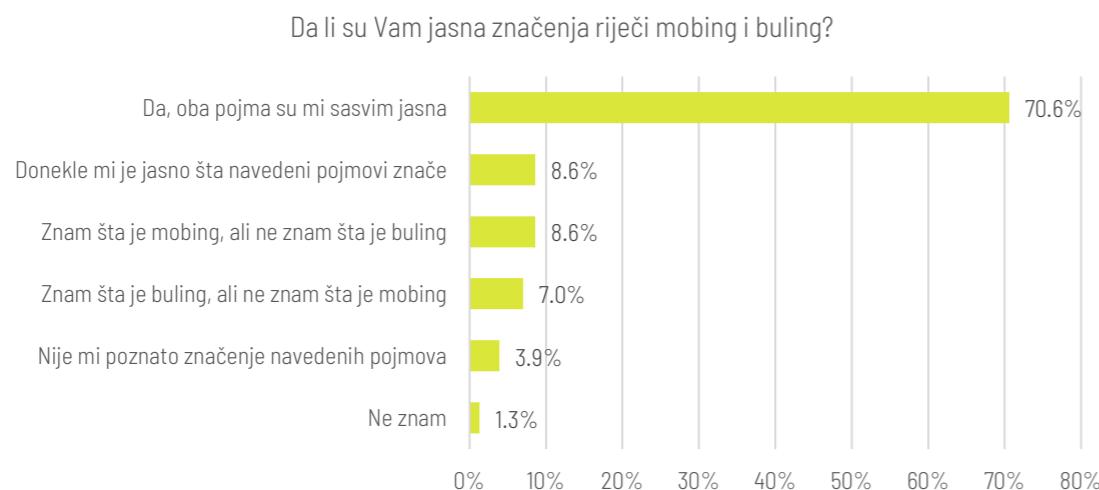
Riječi mobing i buling kao i njihovo značenje poznati su 70,6% mladih općine Centar.

Grafik 82. Značenje riječi mobing i buling

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

U slučaju kada bi mladi vidjeli da se nad nekim vrši nasilje, 46,8% njih tvrdi da bi prijavilo slučaj nadležnim organima. Onih koji tvrde da bi reagirali lično i pokušali sprječiti nasilnu situaciju ima 41,8%. Onih koji nisu sigurni kako bi reagirali ima 9,1%.

Grafik 83. Reagiranje na nasilje

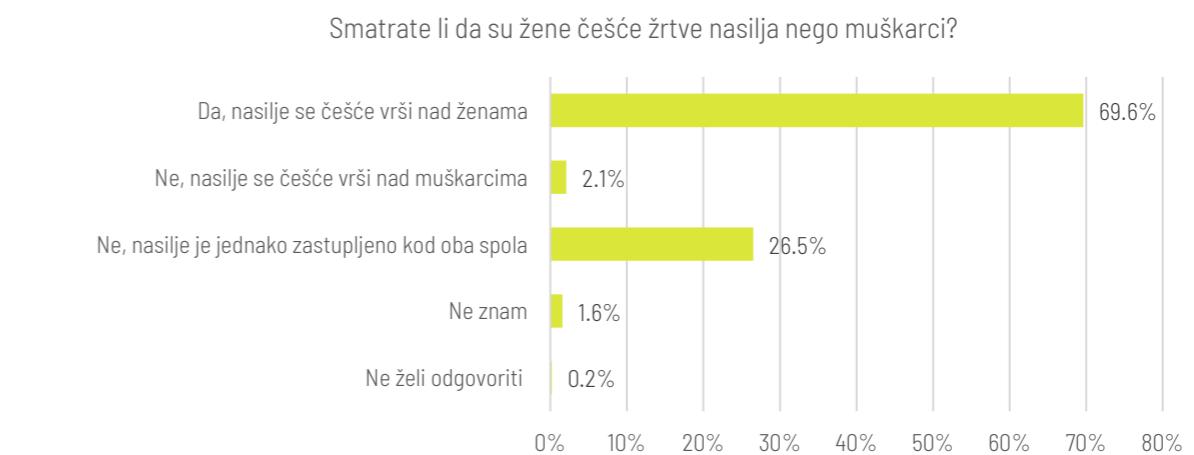

Da li su Vam jasna značenja riječi mobing i buling?

Nasilje se češće vrši nad ženama prema mišljenju 69,6% mladih općine Centar. S druge strane, da je nasilje zastupljeno jednako kod oba spola smatra 26,5% mladih.

Žene su češće žrtve nasilja za 87,3% žena, dok unutar muške skupine to mišljenje dijeli 49,4% njih. S druge strane, 42,8% muškaraca smatra da je nasilje jednako zastupljeno, dok to mišljenje dijeli samo 12,2% žena.

Grafik 85. Percepција о насиљу према споловима

Smatraate li da su žene češće žrtve nasilja nego muškarci?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

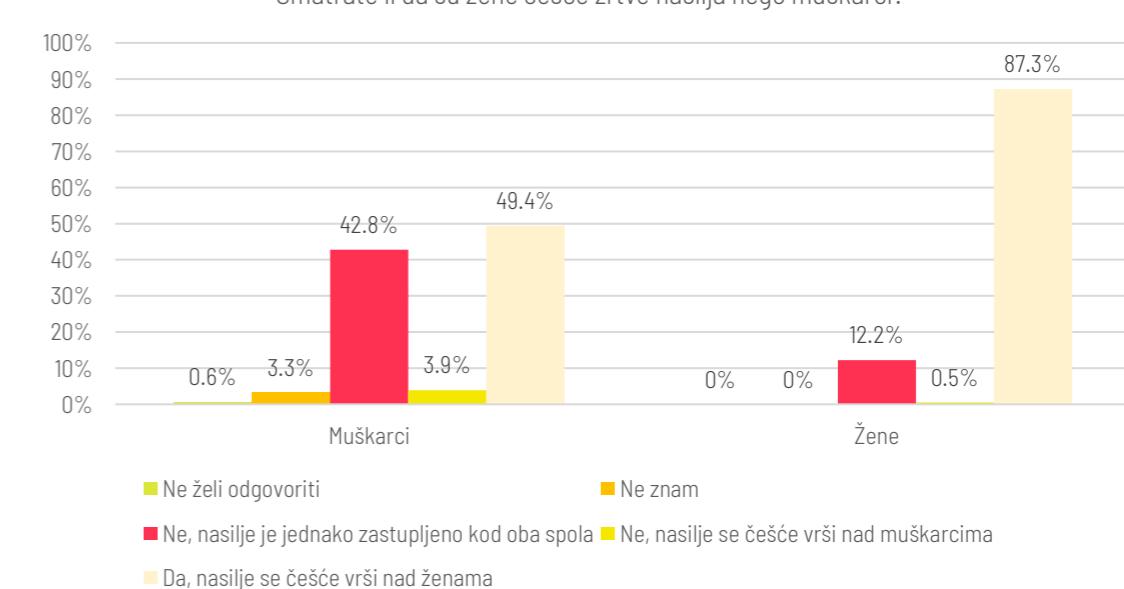
Grafik 84. Percepција према женама као жртвама насиља

Kada biste vidjeli da se nad nekim vrši nasilje, Vi biste:

Gotovo jedna četvrtina mladih općine Centar (24,7%) izjasnila se da su oni ili neko od članova njihovih porodica bili žrtva provale ili krađe u posljednjih pet godina. S druge strane, 64,2% se negativno izjasnilo po ovom pitanju.

Grafik 86. Жртве провала и крађа

Smatraate li da su žene češće žrtve nasilja nego muškarci?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Uzimajući u obzir da je ovo istraživanje provedeno za potrebe lokalne zajednice, važno je da preporuke kreirane na osnovu ove analize budu u domenu lokalne politike prema mladima, odnosno, u ovom slučaju, strategije prema mladima općine Centar.

Iako je **obrazovanje mladih** u Kantonu Sarajevo u domenu ministarstva i kantonalnog nivoa, Općina Centar ima priliku da pruži mladima usluge i mogućnosti u vidu neformalnog obrazovanja i kurseva te ih na taj način adekvatnije pripremi za izazove u budućnosti na tržištu rada. U okviru centara za mlađe, Općina može organizirati kurseve i druge vidove neformalnog obrazovanja za mlađe. Pored kreiranja novih vidova obuke, važno je da se i postojeći kursevi aktivnije promoviraju i unaprijede. Stipendiranje mladih mora biti transparentno, dok talentirani mlađi moraju imati veću podršku lokalne zajednice. Potrebna je veća informiranost mladih o deficitarnim zanimanjima te podrška vlasti onim mladima koji se odluče za ta zanimanja u procesu obrazovanja.

Proces zaposlenja također ima priliku unapređenja u povezivanju s mogućnostima koje nude studentski servisi, vladin i nevladin sektor. Važna je i promocija programa zapošljavanja koje nude različiti nivoi vlasti kao što su programi Federalnog zavoda za zapošljavanje i Kantonalne službe za zapošljavanje, koji su dostupni i u Općini Centar.

Zlostavljanje na poslu kojem mlađi i druge osobe svjedoče mora biti u sferi zanimanja i lokalne uprave, gdje će sve osobe biti u mogućnosti da ukažu na zlostavljanje, da im se garantira sigurnost a da se počinjeni adekvatno sankcioniraju. Iako je ovaj domen uglavnom u nadležnosti sudova, Općina Centar može aktivnije promovirati postojeće ili kreirati nove kanale putem kojih se mogu prijaviti sve nezakonite aktivnosti, a gdje će žrtva ili svjedok zlostavljanja biti adekvatno zaštićeni.

Proces zaposlenja u lokalnoj administraciji trebao bi biti transparentniji i pravedniji.

Pokretanje vlastitog biznisa predstavlja veliku šansu gdje se osim finansijske podrške mladima mogu pružiti i drugi vidovi podrške koje su naveli u ovom istraživanju kao potrebne.

Socijalna politika mora biti usmjerena na ravnopravnost i uklanjanje diskriminacije između svih kategorija društva. Stambena politika prema mladima trenutno se ogleda kroz finansijsku podršku Općine Centar za refundiranje dijela troškova plaćenog poreza na promet prilikom prve kupovine stana te ona iziskuje nove kanale i načine podrške.

Potrebno je unaprijediti i proširiti mjeru podrške mladima koji rješavaju stambeno pitanje.

U okviru **zdravstva i zdravstvene politike** trebalo bi unaprijediti i promovirati trenutne mogućnosti u vidu obavljanja zdravstvenih pregleda te ih omogućiti mladima putem profesionalne zdravstvene usluge prilagođene njima.

Pored fizičkog zdravlja, potrebno je unaprijediti i promovirati usluge psihologa u okviru centara za mentalno zdravlje.

Aktivizam i aktivnija uloga mladih jeste obostran proces kako od mladih tako i od lokalne vlasti. Omogućavanje mladim

osobama dostupnih kanala i alata da učestvuju u donošenju odluka u lokalnoj zajednici koje ih se direktno tiču trebalo bi biti imperativ. Da bi se ostvario navedeni proces, potrebno je povećati povjerenje mladih u lokalne institucije vlasti. Pored navedenog, potrebni su podrška i promocija mehanizama koje nudi Zakon o mladima FBiH, poput učešća mladih kroz omladinske strukture.

Uzimajući u obzir da veliki broj mladih koristi moderne tehnologije u **komunikaciji**, lokalna administracija trebala bi prepoznati navedene alate kao mogućnost pristupa i direktnе komunikacije s mladima.

Želja za posjećivanjem **sportskih i kulturnih** sadržaja kod mladih osoba postoji te samim tim traži i adekvatan odgovor od lokalnih vlasti. Naime, trenutni sportski i kulturni sadržaji pored unapređenja zahtijevaju adekvatniju promociju putem kanala koji su prilagođeni mladima.

Sigurnosna situacija pokazuje da mlađi osjećaju manjak generalne sigurnosti, dok s druge strane pokazuju zadovoljstvo radom službenika sigurnosti. Povećanjem prisustva službenika sigurnosti uveliko će se povećati i sam osjećaj sigurnosti. Također je potrebno povećati povjerenje u policijske službenike.

LITERATURA

Službene novine FBiH, „Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine“ („Službene novine FBiH“, br. 36/2010).

Službene novine Kantona Sarajevo, „Zakon o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo“ („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 23/2017 i 30/2019).

Institut za razvoj mladih KULT (2010), Analiza rezultata istraživanja problema i potreba mladih sa područja općine Centar (dostupno na: <https://mladi.org/v2/bs/resursi/riznica-znanja/publikacije/category/11-analize-polozaja-mladih-u-bih-svi-nivoi> pristupljeno: 6. 4. 2021).

Federalni zavod za statistiku [online]. Konačni rezultati Popisa 2013, objavljeni 1. 7. 2016.

(dostupno na: <http://www.px-web.fzs.gov.ba/pxweb/bs-Latn-BA/?rxid=2bd664af-5826-4430-86c4-%20c19aa9c2aada> pristupljeno: 20. 10. 2020).

Federalni zavod za statistiku (2019), Kanton Sarajevo u brojkama (dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2016/09/29/kantoni-u-brojkama/> pristupljeno: 6. 4. 2021).

Federalni zavod za statistiku (2020), Migracije 2019. Demografski bilten za publicistiku (dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/publikacije/godisnji-bilteni/stanovnistvo-i-registar/> pristupljeno: 6. 4. 2021).

